

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ:
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ**

*Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Дніпро, 29.11.2023)*

Дніпро
2024

УДК 343.98
О-60

*Рекомендовано до друку
Науково-методичною радою
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(протокол № 9 від 17 квітня 2024 р.)*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

канд. юрид. наук, доц., **І. О. Луговий** (*голова*); д-р юрид. наук, професор **В. В. Дараган** (*заст. голови*); доктор філософії **В. Ю. Первій** (*відп. секретар*); канд. юрид. наук **С. М. Балабан**; канд. юрид. наук, с.н.с., доцент **В. Г. Телійчук**; канд. юрид. наук, доцент **А. О. Кисельов**.

О-60 Оперативно-розшукова діяльність Національної поліції: проблеми теорії та практики : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 29 листоп. 2023 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 149 с.

ISBN 978-617-8035-98-3

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, у якій взяли участь науковці, викладачі та здобувачі вищих навчальних закладів і наукових установ України, а також фахівці-практики правоохоронних органів.

Матеріали конференції можуть бути використані в науково-дослідній роботі та освітньому процесі спеціалізованих ЗВО, а також у законотворчості та правоохоронній діяльності.

ISBN 978-617-8035-98-3

© Автори, 2023
© ДДУВС, 2024

З М І С Т

Агаєв І. Ш. огли, Кисельов А. О.

Роль використання тактичного кримінального аналізу
в діяльності аналітичних підрозділів Національної поліції України 8

Бабакін В. М.

Оперативно-розшукова протидія злочинам,
що вчиняються молоддю в умовах воєнного стану 11

Байрак К., Солдатенко О. А.

Негласні слідчі (розшукові) дії під час здійснення дізнання 15

Батраченко Т. С.

Аналіз можливостей та обмежень використання
штучного інтелекту в оперативному розслідуванні 17

Берелет В. В.

Щодо визначення основних напрямів дослідження
проблемних питань організації оперативного обслуговування
кримінальною поліцією будівельної галузі 20

Бойко О. П.

Особливості взаємодії слідчих з оперативними підрозділами
при надходженні заяв і повідомлень до органів національної
поліції про воєнні злочини пов'язані з ракетними обстрілами 23

Буднік А.

Про деякі особливості виявлення підрозділами внутрішньої
безпеки СБУ ознак корупційної діяльності (огляд практичного досвіду) 28

Вакуленко А. Е.

Участь громадян у проведенні пошукових та оперативно-розшукових
заходів, негласних слідчих (розшукових) дій як форма сприяння громадян
оперативним підрозділам Національної поліції України під час протидії
кримінальним правопорушенням 31

Варава В. В.

Правові підстави для проведення оперативно-розшукової діяльності: дискусійні аспекти 34

Васнягіна І. С.

Особливості використання негласних позаштатних працівників оперативними підрозділами департаменту кіберполіції (у складі кримінальної поліції) 38

Воліков Т. А.

Наукові підходи до визначення тактичної операції у кримінальних провадженнях за фактами вчинення кримінальних правопорушень проти власності 42

Гриб Б. В., Первій В. Ю.

Щодо гарантій дотримання прав особи при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій під час дії воєнного стану 45

Григоренко В. А.

Конструктивні особливості сувальдних замикаючих пристроїв 47

Гулько К. О.

До питання використання методики профайлінгу як перспективного напрямку діяльності оперативних підрозділів зі встановлення і пошуку об'єкта оперативної уваги 50

Дараган В. В.

Деякі питання правового забезпечення оперативно-розшукової протидії організованій злочинності в Україні 54

Єфімова І. В.

До питання про оперативний профайлінг та психологічної портретистики в оперативно-розшуковій діяльності 57

Єфімов В. В.

До питання особливостей міжнародного співробітництва у сфері запобігання та протидії економічній злочинності в базових галузях (АПК) України 59

Злагода О. В.

Актуальні проблеми організації діяльності оперативних підрозділів національної поліції України на деокупованих територіях 61

Копилов Е. В.

Окремі питання прокурорського нагляду за додержанням законів підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність в умовах воєнного стану 65

Лавров Р. О.

Способи здійснення контрабанди фальсифікованих лікарських засобів як елемент оперативно-розшукової характеристики 68

Мартінес Вега О. В., Єфімов В. В.

Особливості взаємодії з оперативними підрозділами під час доказування в окремих стадіях кримінального провадження у формі дізнання 71

Миргородський О. І.

Щодо пріоритетних напрямів діяльності Національної поліції України в умовах війни 73

Неклеса О. В.

Гарантії забезпечення законності та обґрунтованості проведення негласних слідчих (розшукових) дій 76

Огурченко В. Г.

Щодо оперативно-розшукових функцій підрозділів національної поліції 78

Олексенко В. Г., Кучеренко В. В.

Проблемні питання, які виникають у оперативних підрозділів під час документування наркозлочинців 85

Пашкевич О. Я., Федченко В. М.

Щодо взаємодії дізнавача з оперативними підрозділами 90

Пекарський С. П.

Діяльність підрозділів кримінальної поліції в умовах правового режиму воєнного стану 92

Первій В. Ю.

Актуальні проблеми проведення негласних слідчих (розшукових) дій 98

Піцик В. С.

До питання показників роботи підрозділів стратегічних розслідувань національної поліції щодо оперативно-розшукової протидії діяльності осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу 99

Пономаренко О. А.

Автомобільні замикаючі пристрої, особливості їхніх конструкцій та захист від несанкціонованого відмикання 101

Поптанич Ю. М.

Чинники, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень службовими особами, які займають особливо відповідальне становище в умовах воєнного часу 105

Рахлін Б. М.

Щодо визначення основних напрямів дослідження проблемних питань використання конфіденційної допомоги громадян оперативними підрозділами національної поліції України під час протидії злочинам у сфері публічних закупівель 107

Санакоев Д. Б.

Проблемні аспекти законодавчого врегулювання обігу зброї у сучасних умовах 112

Сивогривова Т. Л.

Деякі особливості взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів національної поліції під час документування кримінальних правопорушень, пов'язаних з розкраданням бюджетних коштів у процесі проведення будівельних робіт 115

Сириця К. С., Батраченко Т. С.

Вплив соціального та емоційного інтелекту на функції правоохоронця в оперативно-розшуковій діяльності 119

Степанов І. К.

Деякі питання нормативного регулювання планування заходів з оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель 122

Телійчук В. Г.

Мова тіла як ефективний засіб отримання інформації оперативними працівниками 124

Тундаєв С. М.

Окремі напрямки міжнародного поліцейського співробітництва у протидії особам, які перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу 128

Фархадов Ф. Г.

Оперативно-розшукова профілактика привласненню, розтраті майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем 133

Цуканов В. Ю.

Щодо впливу професійної підготовки працівників Національної поліції на інституційну спроможність оперативного обслуговування кримінальною поліцією сфери публічних закупівель 136

Юхно О. О.

Воєнний стан і витоки нових завдань у оперативно-розшуковій діяльності 138

Яковченко О. І.

Щодо впливу професійної підготовки працівників національної поліції на інституційну спроможність оперативного обслуговування кримінальною поліцією лінії роботи щодо незаконного заволодіння транспортними засобами 142

Рекомендації за результатами проведення 29 листопада 2023 року Всеукраїнської науково-практичної конференції «Оперативно-розшукова діяльність Національної поліції: проблеми теорії та практики» 145

Інам Шамшир АГАЄВ огли,
здобувач вищої освіти третього курсу
за спеціальність «262 Правоохоронна
діяльність» факультету підготовки
фахівців для підрозділів
кримінальної поліції
Андрій КИСЕЛЬОВ
доцент кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ ВИКОРИСТАННЯ ТАКТИЧНОГО КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В ДІЯЛЬНОСТІ АНАЛІТИЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Впровадження та застосування цифрових технологій у різних сферах діяльності, особливо в правоохоронній діяльності, є надзвичайно важливими, оскільки відкривають нові потужні можливості для виконання завдань на якісно новому рівні.

Важливим кроком стало створення в Національній поліції України аналітичних підрозділів (далі – аналітичні підрозділи), працівники яких володіють спеціальними знаннями не лише із загальних тонкощів розкриття та попередження злочинів, а й систематично підвищують кваліфікацію, вміють стежити за моделями (тенденціями) злочинності та мають навички використання спеціального аналітичного програмного забезпечення. Адже діяльність підрозділів кримінального аналізу безпосередньо пов'язана зі збором та аналізом даних за допомогою різноманітних цифрових продуктів, що сприяє швидшому та ефективнішому розкриттю злочинів та їх попередженню.

У цьому контексті важливо зазначити, що підрозділи кримінального аналізу не дублюють методи боротьби зі злочинністю, які застосовуються слідчими та оперативними підрозділами, а навпаки, доповнюють їх. Адже ефективна протидія злочинності можлива лише за умови успішної взаємодії аналітичних, оперативно-розшукових підрозділів.

Якщо брати до уваги тактичний аспект кримінального аналізу, то найбільш вдале, на наш погляд, визначення тактичного кримінального аналізу дав Федчак І. А. Таким чином, на думку вченого, це інформаційно-аналітична

діяльність, яка здійснюється для аналізу злочинів і правопорушень на конкретній території за короткий проміжок часу, за певним видом злочину чи протиправною діяльністю певної групи, в розробці тактичних заходів із затримання злочинців, виявлення ризиків і попередження злочинів [1, с. 170].

Тактичний аналіз злочинності використовується як для попередження злочинів та їх розкриття, так і для прогнозування потенційних загроз суспільству з метою запобігання їх виникненню.

Для проведення тактичного аналізу злочинів необхідно отримати дані про конкретну територію чи вид злочину. Загалом, основні дані, необхідні для цього аналізу, опубліковані на інформаційному порталі Національної поліції України (далі ПНП). Проте користуватися ними одними недостатньо, оскільки ПНП містить сюжети, які не завжди розкривають суть злочину чи висвітлюють його деталі. З цієї причини відомості, отримані з ПНП, необхідно доповнювати відомостями з кримінальних проваджень, зокрема: з протоколів огляду та опитування на місці ДТП, завірених доповідних записок, спеціальних доповідей тощо.

Зазначимо, що в більшості випадків необхідно використовувати засоби підготовки, очищення та візуалізації даних. Зокрема, програми Microsoft є потужними інструментами, які значно покращать аналіз усіх даних. Йдеться зокрема про програми «Power Bi» та «Excel».

Після збору першої інформації про невирішені зобов'язання за певний період, на певній території, варто завантажити його до програми «Microsoft Excel» і розбити на колонки для подальшого фільтрування та аналізу (загальні відомості: час і дата, місто, дані про місцезнаходження предмета злочину; додаткова інформація, отримана від оперативно-слідчих підрозділів: наявність/відсутність камер, способи входу, поверх будівлі, де вчинено злочин, кількість правопорушників, способи пересування, зовнішній опис, особливі прикмети). Систематизуючи цю інформацію, аналітик зможе виявляти збіги між різними злочинами за заданими критеріями без використання спеціального програмного забезпечення. Синтезуючи велику кількість інформації, використовуючи фільтри та візуалізацію, можна тактично визначити схожість злочинів для проведення більш глибокого аналізу. Відтак, у результаті правильно проведеного тактичного розбору можна вирішити завдання із встановлення:

- місць концентрації злочинів;
- зв'язок (закономірність) подій;
- кримінальні схильності.

У свою чергу, вирішення цих питань дасть можливість створити профілі (файли) підозрюваних і жертв. Профілювання жертв забезпечить майбутні профілактичні дії, а профілювання правопорушників дозволить приймати

управлінські рішення щодо розкриття злочинів та запобігання їх в майбутньому.

Систематичний збір інформації для постійного оновлення аналітичних висновків і постійне накопичення інформації для подальшого аналізу в майбутньому є надзвичайно важливими для тактичного аналізу злочинів. Постійне накопичення інформації та її адаптація до умов, необхідних для виконання завдань співробітниками аналітичних підрозділів, дасть можливість проводити багатовекторний аналіз за різними критеріями.

Результатом кримінально-тактичного аналізу мають бути прийняті керівником управлінські рішення, спрямовані на забезпечення громадської безпеки, порядку та боротьби зі злочинністю.

Маємо зазначити, що для більш професійного та багатогранного кримінально-тактичного аналізу обов'язковими є знання криміналістики, а саме: щодо сутності, закономірностей виникнення, соціального прояву та попередження злочинів. Оскільки наявність таких знань, вміння користуватися аналітичними програмами, зацікавленість і відповідальне ставлення до роботи – ось що, разом узяте, є запорукою якості тактичного кримінального аналізу на високому рівні.

ПНЗ переважно містить інформацію про географічні координати місць скоєння злочинів. Ці координати можна використовувати для відображення на карті за допомогою спеціального програмного забезпечення. Таким чином, за координатами можна встановити образ місцевості (району/міста/області тощо) з концентрацією вчинення певного виду злочинів. Візуальне сприйняття систематичності вчинення злочину дозволить у подальшому приймати управлінські рішення.

Застосування кримінального аналізу здатне мінімізувати витрати часу працівників оперативних, слідчих та інших підрозділів Національної поліції на вирішення поставлених завдань та підвищити якість їх інформаційно-пошукової діяльності [3, с. 65].

Наприклад, надсилання аналітичних звітів керівнику підрозділу в другій половині дня про виявлення тенденцій вчинення певного виду злочину (наприклад, пограбування) на певній зупинці громадського транспорту може допомогти як перенести зупинку в безпечніше місце, або встановити додаткове освітлення чи відеоспостереження, а можливо навіть посилити поліцейські патрулі на небезпечних для громадян територіях.

У майбутньому подібні рішення, прийняті на основі детального аналізу, могли б підвищити рівень безпеки громадян.

Тому тактичний кримінальний аналіз – справа копітка і надзвичайно важлива, від ефективності її проведення залежить рівень злочинності в тому чи іншому регіоні. Тільки поглиблений тактичний кримінальний аналіз з обов'язковим урахуванням кримінологічних знань зможе гарантувати

виконання головного завдання аналітичних підрозділів: ефективно сприяти розкриттю злочинів та запобігати їх скоєнню в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Федчак І. А. Основи кримінального аналізу: навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 288 с. URL : <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3723/3/%D1%84%D0%B5%D0%B4%D1%87%D0%B0%D0%BA%20%D0%BE%D1%81%D0%BD%20%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D1%83.pdf>.
2. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. Офіційний вебсайт Офісу Генерального прокурора України. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.
3. Кисельов А. О. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.

Вадим БАБАКІН,

доктор юридичних наук, доцент,
викладач кафедри прикладної механіки
та технологій захисту навколишнього
середовища, факультету техногенно-
екологічної безпеки Національного
університету цивільного захисту України

**ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИНАМ,
ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ МОЛОДЦЮ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ**

У квітні 2014 року російська федерація, як страна-агресор, безпідставно вторглася на територію України та почала здійснювати збройну агресію, незаконно захопила Донбас та Крим, а вже 24 лютого 2022 року повномаштабно вторглась на територію України і своїми незаконними діями посягнула на державний суверенітет, територіальну цілісність і недоторканність України. Рашизм розпочав збройну агресію проти України і з перших днів почав вчинення воєнних злочинів, злочинів проти людства, в результаті чого спричиняються та спричиняють на сьогодні руйнівні наслідки об'єктів промисловості та інфраструктури, майнові втрати населення, сектору економіки тощо.

В умовах агресії підвищення ефективності в діяльності правоохоронних органів України є завдання щодо своєчасного запобігання, виявлення і нейтралізації реальних та потенційних загроз національним інтересам України [1], що є актуальним і досить важливим напрямом діяльності оперативних підрозділів, які запобігають та протидіють злочинності, зокрема у молодіжному середовищі. Вказані чинники сприяють втягненню молоді у злочинні дії пов'язані з мородерством, коллабораціонізмом, ухилення від мобілізації та ін.

Оперативно-розшукова протидія злочинам, що вчиняються молоддю залишається одним з найважливіших соціальних, політичних, економічних і правових завдань та необхідних умов демократизації і реформування державних інституцій українського суспільства, що актуалізується в умовах в воєнного стану. Причиною цього негативного явища, також залишаються наявні чинники в політичній, економічній, соціальній, правовій та інших сферах життя нашого суспільства, а також вплив агресії РФ, що сприяють поширенню різних видів злочинності, зокрема молодіжній, а в цілому є підвищеною загрозою національній безпеці держави як у воєнний, так і післявоєнний стан.

Результати нашого дослідження дають підстави стверджувати про те, що злочинність з кожним роком «молодшає» і тримає її стійку тенденцію за рахунок втягнення в злочинну діяльність молоді, що нарощує кримінальний потенціал, особливо в умовах воєнного стану. Слід наголосити, що молодь швидко адаптується до змін в криміногенній обстановці в умовах воєнного стану і сприяє своєю участю, зокрема до появи нових видів кримінальних порушень. На сучасному етапі молодь все більше втягують в такі особливо небезпечні та поширюванні в останній час злочини, як тяжкі, особливо тяжкі та зокрема, державні злочини, сепаратизм, вбивства, торгівлю людьми, незаконний обіг зброї і наркотичних засобів, а також має місце широке розповсюдження злочинів вчинених у сфері високих інформаційних технологій та ін.

Також активізувалась частина кримінально налаштованої молоді, яка розробляє та застосовує нові схеми щодо незаконного перетину кордону особами мобілізаційного віку та здатних до несення військової служби, що також становить серйозну небезпеку щодо підтримання обороноздатності України. При цьому криміналізація молодіжного середовища погрожує суспільству та перспективу встановлення в недалекому майбутньому, а саме післявоєнного періоду, соціальної напруги.

Під час проведеного дослідження встановлено, що на протязі останніх 2 років (2022-2023 рр.) тяжкі та особливо тяжкі кримінальні правопорушення вчинено в основному саме кримінально активними молодими особами у віці 14-35 років, що вказує на суспільну небезпеку такої негативної тенденції у сучасному розвитку державі. Статистика правоохоронних органів України,

свідчить про те, що за останні 2 роки по державі збільшилась кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки. Наразі у всього було зареєстровано кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки у 2022 р. – 17422, та за 10 місців 2023р. – 5007, зокрема: за державну зраду – у 2022 р.-1957, у 2023 р. – 1054 кримінальних правопорушень, колабораційну діяльність – у 2022 р. – 3851, у 2023 р. – 3018, пособництво державі-агресору у 2022 р. – 379, у 2023р. – 559, перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань у 2022 р. – 76, у 2023 р. – 145, шпигунство у 2022 р. – 40, у 2023р. – 35, диверсія – у 2022р. – 64, у 2023 р. –30 [2].

Окрім цього, простежується тенденція зростання відсотку загальної кількості кримінальних правопорушень вчинених молодими особами. Так, за період з 2022 по 2023 рр. їх питома вага до усіх зареєстрованих складає у середньому 76,3 %. Наразі збільшився відсоток вчинення молоддю тяжких та особливо тяжких злочинів проти основ національної безпеки від їх загальної кількості вчинених який в середньому складає 79,7 %. За цей же період зросла кількість вчинення молодими особами таких видів кримінальних правопорушень як: крадіжки чужого майна, питома вага яких в середньому складає 84,3 % від їх загальної кількості; незаконний обіг наркотиків, вчинених такою категорією осіб дорівнює 87,2 %, а також простежується тенденція до вчинення молодими особами фактів шахрайств (надання допомоги військовим, переселенцям із зон активних бойових дій), які складають у середньому 61,3 % від загальної кількості вчинених злочинів, вбивств 31,5 % та ін. Також окрема частина молоді, після вторгнення російської федерації в Україну, почала займатися колабораційною діяльністю – 67,4 % та вести диверсійну та розвідувальну діяльність проти України.

Вищенаведене підтверджує про необхідність суттєвої активізації оперативними підрозділами Національної поліції України у протидії злочинам, що вчиняються молоддю у тісній взаємодії з іншими державними інституціями. Під час воєнного стану оперативним підрозділам поряд з їх основними функціями, доводиться здійснювати заходи щодо забезпечення національної безпеки, виконувати нетипові завдання по обороні держави, територіальних громад, захисту, евакуації цивільного населення, ідентифікації військових злочинців, розшуку безвісти зниклих цивільних осіб, а також брати участь у розмінуванні територій, розшуку активів держави-агресора та ін. Наразі правоохоронна та військова система України у надскладних умовах нарощує та удосконалює досвід щодо свої функціональних спроможностей, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень [3], що готує або вчиняє особи молодого віку. Але, запобігати й протидіяти такій категорії осіб, в умовах воєнного стану дуже складно, а іноді буває неможливо, особливо коли зона

оперативного обслуговування знаходиться на лінії зіткнення з окупованими і замінованими територіями та вказана територія ще й обстрілюється під щільним вогнем з території росії.

На підставі вищевикладеного, слід зробити висновок, що оперативним підрозділам під час воєнного стану необхідно постійно напрацьовувати і удосконалювати тактику запобігання та протидії, використовувати різноманітні форми, методи та засоби оперативно-розшукової діяльності у цьому напрямі. В умовах воєнного стану оперативним галузевим підрозділам ГУНП в областях необхідно здійснювати постійний моніторинг виникнення проявів молодіжної злочинності, виявлення кримінально налаштованих осіб молодого віку, а також осіб, які підтримують збройну агресію проти України та ін. на територіях, лініях та напрямках оперативного обслуговування з метою пошуку, збору, узагальнення, збереження та використання інформації щодо криміногенних факторів.

Утім підняті питання не є остаточними і підлягають окремому дослідженню або науковому вивченню.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України №56/2022 від 16 лютого 2022 року «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» від 30 грудня 2021 року «Про Стратегію забезпечення державної безпеки» URL : <https://www.president.gov.ua/documents/562022-41377> (дата звернення 05.11.2023).
2. Статистика Офісу Генерального прокурора України. URL : <https://new.gp.gov.ua/ua/posts/statistika> (дата звернення 05.11.2023).
3. Актуальні проблеми протидії злочинності та корупції: збірник тез. Всеукраїнської науково-практичної конференції (Харків, 17 лютого 2023 р.). Харків : Юрайт, 2023. 379 с.

Катерина БАЙРАК

курсант 4 курсу ННІ права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Олена СОЛДАТЕНКО

кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Дніпро

НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ДІЗНАННЯ

Інститут дізнання був введений із прийняттям Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) у 2012 році. Дізнання – це форма досудового розслідування, яка представляє собою врегульовану кримінально-процесуальним законодавством діяльність органів дізнання із розслідування кримінальних проступків.

Відповідно до ч. 2 ст. 298 КПК України досудове розслідування у формі дізнання здійснюється на загальних засадах, з урахуванням положень Глави 25 КПК України «Особливості досудового розслідування кримінальних проступків». Зокрема для досудового розслідування у формі дізнання встановлені спеціальні строки, особливості початку (слідчі (розшукові) дії, які можуть проводитися до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань), а також спеціально передбачені негласні слідчі (розшукові) дії (далі – НСРД) [1].

Наразі у ст. 300 КПК України, передбачено, що під час розслідування кримінальних проступків можуть бути проведені НСРД, передбачені ч. 2 ст. 264 та ст. 268 КПК України, а саме: зняття інформації з електронних інформаційних систем або її частин, доступ до яких не обмежується її власником, володільцем, утримувачем або не пов'язаний із подоланням системи логічного захисту, установлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу) [1]. Слід зазначити, що НСРД, як зняття інформації з електронних інформаційних систем або її частин, доступ до яких не обмежується володільцем або не пов'язаний із подоланням систем логічного захисту не потребує ухвали слідчого судді, що значно спрощує роботу дізнавача (слідчого) [1].

Окрім вищезазначених НСРД будь-які інші не можуть бути проведені, вони заборонені під час здійснення дізнання.

Для проведення НСРД під час дізнання необхідна наявність фактичних та юридичних фактів: 1) наявність розслідування кримінального проступку; 2) достатньо підстав вважати, що під час проведення НСРД буде встановлено важливі дані для дізнання, які будуть покладені у доказову базу; 3) встановити фактичні дані неможливо щодо особи, яка встановила кримінальний проступок, в інший спосіб; 4) винесення відповідної постанови дізнавачем, прокурором, ухвали слідчого судді, яка видана за клопотанням дізнавача погодженим з прокурором.

Говорячи про НСРД, необхідно вказати, що відповідно до ст. 246 КПК України, у якій передбачено загальні положення проведення таких негласних заходів, усі НСРД, окрім вищезазначених можуть бути проведені лише при розслідуванні лише тяжких та особливо тяжких злочинів, та за наявності обґрунтованих підстав, зокрема при неможливості отримати іншим шляхом відомості, які є важливими для досудового розслідування [1].

Зауважимо, що деякі науковці НСРД, яке передбачене ч. 2 ст. 264 КПК України (зняття інформації з електронних інформаційних систем або її частин, доступ до яких не обмежується її власником, володільцем, утримувачем або не пов'язаний із подоланням системи логічного захисту) не є НСРД, і повинно проводитися у порядку ст. 184 КПК України, яка регламентує порядок проведення огляду [2, с. 342].

На протиріч цьому у юридичній літературі наголошують відмежування огляду та НСРД – зняття інформації з електронних інформаційних систем, доступ до яких не обмежується. Інформація, яка міститься на таких інформаційних системах не є загальнодоступною, це персональні дані, які містяться на комп'ютерних чи інших системах, тобто це не загальнодоступні відомості з Інтернет-ресурсів, які публікуються та розміщуються на веб-сайтах [3, с. 526].

Чинне кримінальне процесуальне законодавство потребує внесення понять, зокрема визначення «електронні інформаційні системи». У ст. 1 Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» надано поняття «інформаційна (автоматизована) система – це організаційно-технічна система, в якій реалізується технологія обробки інформації з використанням технічних і програмних засобів» [4].

Виходячи із вищевказано, слід дійти висновку, що НСРД під час здійснення досудового розслідування у формі дізнання можуть здійснювати відповідно до ст. 300 КПК. У цій статті зазначено, що під час проведення дізнання можуть бути проведені двоє видів НСРД – це зняття інформації з електронних інформаційних систем, доступ, до яких не обмежено володільцем, утримувачем або не пов'язаний із подоланням систем логічного захисту (ч. 2 ст. 246 КПК України) та установлення місцезнаходження радіобладнання

(радіоелектронного засобу) (ст. 248 КПК України). На сьогоднішній день найбільше питань виникає щодо розмежування НСРД, передбаченого ч.2 ст.246 КПК та огляду, а також встановлення необхідних понять у кримінальному процесуальному законодавстві, зокрема визначення «електронних інформаційних систем».

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. Верховна Рада України. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 09.11.2023)
2. Кримінальний процес : підручник / О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін. ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. Харків : Право, 2018. 584 с.
3. Тертишник В. М. Кримінальний процес України : підручник. 7-ме вид., допов. і перероб. Київ : Алерта, 2017. 840 с
4. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР // ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр> (дата звернення: 09.11.2023).

Тетяна БАТРАЧЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри правоохоронної
діяльності Університету
митної справи та фінансів

**АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ТА ОБМЕЖЕНЬ
ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
В ОПЕРАТИВНОМУ РОЗСЛІДУВАННІ**

У сучасному суспільстві, що невпинно перебуває у стані технологічної трансформації, використання штучного інтелекту в операційно-розшуковій діяльності здобуває все більше значення. Це відкриває нові можливості і перетворює підходи до виявлення та розслідування злочинів. Проте, разом із великими можливостями, пов'язаними із використанням штучного інтелекту, приходять і нові виклики. Обмеження, етичні аспекти, та ризики використання цих технологій потребують уважного аналізу та обговорення. Відтак, наразі є нагальна потреба у дослідженні всебічних аспектів використання штучного інтелекту в оперативному розслідуванні, надаючи об'єктивний погляд на переваги та виклики, які зумовлюють сучасні технологічні процеси. Оперативне розслідування є ключовим елементом правопорядку та забезпечення безпеки.

Сучасні методи включають в себе широкий спектр дій та стратегій, спрямованих на виявлення, аналіз та припинення злочинної діяльності. Традиційні методи оперативного розслідування включають в себе відстеження, вивчення документів, зібрання свідчень та обстеження місць подій [1, 38].

Однак ці методи мають свої обмеження. Вони можуть бути часово та ресурсозатратними, а також можуть обмежуватися доступом до інформації, що потребує спеціальних навичок для обробки та аналізу. Відтак, традиційні методи, хоча і важливі, проте часто не в змозі ефективно впоратися із сучасними викликами, такими як швидкозмінювана природа злочинів та використання новітніх технологій криміналістичною спільнотою. Великий обсяг інформації, що потребує обробки, та необхідність оперативного реагування вимагають нових підходів.

Штучний інтелект вносить кардинальні зміни у сферу оперативного розслідування, пристосовуючись до викликів, які ставлять перед ним сучасний злочинне середовище, так однією з ключових переваг є можливість швидкого та автоматизованого аналізу великих обсягів даних.

Важливою перевагою є здатність прогнозування та попередження кримінальних правопорушень шляхом використання моделі для передбачення можливих сценаріїв, дозволяючи оперативним службам приймати інформовані рішення на основі аналізу даних. Застосування систем розпізнавання образів та алгоритмів аналізу тексту дозволяє оперативникам швидко ідентифікувати злочинців та збирати свідчення. Такі системи можуть опрацьовувати великі масиви відеоданих, зображень або інших візуальних матеріалів, швидко виявляючи аномалії або події, що вимагають уваги. Системи візуального аналізу можуть розпізнавати обличчя, номерні знаки автомобілів або інші унікальні риси, допомагаючи в ідентифікації злочинців або потенційно небезпечних ситуацій. Такий підхід важливий для забезпечення публічної безпеки та швидкого реагування на протиправні діяння [2, с. 52]. Зазначене, безперечно, надає перевагу штучному інтелекту в ряді ключових компонентів оперативного розслідування, що забезпечують оперативникам потужний інструментарій для виявлення, аналізу та припинення злочинної діяльності. Однак, незважаючи на переваги застосування штучного інтелекту у в процесі розслідування, існують чисельні ризики пов'язані із його використанням.

Відтак, результати алгоритмів машинного навчання можуть бути неточними, особливо при використанні неповних або неточних даних. Неправильне розпізнавання образів чи аналіз даних може призвести до неправильних висновків та помилкових арештів. Якщо моделі навчаються на основі вже існуючих даних, вони можуть успадковувати упередження, присутні в цих даних. Це може призвести до дискримінації та неправильного визначення осіб як підозрілих.

Збір та обробка великих обсягів особистих даних для аналізу може порушувати конфіденційність осіб. Недостатні заходи безпеки можуть призвести до витоку особистої інформації. Відтак, збір та обробка великих обсягів особистих даних для подальшого аналізу створює потенційні ризики для приватності осіб, оскільки інформація, яку збирають і обробляють, часто містить важливі та особисті дані. Якщо заходи безпеки не будуть належним чином реалізовані, існує значний ризик витоку чутливої особистої інформації. Такий витік може викликати непередбачувані наслідки для індивідів, включаючи можливість шахрайства, крадіжки ідентичності або несанкціонованого використання їхніх особистих даних [3]. Тому надійні та інноваційні заходи безпеки стають невід'ємною частиною впровадження технологій штучного інтелекту в оперативне розслідування, щоб забезпечити адекватний рівень захисту особистої інформації та збереження довіри громадськості до цих технологій. Зазначені недоліки є лише частиною ризиків, що можуть виникнути в процесі використання штучного інтелекту в процесі розслідування і потребує більш детального дослідження.

Таким чином, штучний інтелект відіграє ключову роль у сучасній сфері оперативного розслідування, надаючи оперативникам потужні інструменти для ефективного виявлення та протидії злочинності. Розвиток цих технологій принесе значні переваги, такі як збільшення можливостей прогнозування, інтеграція з іншими передовими технологіями, а також зниження вартості та підвищення доступності.

Однак, разом із всім цим розвитком, важливо звертати увагу на етичні аспекти, конфіденційність даних та уникнення упередження. Створення суворих етичних стандартів, розробка систем взаємодії та глобальне співробітництво стануть ключовими факторами в успішному впровадженні та використанні штучного інтелекту в оперативному розслідуванні.

Список використаних джерел:

1. Благута Р. І., Мовчан А. В. Б68 Новітні технології у розслідуванні злочинів: сучасний стан і проблеми використання: монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 256 с.
2. Албул С. В. Використання штучного інтелекту, а також систем відстеження та розпізнавання в оперативно-розшуковій діяльності. Правові та організаційно-тактичні засади оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України: *матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 13 жовтня 2023 р.)*. Одеса: ОДУВС, 2023. 216 с.
3. Юхно О. Генезис і проблемні питання використання новітніх технологій та штучного інтелекту в криміналістиці, експертній діяльності й досудовому розслідуванні. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/543124762.pdf>.

Валентина БЕРЕЛЕТ
аспірант Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

**ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ
ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ
ОРГАНІЗАЦІЇ ОПЕРАТИВНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ**

Будівельна галузь України щороку набирає обертів. Незважаючи на складну економічну, політичну та безпекову ситуацію загалом, сфера будівництва крокує вперед, надаючи робочі місця, стимулюючи розвиток різних галузей економіки та промисловості, зміцнюючи економіку держави. Навіть в умовах війни в Україні вводять в експлуатацію нові підприємства, установи, житлові будинки, комплекси, здійснюються ремонти соціальної та критичної інфраструктури. Враховуючи обсяги та масштабність будівельних робіт, кількість залучених у цей процес працівників, обігу в будівництві великої маси матеріальних цінностей (техніки, матеріалів тощо), вона дедалі частіше піддається кримінальним посяганням. Захист економічних інтересів України від злочинних посягань є першочерговим завданням правоохоронних органів, тому що захищена, розвинена економіка є запорукою стабільного розвитку держави, підвищення рівня життя громадян та зміцнення міжнародного авторитету України [1].

Недосконалість правового регулювання та відсутність науково обґрунтованих рекомендацій з організації оперативного обслуговування кримінальною поліцією будівельної галузі не дозволяє в повному обсязі реалізувати її потенціал для протидії кримінальним правопорушенням у будівельній сфері та перешкоджає ефективному використанню результатів такої діяльності як у оперативно-розшуковій так і у кримінальній процесуальній діяльності [2].

Зокрема, окремі проблемні питання оперативно-розшукової протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення публічних закупівель були предметом досліджень таких вчених, як: Коряк В. В. «Протидія хабарництву у сфері державних закупівель оперативними підрозділами МВС України» (2012 р.); Дараган В. В. «Розкриття викрадань державних коштів при проведенні закупівель товарів та виконанні робіт (послуг) на підприємствах залізничного транспорту» (2012 р.); Сливенко В. Р. «Оперативно-розшукова протидія злочинам у сфері державних закупівель» (2012 р.); Нагачевський С. В.

«Оперативно-розшукове виявлення та документування злочинів, вчинення службовими особами у сфері державних закупівель» (2013 р.); Часова Т. О. «Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів ОВС під час протидії злочинам у сфері державних закупівель» (2015 р.); Дараган В. В. «Теоретико-прикладні засади оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель кримінальною поліцією» (2018 р.) – докторська дисертація; Федорчук Ю. В. «Оперативно-розшукова протидія розкраданню бюджетних коштів під час здійснення закупівель медичного обладнання та ліків» (2018 р.).

Проблеми протидії кримінальним правопорушенням у будівельній галузі досліджували Запотоцький А. П. (Теоретичні основи та практика розслідування злочинів у сфері будівництва, 2018 р.); Брильов М. О. «Оперативно-розшукова протидія злочинам, пов'язаним з розкраданням бюджетних коштів під час будівництва, ремонту та експлуатації автомобільних доріг» (2017 р.); Кучеренко В. А. «Оперативно-розшукова протидія розкраданню бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням» (2019 р.).

Проте, незважаючи на широкий спектр змістовних наукових праць із зазначеної проблематики, слід констатувати, що за межами цих та інших досліджень залишилися питання організації оперативного обслуговування кримінальною поліцією будівельної галузі.

Метою дослідження пропонується визначити розробку науково обґрунтованих рекомендацій щодо удосконалення правових, організаційних і методичних засад оперативного обслуговування кримінальною поліцією будівельної галузі.

Для досягнення поставленої мети, на нашу думку, доцільно буде вирішити такі основні завдання:

- на підставі узагальнення існуючих наукових праць з даної проблематики визначити теоретичні проблеми та надати рекомендації щодо їх вирішення;
- встановити рівень інституційної спроможності оперативного обслуговування кримінальною поліцією будівельної галузі;
- виробити науково обґрунтовані пропозиції з удосконалення системи правового забезпечення оперативного обслуговування кримінальною поліцією будівельної галузі;
- розкрити організаційні засади здійснення початкового аналізу оперативної обстановки на об'єктах будівельної галузі;
- розробити науково-обґрунтовані рекомендації щодо планування заходів по оперативному обслуговуванню кримінальною поліцією будівельної галузі;
- розглянути організаційні засади розстановки сил підрозділів

кримінальної поліції на території оперативного обслуговування на об'єктах будівельної галузі;

– запропонувати організаційну модель збору та оновлення інформації про стан оперативної обстановки на об'єктах оперативного обслуговування будівельної галузі;

– визначити основні проблеми організації використання негласних позаштатних працівників в процесі оперативного обслуговування кримінальною поліцією будівельної галузі;

– розробити модель здійснення заходів оперативно-розшукової превенції в процесі оперативного обслуговування кримінальною поліцією будівельної галузі.

Об'єктом дослідження повинні виступати суспільні відносини, що виникають у процесі діяльності працівників кримінальної поліції під час протидії кримінальним правопорушенням у будівельній галузі.

Предметом дослідження – організація оперативного обслуговування кримінальною поліцією будівельної галузі.

Для досягнення об'єктивності результатів дослідження доцільно застосовувати як загальнонаукові, так і спеціально-наукові методи пізнання.

Зокрема серед загальнонаукових методів дослідження доцільно використовувати: аналіз, синтез, класифікація, експеримент, абстрагування, індукція, дедукція, аналогія, порівняння, моделювання, системний метод та інші.

Серед спеціальних методів дослідження доцільно використовувати: метод експертних оцінок, формально-юридичний метод, порівняльно-правовий метод та інші.

Наукова новизна одержаних результатів полягатиме у тому, що дослідження з зазначеного напрямку буде першим комплексним дослідженням основних правових, організаційних і методичних засад оперативного обслуговування кримінальною поліцією будівельної галузі. За результатами узагальнення наукових поглядів та оцінок практики будуть сформульовані теоретичні положення та визначено пропозиції з підвищення ефективності організації оперативного обслуговування кримінальною поліцією будівельної галузі.

Дослідження відповідає проблематиці практики, його положення можуть бути застосовані для вдосконалення теоретичних, правових, організаційних та інших засад оперативного обслуговування кримінальною поліцією будівельної галузі. Сформульовані в дисертаційному дослідженні положення, висновки, пропозиції і рекомендації можуть слугувати підґрунтям для підвищення ефективності оперативного обслуговування кримінальною поліцією будівельної галузі.

Визначені нами вище мета та задачі дослідження дають змогу визначити його основні напрями дослідження:

- теоретико-правові засади оперативного обслуговування кримінальною поліцією будівельної галузі;
- організації початкового етапу оперативного обслуговування кримінальною поліцією будівельної галузі;
- особливості здійснення заходів з оперативного обслуговування кримінальною поліцією будівельної галузі.

Визначені нами напрями вказаного наукового дослідження дозволять вирішити існуючі теоретичні та прикладні проблемні питання організації оперативного обслуговування кримінальною поліцією будівельної галузі.

Список використаних джерел:

1. Вавриш А. В. Взаємодія слідчих з оперативними підрозділами у протидії злочинам проти власності у будівельній галузі. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 5 (255). С. 222–225.
2. Дараган В. В., Яковченко О. І. Визначення основних напрямів дослідження проблемних питань організації оперативного обслуговування кримінальною поліцією лінії роботи щодо незаконного заволодіння транспортними засобами. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*: Науковий журнал. 2022. № 1 (116). С. 229-233.

Олексій БОЙКО,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального
процесу та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧИХ ІЗ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ЗА НАДХОДЖЕННЯ ЗАЯВ І ПОВІДОМЛЕНЬ ДО ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПРО ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ ПОВ'ЯЗАНІ З РАКЕТНИМИ ОБСТРІЛАМИ

Боротьба зі злочинністю становить серйозну загрозу цивілізованому розвитку держави та є актуальним завданням слідчих та оперативних підрозділів. У зв'язку із запровадженням по всій території України 24.02.2022 року воєнного стану [1] та зростання злочинності, держава вимагає від органів досудового розслідування та органів, які здійснюють оперативно-розшукову

діяльність Національної поліції України, адекватного використання всього арсеналу кримінальних процесуальних та оперативно-розшукових сил та засобів.

З метою протидії злочинності, стримування її соціального зростання та ефективному розслідуванню воєнних злочинів пов'язаних з ракетними обстрілами, слідчим та оперативним підрозділам Національної поліції України при надходженні заяв і повідомлень про воєнні злочини необхідно здійснювати постійну взаємодію між собою.

До правової основи взаємодії слідчих з оперативними підрозділами при надходженні заяв і повідомлень про воєнні злочини пов'язані з ракетними обстрілами можна віднести: Конституція України, міжнародні договори України з питань взаємодії правоохоронних органів у сфері протидії злочинності, кримінальне та кримінальне процесуальне законодавство України, інші НПА України, щодо організації взаємодії слідчих з оперативними підрозділами поліції.

До відомчих нормативно-правових актів, які регулюють питання взаємодії слідчих з оперативними підрозділами при надходженні заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення в тому числі і воєнні злочини відноситься:

1) наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні», 2) наказ МВС України від 08.02.2019 № 100 «Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події», 3) спільний наказ МВС України МОЗ України, Офісу Генерального прокурора від 09.03.2022 № 177/450/46 «Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України», 4) наказ МВС України від 24.07.2017 № 621 «Про затвердження Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами», 5) наказ МВС України від 19.08.2019 № 691 «Про затвердження Інструкції про поводження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України», 6) наказ МВС України від 06.07.2017 № 570 «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України», 7) наказ МВС України від 31.10.2016 № 1129 «Про затвердження

Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» [2; 3; 4; 5; 6; 7; 8] та ін.

Розглянемо повноваження слідчих та оперативних підрозділів під час надходження заяв і повідомлень про воєнні злочини пов'язані з ракетними обстрілами.

Наразі КПК України не містить поняття «оперативні підрозділи» а лише визначає їх перелік та право на здійснення СРД та НСРД у кримінальних провадженнях за письмовими дорученнями слідчого при виконанні яких вони користуються повноваженнями слідчого [9]. Також повноваження співробітників оперативних підрозділів передбачені в спеціальному ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» [10] та відомчих НПА.

Повноваження слідчого у процесі здійснення взаємодії з реагування на заяви і повідомлення про воєнні злочини пов'язані з ракетними обстрілами до внесення відомостей про вчинення кримінального правопорушення до ЄРДР врегульовано нормами КПК України та відомчими НПА. Для раціональної взаємодії слідчих з оперативними підрозділами у разі надходження заяви і повідомлення про вчинення кримінальних правопорушень у тому числі і воєнні злочини пов'язані з ракетними обстрілами, створюються слідчо-оперативні групи (далі – СОГ), що відносяться до чергових частин органів та підрозділів поліції. Вказані СОГ згідно графіку чергування, що затверджується керівником органу, підрозділу поліції та погодженого з керівником органу досудового розслідування (дізання) формуються з працівників поліції [2].

До складу СОГ можуть входити слідчі (дізнавачі), працівники оперативних підрозділів, інспектори-криміналісти (техніки-криміналісти), а також (за необхідності) кінологи зі службовими собаками [2].

Якщо в результаті ракетного обстрілу є загиблі, то в такому разі відповідно до ч. 1 ст. 238 КПК України слідчим обов'язково до огляду трупа залучається судово-медичний експерт або лікар [9]. Також при обстрілі, що призвів до виникнення пожежі, до складу СОГ обов'язково залучається спеціаліст відповідного територіального органу ДСНС [5].

Наприклад, при надходженні повідомлення про ракетний обстріл також до складу СОГ можуть входити спеціалісти-вибухотехніки, що залучають для проведення огляду місця події, а також для проведення спеціальних вибухотехнічних робіт а також для надання технічної допомоги під час проведення експертного експерименту, експериментального вибуху, експериментального випробування, відбирання проби вибухових речовин в якості спеціалістів в кримінальному провадженні відповідно до ст. 71 КПК України [6].

Відповідно до наказу МВС України від 19.08.2019 № 691 доступ до огляду місця події відповідної місцевості, об'єкта надається лише після того як завершиться їх обстеження спеціалістам-вибухотехнікам а також складення акта перевірки об'єкта на наявність вибухових матеріалів. На місці події слідчий не може давати доручення спеціалістам-вибухотехнікам щодо прискорення проведення відповідних робіт. Усі дії спеціалістів-вибухотехніків, що стосуються проведення ними вибухотехнічних робіт з розряджання, знищення та ін. фіксуються відеозаписом, який долучається до протоколу огляду місця події. Якщо під час огляду вилучаються вибухові матеріали, їх повинен оглянути спеціаліст-вибухотехнік для визначень категорій вибухонебезпечності а також надання рекомендації щодо подальшого поводження з ними [6].

У випадку виявлення вибухових матеріалів рішення про подальше поводження (розряджання, руйнування або знищення) приймаються спеціалістами-вибухотехніками за узгодженням зі слідчими.

Виявлені під час огляду вибухові матеріали необхідно вилучати, описувати та упаковувати спеціалістам-вибухотехніком, про що слідчий вносить відповідні відомості до протоколу огляду, в якому додатково зазначається установа, до якої спеціаліст-вибухотехнік надалі (після проведення огляду) доставлятиме вилучене в безпечному стані для зберігання у спеціальному приміщенні. Під час вилучення означених предметів та речовин необхідно проводити фото- або відеозапис.

Після закінчення огляду вибухової речовини, боєприпасу або такого, що його нагадує, та внесення відомостей до ЄРДР слідчий вносить постанову про призначення відповідної судової експертизи, надає письмове доручення спеціалісту-вибухотехніку [2].

Більш детально повноваження слідчих та оперативних підрозділів щодо їх взаємодії при надходженні заяв і повідомлень про воєнні злочини пов'язані з ракетними обстрілами передбачені в розділі XIV наказу МВС України № 575, зокрема, 1) слідчі з членами СОГ та спеціалістами, що залучаються невідкладно після надходження повідомлень про загрози вибухів організовують проведення огляду за місцем можливого знаходження вибухових пристроїв, після завершення якого (не пізніше 24 годин після надходження заяв чи повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення) вносять відомості до ЄРДР; 2) керують діями членів СОГ в т.ч. працівниками оперативних підрозділів та залучають їх до проведення ОМП [2].

Відразу виникає питання як бути слідчому, якщо надійшло повідомлення не про загрозу вибуху а про ракетний обстріл якогось об'єкта?

Вважаємо, що п.п. 1 п. 8 розділу XIV наказу МВС 575 не зовсім відповідає тим викликам, які стоять сьогодні перед правоохоронними органами в умовах воєнного стану. В означений пункт необхідно внести відповідні зміни та

викласти в наступній редакції: слідчі з членами СОГ та залученим спеціалістом невідкладно після надходження повідомлень про загрози вибухів чи обстрілу організовує проведення огляду за місцем обстрілу чи можливих знаходжень вибухових пристроїв, після завершення якого (не пізніше 24 годин після надходження заяв чи повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення) вносять відомості до ЄРДР.

До повноважень співробітників оперативних підрозділів відноситься: 1) встановлювати та опитувати громадян з метою отримати інформацію про обставини вчиненого правопорушення; 2) на прилеглий до місця події територій встановлювати наявність камер відеоспостереження; 3) про результат вжитих заходів інформувати слідчих письмово; 4) за дорученням слідчих (дізнавачів) забезпечують виконання ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів у найкоротший строк (якщо зазначено в ухвалі надання йому права тимчасового доступу до речей і документів) [2].

На нашу думку п.п. 6 п. 9 XIV наказу МВС 575 не відповідає вимогам п. 3 ч. 2 ст. 40 КПК України, в якому зазначено, що слідчий має право доручати лише проведення СРД та НСРД відповідним оперативним підрозділам а не заходів забезпечення кримінального провадження як тимчасовий доступ до речей і документів.

Для усунення відповідної прогалини вважаємо за необхідне внести зміни до п. 3 ч. 2 ст. 40 КПК України в якому передбачити право слідчого надавати доручення не лише про СРД та НСРД але і право на здійснення процесуальних дій відповідним оперативним підрозділам.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/64/2022?msclkid=a0bd6609c07b11ec9646419819b2e800#Text> (дата звернення 08.11.2023).

2. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07.07.2017 № 575. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text> (дата звернення 08.11.2023).

3. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події : наказ МВС України від 08.02.2019 № 100. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#Text> (дата звернення 08.11.2023).

4. Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України : спільний наказ МВС України МОЗ України, Офісу Генерального прокурора від 09.03.2022 № 177/450/46. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0317-22#n7> (дата звернення 08.11.2023).

5. Про затвердження Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами : наказ МВС України від 24.07.2017 № 621 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0998-17#Text> (дата звернення: 08.11.2023).

6. Про затвердження Інструкції про поведження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 19.08.2019 № 691 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text> (дата звернення: 08.11.2023).

7. Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України : наказ МВС України від 06.07.2017 № 570 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17#Text> (дата звернення: 08.11.2023).

8. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану : наказ МВС України від 31.10.2016 № 1129. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-17#Text> (дата звернення: 08.11.2023).

9. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 08.11.2023).

10. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 р. № 2135-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення: 08.11.2023).

Артем БУДНІК,
співробітник
Служби безпеки України

ПРО ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ СБУ ОЗНАК КОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (огляд практичного досвіду)

Однією з ключових складових сучасної державно-правової стратегії в Україні є перетворення системи запобігання та протидії корупції. Досягнення успіху у цьому важливому процесі є передумовою для налагодження довіри громадян до влади, зміцнення економічного потенціалу країни та поліпшення життєвого стандарту українського населення.

Корупція може існувати в будь-якому державному або правоохоронному органі, включаючи Службу безпеки України (далі – СБУ). Присутність корупційних явищ серед кадрів СБУ є серйозним викликом, що потребує невідкладної уваги та прискореної протидії з боку підрозділів Управління внутрішньої безпеки СБУ (далі – ПВБ). Впровадження внутрішнього відомчого

контролю в СБУ може відіграти суттєву роль у скороченні проявів корупції та удосконаленні функціонування Служби.

Через це ефективна протидія співробітниками ПВБ СБУ корупційній діяльності неможлива без вивчення явищ, процесів і слідів, що виникають не тільки матеріалізовано, а й у зміненій свідомості правопорушника, що, по суті, є складовими елементами оперативно-розшукової характеристики.

З огляду на те, що оперативно-розшукова діяльність (далі – ОРД), внаслідок її особливостей проведення, має найчастіше характер збирання інформації про вже вчинені правопорушення, суб'єкти ОРД мають усвідомлювати, що будь-яка протиправна діяльність складається з системи подій минулого, сьогодення та майбутнього, що очевидно відбивається на її характеристиках (поведінка та вчинки правопорушників, способи дій і приховування правопорушень тощо). Не є винятком і правопорушення з ознаками корупційних дій, що вчиняються співробітниками СБУ.

Оскільки вплив суб'єкта корупційної діяльності завжди спрямований на об'єкт, то таким об'єктом може виступати тільки певна фізична особа, оскільки корупційна діяльність співробітників СБУ завжди утискає певні конституційні, громадянські та інші права, носіями яких і є ці фізичні особи.

Жертви корупційної діяльності співробітників СБУ утворюють досить складну і суперечливу процесуальну категорію суб'єктів. Переважна частина осіб, які формують цю групу, у момент відкриття кримінального провадження щодо корумпованого співробітника, фігурувала здебільшого у процесуальній ролі підозрюваного або обвинуваченого.

Але подальша рольова заміна, коли обвинувачений стає «обвинувачем», а «обвинувач» перетворюється на обвинуваченого, не завжди може бути визнана істинною. Причиною цього вбачаються психологічна неприязнь, конфліктність попередніх стосунків між ними та можливе бажання помститися. Зокрема, як свідчить практика, спроби наклепу на співробітників СБУ є способом захисту винних від оголошеного їм обвинувачення.

Водночас співробітники СБУ, підозрювані у вчиненні корупційних правопорушень, з огляду на свою спеціальну освіту та професійний досвід роботи, вкрай рідко під час службових розслідувань дають об'єктивні та повні свідчення про це. Усі інформаційні процеси, пов'язані з отриманням свідчень підозрюваних, обвинувачених або дослідженням інших джерел інформації, характеризуються активною протидією з боку колишніх співробітників СБУ. Немає сумніву, що ці ж причини лежать у високій латентності подібних правопорушень. Показово, що ця позиція не змінюється колишніми співробітниками СБУ і після визнання їх судом винними.

Очевидці, як носії інформації про досліджувану корупційну діяльність співробітників СБУ, мають/посідають у розглянутій методиці розслідування

корупційних правопорушень особливе місце. У зв'язку з тим, що в більшості випадків корупційна діяльність співробітників СБУ здійснювалася в робочий час і в службовому кабінеті можливість фіксації її очевидцями практично унеможлиблюється. Якщо такі були, то це, як правило, колеги правопорушника, які через корпоративні причини не завжди виявлялися надійними джерелами отримання інформації, а навпаки, ставали на шлях протидії діяльності ПВБ.

Чимала частина корупційної діяльності співробітників СБУ чиниться не тільки в службовому кабінеті, але й, повністю або частково, за його межами: на вулиці, у помешканнях співробітників, і може здійснюватися за присутності очевидців. Проте більша частина таких випадків пов'язана з фактами, коли очевидці не усвідомлювали протиправного характеру дій, наприклад, затримання будь-якої особи як підозрюваного, притягнення як обвинуваченого, одержання від громадян грошових коштів або інших матеріальних цінностей, що насправді є предметом отримання неправомірної вигоди.

Носіями іншого виду інформації, здатної свідчити про корупційну діяльність, є різноманітні об'єкти. Найбільше значення можуть відігравати різні документи, які утворювалися правопорушниками.

З огляду на те, що в основі вивчення співробітниками ПВБ корупційної складової співробітників СБУ лежить необхідність установлення різниці між належною та фактичною поведінкою службової особи, а її діяльність супроводжується підготовкою різноманітних процесуальних чи інших документів, досліджувана категорія суб'єктів, провадячи корупційну діяльність під час виконання своїх обов'язків, здебільшого вимушена спотворювати належну службову інформацію (змінювати зміст документів, або й зовсім не відображати в них суттєві факти, виносити необґрунтовані рішення тощо).

Вивчення й аналіз матеріалів справ оперативних перевірок або слідчої практики свідчить про те, що у переважній більшості випадків, що вивчалися за фактами корупції, хоча б частково відображалися ознаки корупційної діяльності, які зрештою виступали й визнавалися доказами.

Окрім документів носіями слідів корупційної діяльності співробітників СБУ виступають й інші об'єкти: оргтехніка, письмове приладдя, меблі кабінету, іноді елементи обстановки квартири або машини тощо.

Підводячи підсумок сказаному вище, необхідно зазначити, що основною цінністю діяльності ПВБ з викриття корупційної діяльності співробітників СБУ є виявлення закономірностей і зв'язків між її структурними елементами.

Під час дослідження закономірностей корупційної діяльності серед співробітників СБУ виявлялись:

– обстановка, в якій відбувалася корупційна діяльність розглянутої категорії осіб, що зумовлювала можливість вибору конкретного способу реалізації цієї діяльності;

– застосування певного способу вчинення корупційного правопорушення, яке можливе лише у разі наявності у суб'єкта певних службових повноважень, і залежало від займаної ним конкретної посади у сфері вирішуваних завдань СБУ;

– особистісні корупціогенні характеристики правопорушників;

– використання повторюваних способів вчинення корупційної діяльності.

Оцінка цих та інших закономірностей дозволяла ПВБ висувати версії та визначати основні напрями діяльності з протидії корупції в СБУ.

Андрій ВАКУЛЕНКО

доктор філософії в галузі права
(ГУНП у Запорізькій області)

УЧАСТЬ ГРОМАДЯН У ПРОВЕДЕННІ ПОШУКОВИХ ТА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ЗАХОДІВ, НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ЯК ФОРМА СПРИЯННЯ ГРОМАДЯН ОПЕРАТИВНИМ ПІДРОЗДІЛАМ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Однією із форм сприяння громадян оперативним підрозділам Національної поліції України (далі – НПУ) під час протидії кримінальним правопорушенням є участь громадян у проведенні пошукових та оперативно-розшукових заходів, негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД).

Слід зазначити, що оперативно-розшукові заходи щодо документування кримінально протиправних дій особи або групи осіб проводяться до відкриття кримінального провадження, а НСРД – з моменту встановлення фактів кримінально протиправної діяльності та відкриття матеріалів кримінального провадження. Наразі пошукові заходи можуть проводитися як під час оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД), так й під час негласної роботи на стадії досудового розслідування [1, с. 44].

Оперативно-розшукові заходи за ступенем санкціонування їх проведення поділяються на такі групи:

1) оперативно-розшукові заходи, що проводяться на підставі ухвали слідчого судді, постановленої за клопотанням керівника відповідного оперативного підрозділу або його заступника, погоджено з прокурором (оперативно-розшукові заходи);

2) оперативно-розшукові заходи, що проводяться на підставі постанови

прокурора, постановленої за клопотанням керівника відповідного оперативного підрозділу або його заступника (контрольована поставка, контрольована та оперативна закупка);

3) оперативно-розшукові заходи, що проводяться з дозволу керівника відповідного оперативного підрозділу або його заступника з повідомленням про прийняте рішення прокурора: візуальне спостереження за річчю або місцем; організація перевірок фінансово-господарської діяльності підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності та осіб, які займаються підприємницькою діяльністю або іншими видами господарської діяльності індивідуально; виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації; виготовлення та використання засобів забезпечення ОРД (несправжні (імітаційні) засоби) [2, с. 161-163].

НСРД є дії, спрямовані на отримання (збирання) доказів, або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню та проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб [3]. Вони є тотожними оперативно-розшуковим заходам.

Під час здійснення ОРД та негласної роботи оперативні підрозділи НПУ здійснюють пошукові заходи з метою виявлення та запобігання кримінальним правопорушенням, установленням місцезнаходження розшукуваних осіб. Зазначені заходи не порушують права і свободи громадян, тому не потребують погодження з прокурором або отримання дозволу суду. Як правило, заходи пошукові заходи проводяться в комплексі або паралельно з іншими гласними та негласними заходами, у тому числі оперативно-розшуковими заходами та слідчими (розшуковими) діями.

Пошукові заходи, які здійснюють НПУ, іменуються як заходи оперативного (ініціативного) пошуку. До таких заходів відносяться: інформаційно-аналітичне прогнозування; розвідувальне опитування; легендована оренда житла або іншого володіння особи; профілактично-пошуковий захід; оперативна установка; виготовлення заздалегідь ідентифікованих (помічених) засобів (речей, документів, речовин); оперативне ототожнення осіб, предметів та речовин; особистий пошук; оперативний огляд публічно доступного місця, різновидом якого є обстеження об'єктів (місцевість, приміщення) з використанням радіотехнічних засобів; отримання довідково-аналітичної інформації; поліграфне опитування; створення пасток (квартир, офісів, автомобілів).

Аналіз змісту пошукових та оперативно-розшукових заходів (НСРД), а також практики діяльності оперативних підрозділів НПУ, дають нам підстави

констатувати, що до основних таких заходів (дій), де можуть приймати участь громадяни, залучені на добровільних засадах для їх проведення, належать: контрольована та оперативна закупка, у якій/під час якої громадяни виступають у ролі «покупців»; ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств; виготовлення заздалегідь ідентифікованих (помічених) засобів (речей, документів, речовин); оперативне ототожнення осіб, предметів та речовин; особистий пошук; оперативний огляд; отримання довідково-аналітичної інформації [4, с. 111].

У цих випадках громадяни залучаються для виконання завдань ОРД і кримінального судочинства та не завжди інформуються про кінцеву мету заходів; перед ними не розшифровуються негласні засоби й методи ОРД, джерела надходження інформації, яка стала підставою для проведення пошукових та оперативно-розшукових заходів (НСРД).

Громадяни не тільки приймають участь у проведенні пошукових та оперативно-розшукових заходів, НСРД, а також можуть створювати умови для здійснення ОРД та негласної роботи під час кримінального провадження. Під створенням умов ми розуміємо робити можливим, наявним, підготовляти щонебудь, забезпечувати чимсь, щоб сприяти таким чином оперативним підрозділам провести конкретні пошукові або оперативно-розшукові заходи (НСРД). Прикладом можуть слугувати такі пошукові заходи, як легендована оренда житла або іншого володіння особи та створення пасток (квартир, офісів, автомобілів). У цих випадках громадяни надають для використання майно, яке перебуває у їх власності або тимчасового володіння.

Список використаних джерел:

1. Кириченко О. В. Оперативно-розшукова протидія злочинам проти громадської безпеки кримінальною поліцією: проблема теорії та практики : монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 428 с.
2. Мовчан А. В. Інформаційно-аналітична робота в оперативно-розшуковій діяльності міліції : монограф. Київ : ДНДІ МВС України ; Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. 352 с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 15.01.2023).
4. Вакуленко А. Е. Теоретичні та правові засади сприяння громадян оперативним підрозділам Національної поліції України під час протидії кримінальним правопорушенням : дис. ... докт. філос. : 081 «Право». Дніпро, 2023. 200 с.

Володимир ВАРАВА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри

оперативно-розшукової діяльності

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ДИСКУСІЙНІ АСПЕКТИ

Стаття 4 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» містить перелік базових конституційних принципів оперативно-розшукової діяльності, одним з яких є «дотримання прав і свобод людини» [1].

Однією з найважливіших гарантій забезпечення реалізації зазначеного принципу при проведенні оперативно-розшукової діяльності, є дотримання працівниками оперативних підрозділів законних підстав для її проведення. Законність прийнятих рішень про проведення конкретних оперативно-розшукових заходів на пряму залежить від визначення цих підстав. Можливість використання результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному провадженні корелюється з правомірністю їх проведення, що ретельно оцінюється слідчими, детективами, прокурорами, а також судом і стороною захисту. Наразі, дослідження цієї проблематики є актуальними в умовах воєнного стану, пов'язаного з російською збройною агресією проти України.

Метою дослідження є внесення пропозицій щодо удосконалення правового регулювання підстав для проведення оперативно-розшукової діяльності. Для досягнення цієї мети поставлені наступні завдання: 1) визначити основні проблеми, наявні в правовому регулюванні підстав для проведення ОРД; 2) дати характеристику сучасному стану наукових досліджень, спрямованих на розв'язання практичних проблем, пов'язаних з підставами для проведення ОРД; 3) сформулювати пропозиції щодо внесення змін і доповнень до норм Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність».

Комплексний аналіз практики застосування норм законодавства, яке становить правову основу оперативно-розшукової діяльності свідчить про наявність у ньому юридичних колізій, прогалин, суперечностей і помилок, припущених законодавцями, що призводить до суттєвих проблем у реалізації завдань, покладених на оперативні підрозділи правоохоронних органів.

Зокрема, до них належить «– відсутність правових підстав проведення

ОРЗ з метою виявлення та припинення злочинів, які готують і вчиняють в умовах конспірації (ч. 1, 3 ст. 6 та ч. 1, 3 ст. 9 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»); – нечіткість критеріїв достатності інформації для здійснення ОРД» [2, с.10].

Дослідженню окремих складових зазначеної наукової проблеми у своїх працях приділяли увагу В. Аброськін, С. Албул, С. Андрусенко, Ю. Антонян, О. Бандурка, В. Берназ, М. Грібов, С. Єгоров, С. Князєв, Р. Мукоїда, Д. Ноздрін, Є. Поляков, М. Стащак, С. Чернявський, В.Шендрик, Т. Щурат та інші.

Аналіз підстав для проведення оперативно-розшукової діяльності необхідно розпочати з визначення їх дефініції та класифікації. Зазначимо, що аналізовані наукові праці не містять узагальненої теоретичної дефініції цього терміну.

Словник української мови містить тлумачення терміну «підстава», як «те головне, на чому базується, основується що-небудь», а також «те, чим пояснюються, виправдовуються вчинки, поведінка і т. ін. кого-небудь» [3].

Таким чином, можемо запропонувати наступну дефініцію: «Підстави для проведення оперативно-розшукової діяльності – це виключні обставини, на яких спеціально уповноваженими суб'єктами основується рішення про проведення системи гласних та негласних пошукових та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів».

Щодо теоретичної класифікації підстав для проведення оперативно-розшукової діяльності, у вивчених джерелах запропонована наступна:

- підстави, спрямовані на протидію злочинності;
- підстави, що мають дозвільний характер [4, с. 127].

До першої групи, за нумерацією ст. 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», можемо віднести наступні підстави:

« 1) наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про:

- кримінальні правопорушення, що готуються;
- осіб, які готують вчинення кримінального правопорушення;
- осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання;
- осіб безвісно відсутніх;
- розвідувально-підривну діяльність спецслужб іноземних держав, організацій та окремих осіб проти України;
- реальну загрозу життю, здоров'ю, житлу, майну працівників суду і правоохоронних органів у зв'язку з їх службовою діяльністю, а також осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та близьких

родичів, з метою створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя; співробітників розвідувальних органів України у зв'язку із службовою діяльністю цих осіб, їх близьких родичів, а також осіб, які конфіденційно співробітничали або співробітничали з розвідувальними органами України, та членів їх сімей з метою належного здійснення розвідувальної діяльності.

3) випадки, передбачені статтею 17 Закону України «Про розвідку».

4) наявність узагальнених матеріалів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, отриманих в установленому законом порядку» [1].

До підстав другої групи належать:

2) запити повноважних державних органів, установ та організацій щодо перевірки осіб у зв'язку з їх допуском до державної таємниці і до роботи з ядерними матеріалами та на ядерних установках, а також осіб, яким надається дозвіл на перебування без супроводу в контрольованих та стерильних зонах, зонах обмеженого доступу, що охороняються, та критичних частинах таких зон аеропортів;

2⁻¹) необхідність перевірки осіб у зв'язку з призначенням на посади в розвідувальних органах України або залученням до конфіденційного співробітництва з такими органами, доступом осіб до розвідувальної таємниці»[1].

Наразі стаття 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» взагалі не містить такої підстави, як необхідність запобігання злочинам та їх попередження. На цю обставину, як одну з найактуальніших проблем оперативно-розшукової діяльності, зауважили Князев С., Чернявський С. та Грібов М. [2, с. 13].

Вона суперечить одному з головних обов'язків підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, визначеному в п. 1 статті 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»: «1) ... вживати необхідних оперативно-розшукових заходів щодо попередження, своєчасного виявлення і припинення кримінальних правопорушень та викриття причин і умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, здійснювати профілактику правопорушень» [1].

Ця проблема потребує термінового реагування з боку законодавця, задля її усунення, адже оперативні підрозділи наразі не мають законних повноважень для виконання обов'язків щодо профілактики злочинів за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів.

Також пропонуємо погодитись із зауваженнями та пропозиціями Національної асоціації адвокатів України щодо змін і доповнень до окремих

частин п.1) статті 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», у наступній редакції:

«– кримінальні правопорушення, що готуються *або* вчинені невстановленими особами;

– осіб, які готують вчинення *або* вчинили кримінальне правопорушення;

– реальну загрозу життю, здоров'ю, житлу, майну працівників суду і правоохоронних органів у зв'язку з їх службовою діяльністю, а також учасників кримінального судочинства та інших осіб в інтересах правосуддя;...».

Запропоновані зміни розширюють перелік підстав для проведення оперативно-розшукової діяльності, а також спрямовані на забезпечення безпеки усіх осіб, що діють в інтересах правосуддя і потребують захисту [5].

Список використаних джерел:

1. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення: 10.11.2023).

2. Князев С. М., Чернявський С. С., Грібов М. Л. Законодавче регулювання оперативно-розшукової діяльності: проблеми та шляхи їх розв'язання. URL : <http://repository.vsau.org/getfile.php/28978.pdf>.

3. Словник української мови. URL : <http://sum.in.ua/s/pidstava>.

4. Основи оперативно-розшукової діяльності : навч. посіб. / С. В. Албул, С. В. Андрусенко, Р. В. Мукоїда, Д. О. Ноздрін; за заг. ред. С. В. Албула. Одеса : ОДУВС, 2016. 270 с

5. Зауваження і пропозиції Національної асоціації адвокатів України до проекту Закону України «Про забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства та інших осіб в інтересах правосуддя». URL : https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/%8_5751.pdf.

Ірина ВАСНЯТІНА

ад'юнт кафедри

оперативно-розшукової діяльності

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕГЛАСНИХ ПОЗАШТАТНИХ ПРАЦІВНИКІВ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ДЕПАРТАМЕНТУ КІБЕРПОЛІЦІЇ (У СКЛАДІ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ)

З розвитком комп'ютерних технологій та популяризацією мережі Інтернет та соціальних мереж, віртуальне життя все більше поглинає людство. Значна частина кримінальних правопорушень вчиняється за допомогою мережі Інтернет (месенджерів, інтернет-сервісів, соціальних мереж, розсилок на електронні адреси тощо). Для боротьби з такими видами злочинних проявів, в Україні було створено Департамент кіберполіції (у складі кримінальної поліції). Враховуючи те, що Департамент кіберполіції є підрозділом, що може здійснювати оперативно-розшукову діяльність, перед нами постає завдання встановити особливості роботи вказаного структурного підрозділу із негласними позаштатними працівниками.

Значна частина українських науковців досліджували питання використання негласних позаштатних працівників в цілому та територіальними органами поліції, а саме: Бандурка О. М., Дараган В. В., Дмитрієв І. В., Кириченко О. В., Кисельов А. О., Князєв С. М., Козаченко О. І., Мацюк В. Я., Некрасов В. А., Обшалов С. В., Пастрюліна Т. В., Поляков Є. В., Рижков Е. В., Слободян Я. І., Тарасенко Р. В., Телійчук В. Г., Черкасов Ю. Е., Шевелько В. М., Шинкаренко І. Р., Янчук А. М. та ін. Що стосується питання використання агентури підрозділами кримінальної поліції міжрегіональних територіальних органів, у нашому випадку Департаменту кіберполіції, то це питання по теперішній час потребує наукового дослідження.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови термін «Інтернет» тлумачиться як «всесвітня асоціація комп'ютерних мереж, інтегрована мережева «павутина», яка складається з різних фізичних неоднорідних комунікаційних мереж, об'єднаних в єдину логічну архітектуру» [1, с. 402].

Інтернет заповнив собою значну частину людського дозвілля, що викликало зацікавленість злочинних елементів, оскільки через свою анонімність виникають складності у встановленні особи злочинця та його місці знаходження. Для боротьби із особами, які вчиняють кримінальні

правопорушення в мережі Інтернет було створено міжрегіональний територіальний орган Національної поліції – Департаменту кіберполіції (міжрегіональний територіальний орган).

Одним із основних законодавчих актів, який регулює діяльність Департаменту кіберполіції, окрім Конституції України, являється Інструкція «Про Департамент кіберполіції Національної поліції України» від 10.11.2015 № 85 [2].

Шевчук Г. В. у своїй роботі, з огляду на специфіку діяльності кіберполіції, запропонував такий перелік основних завдань Департаменту кіберполіції:

- 1) реалізація державної політики у сфері протидії кіберзлочинності;
- 2) завчасне інформування населення про появу новітніх кіберзлочинів;
- 3) впровадження програмних засобів для систематизації та аналізу інформації про кіберінциденти, кіберзагрози та кіберзлочини;

- 4) реагування на запити закордонних партнерів, що надходять каналами Національної цілодобової мережі контактних пунктів;

- 5) участь у підвищенні кваліфікації працівників поліції щодо застосування комп'ютерних технологій у протидії злочинності;

- б) участь у міжнародних операціях та співпраця в режимі реального часу;

- 7) протидію кіберзлочинам:

- а) у сфері використання платіжних систем:

- скімінгу (шимінгу) – незаконному копіюванню вмісту треків магнітної смуги (чіпів) банківських карток;

- кеш-трепінгу – викраденню готівки з банкомату шляхом встановлення на шатер банкомату спеціальної утримуючої накладки;

- кардінгу – незаконним фінансовим операціям з використанням платіжної картки або її реквізитів, не ініційованим або не підтвердженим її держателем;

- несанкціонованому списанню коштів з банківських рахунків за допомогою систем дистанційного банківського обслуговування;

- б) у сфері електронної комерції та господарської діяльності:

- фішингу – виманюванню у користувачів інтернету їхніх логінів та паролів до електронних гаманців, сервісів онлайн-аукціонів для переказування або обміну валюти тощо;

- онлайн-шахрайству – заволодінню коштами громадян через інтернет-аукціони, інтернет-магазини, сайти та телекомунікаційні засоби зв'язку;

- в) у сфері інтелектуальної власності:

- піратству – незаконному розповсюдженню інтелектуальної власності в інтернеті;

- кардшарінгу – наданню незаконного доступу до перегляду супутникового та кабельного TV;

г) у сфері інформаційної безпеки:

– соціальній інженерії – технології управління людьми в інтернет-просторі;

– шкідливому програмному забезпеченню (англ. «malware») – створенню та розповсюдженню вірусів і шкідливого програмного забезпечення;

– протиправному контенту – контенту, який пропагує екстремізм, тероризм, наркоманію, порнографію, культ жорстокості і насильства;

– рефайлінгу – незаконній підміні телефонного трафіку [3, с. 247].

Цей перелік не є вичерпним, оскільки злочинці вчиняють кримінальні правопорушення, які стосуються всіх сфер суспільних відносин, використовуючи соціальні мережі, месенджери, платформи онлайн-оголошень тощо (наприклад, розповсюдження наркотичних засобів, продаж вогнепальної зброї, бойових припасів, збут викрадених речей, антикваріату за допомогою «Viber», «WhatsApp», «Telegram» та ін.; продаж не існуючих речей, коштовностей за допомогою платформи онлайн-оголошень «OLX» тощо).

Проте, дослідивши великий перелік завдань, які виконують оперативні підрозділи Департаменту кіберполіції можна виділити ряд недоліків, що стосуються питання використання негласних позаштатних працівників:

1) особи, які негласно співробітничать з оперативним підрозділом повинні мати певні знання та навички роботи у сфері комп'ютерних технологій, що одразу зменшує коло таких працівників. Якщо ж ці особи працюють в певних підприємствах, установах чи організаціях, то існує досить мала ймовірність погодження такої персони щодо співробітництва, наприклад, через страх втратити високооплачувану роботу;

2) особливості територіальності:

– у кожній області розміщено одне управління, що значно збільшує навантаження на кожного співробітника, у зв'язку з великим масивом звернень громадян, та, в свою чергу, ускладнює пошуки кандидата у негласне співробітництво;

– можуть виникати складності при підготовці та контактуванні з негласним працівником, виходячи з часових рамок та масштабу області;

3) складності пошуку та налагодження контакту з особою, яка в майбутньому буде співробітничати з оперативним працівником, оскільки вона повинна мати спеціальні знання у сфері комп'ютерних технологій (матеріальна складова може бути не цікавою такій особі);

4) недостатня кількість штату, що ускладнює перекриття всієї території області та ліній роботи, оскільки з переліку завдань, що покладаються на Департамент кіберполіції, можна побачити, що цей перелік є достатньо великим. Професійна діяльність оперативного співробітника кіберполіції може стосуватися будь-якого куточка країни, що значно ускладнює процес

використання негласних працівників;

5) відсутність спеціальних нормативно-правових актів, які регулюють використання оперативними підрозділами кіберполіції Національної поліції України негласних позаштатних працівників, враховуючи всі нюанси та особливості діяльності цього підрозділу.

Враховуючи особливості роботи оперативних підрозділів кіберполіції можна дійти висновку, що найбільш дієвим та частіше застосовуваним принципом оперативного обслуговування є лінійний, оскільки злочинні елементи можуть вчиняти кримінальні правопорушення з різних точок нашої країни, а територіальний та об'єктовий принципи передбачають роботу в межах певної області, міста, району.

Таким чином, дослідивши особливості використання оперативними співробітниками кіберполіції негласних позаштатних працівників, було встановлено перелік досить серйозних проблем, які потребують законодавчого врегулювання та наукового дослідження. Нами запропоновано затвердити законодавчий акт, який буде містити методичні рекомендації щодо організації та тактики використання негласних позаштатних працівників оперативними співробітниками Департаменту кіберполіції, оскільки має значні відмінності від використання агентури в порівняння з територіальними органами поліції.

Список використаної літератури:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / упоряд. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2004. 1440 с.;
2. Про Департамент кіберполіції Національної поліції України : наказ МВС України від 10.11.2015 № 85;
3. Шевчук Г. В. Особливості діяльності Департаменту кіберполіції Національної поліції України. Науковий вісник публічного та приватного права. 2019. № 3, т. 1. С. 244-249.

Тарас ВОЛКОВ

кандидат юридичних наук,
докторант кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ТАКТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ
У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЗА ФАКТАМИ ВЧИНЕННЯ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ**

Успішному провадженню досудового розслідування у кримінальних провадженнях за фактами вчинення кримінальних правопорушень проти власності, а саме якісному проведенню слідчих (розшукових) дій, НСРД та інших процесуальних заходів сприяють засоби криміналістичної тактики.

На думку Біленчука П. Д. і Геля А. П., засоби криміналістичної тактики – це, власне, знаряддя праці, за допомогою яких слідчий вирішує тактичні завдання досудового розслідування [1, с. 4].

Одним із засобів криміналістичної тактики є «тактична операція». Погоджуємося з Чаплинським К. О., що наведений засіб криміналістичної тактики не є процесуальним. Втім, він розроблений на основі досягнень науки і узагальнення матеріалів оперативно-розшукової та слідчої практики, що дозволяє слідчому ефективніше, з меншою витратою сил, засобів та часу проводити окремі слідчі (розшукові) дії [2, с. 24].

Наразі стосовно значення тактичних операцій в структурі методики розслідування окремого виду кримінального правопорушення можна погодитися з думкою Степанюка Р. Л., який визначив, що дана криміналістична категорія повинна розглядатись як комплекс слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших заходів, спрямованих на виконання проміжного завдання розслідування у певній слідчій ситуації. Науковець наголошує, що типові тактичні операції являють собою визначені на підставі узагальнення слідчої практики алгоритми дій слідчого, спрямовані на вирішення проміжних завдань, що виникають на певних етапах розслідування у типових слідчих ситуаціях. Для формування окремих методик розслідування кримінальних правопорушень найбільше значення має диференціація типових тактичних операцій стосовно рівнів методик (універсальні, загальні й окремі тактичні операції) і проміжних завдань розслідування, у зв'язку з чим можуть бути диференційовані загальні тактичні операції, які конкретизуються в методиках розслідування нижчого рівня [3, с. 31]. Тобто вирішення проміжних

завдань досудового розслідування потребує побудови та реалізації відповідних тактичних операцій.

Зі свого боку, Кузьменко О. П. наголошує на тому, що завдання, поставлені перед слідчими, оперативними працівниками, експертами, прокурорами та іншими представниками правоохоронних органів, а також суддями у зв'язку із зростанням професіоналізму правопорушників, їхньої організованості та технічної оснащеності, кількості зброї, що безконтрольно розповсюджується територією України, постійно ускладнюються. Автор робить висновок, що «...саме тому для виконання завдання із швидкого, повного та неупередженого розслідування потрібен системний підхід, що забезпечується наразі й засобами криміналістичної тактики й методики. Серед таких засобів особливого значення набувають різноманітні тактико-криміналістичні комплекси, у тому числі, тактичні (криміналістичні) операції». Необхідність у проведенні тактичної операції у практичній діяльності виникає насамперед тоді, коли перед уповноваженою особою постає певне виокремлене завдання розслідування, а окреме, ізольоване застосування слідчих (розшукових) дій або інших процесуальних дій для його виконання є недостатньо ефективним, пов'язане з додатковими витратами часу, технічних засобів та матеріальних ресурсів. Тобто, саме для вирішення окремих тактичних завдань досудового розслідування необхідне впровадження у практичну діяльність окремих тактичних комплексів – тактичних операцій [4, с. 120]. Отже, на думку Кузьменка О. П., тактичні операції є засобом реалізації окремих тактичних завдань розслідування.

Стосовно самого формулювання досліджуваної криміналістичної категорії (тактична операція), то, наприклад, окрема група науковців (Біленчук П. Д., Перкін В. І.) зазначають, що тактична операція – це комплекс слідчих дій, оперативно-розшукових, організаційно-технічних та інших заходів, спрямованих на досягнення конкретної мети під час розслідування кримінальних правопорушень [5, с. 16].

Зокрема, М. В. Салтевський вважає, що це засіб діяльності слідчого, що використовується для вирішення тактичних завдань, які виникають при розкритті, розслідуванні і попередженні кримінальних правопорушень [6, с. 79].

Узагальнюючи наукові підходи до визначення тактичної операції можна дійти висновків, що у юридичній літературі вчені по-різному розглядали вказане поняття. Одна група вчених визначає тактичну операцію як комплекс певних процесуальних дій, інша – як засіб вирішення тактичних завдань.

На думку Шевчука С. М., після прийняття рішення про проведення певної тактичної операції відбувається побудова моделі цієї операції і створення програми її реалізації. До програми має бути включено системний перелік методичних рекомендацій та конкретних дій щодо вибору засобів розв'язання

сформульованих тактичних завдань, визначення послідовності їх застосування, з урахуванням часу, місця і початку операції. Поряд із цим до загальної моделі програми тактичної операції можуть входити моделі дій кожного з її учасників або моделі здійснення тієї чи іншої слідчої дії, що входить до складу тактичної операції [7].

Як бачимо, вчений наголошує на варіативності можливих напрямів реалізації тактичних операцій залежно від її учасників чи особливостей проведення комплексу відповідних слідчих (розшукових) дій.

Вважаємо, що найбільш оптимальним є визначення надане С.Ф. Здоровко, який під тактичною операцією розуміє систему однойменних або різнойменних, процесуальних або непроцесуальних дій і заходів (слідчих, оперативно-розшукових, організаційних), що спрямовані на вирішення проміжного завдання розслідування, об'єднані єдиним планом і єдиним задумом, характеризуються вибірковістю і ситуаційною обумовленістю та виконуються правомочними посадовими особами під керівництвом слідчого [8, с. 22]. Таку думку підтримує і Чернявський С. С. зазначаючи, що тактична операція є комплексом слідчих (розшукових) дій, а також оперативно-розшукових та інших заходів, що пов'язані метою вирішення тактичного завдання розслідування та здійснюються за єдиним планом [9, с. 19].

Підсумовуючи, слід зазначити, що тактична операція є сукупністю слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних заходів, що вирішують конкретне тактичне завдання, яке має безпосереднє значення для ефективного здійснення певного кримінального провадження. Реалізація тактичних операцій має важливе значення під час розслідування кримінальних правопорушень проти власності.

Список використаних джерел:

1. Біленчук П. Д., Гель А. П. Основи криміналістичної тактики: курс лекцій. Вінниця, 2001.
2. Чаплинський К. О. Тактичне забезпечення проведення слідчих дій : монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2010. 560 с.
3. Степанюк Р. Л. Теоретичні засади методики розслідування злочинів, вчинених у бюджетній сфері України : автореф. дисер. на здоб. наук. ступеня доктора юрид. наук зі спец. 12.00.09. Харківський національний університет внутрішніх справ: Харків, 2012. 40 с.
4. Кузьменко О. П. Початковий етап розслідування масових заворушень : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2017. 225 с.
5. Біленчук П. Д., Перкін В. І. Тактичні прийоми, тактичні комбінації та тактичні операції в розслідуванні злочинів : навчальний посібник. Київ, 1996. 32 с.
6. Салтевський М. В. Криміналістика : підручник: У 2 ч. Харків: Консум, 2001. Ч. 2. 248 с.
7. Шевчук В. М. Технологія тактичної операції як різновид криміналістичних технологій. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 4 (75). С. 235–242.

8. Здоровко С. Ф. Тактичні операції при розслідуванні вбивств, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями : дис... канд. юрид. наук. 12.00.09 / Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2002. 210 с.

9. Чернявський С. С. Теоретичні та практичні основи методики розслідування фінансового шахрайства : автореф. дисер. на здоб. наук. ступеня доктора юрид. наук зі спец. 12.00.09. Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2010. 36 с.

Богдан ГРИБ,

здобувач вищої освіти III курсу
факультету підготовки фахівців для
підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Віта ПЕРВІЙ

доктор філософії, викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО ГАРАНТІЙ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ОСОБИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Уведення воєнного стану завжди викликає напруження в суспільстві та ставить перед правоохоронцями важливе завдання забезпечення національної безпеки. Однак у цих умовах різко підвищується ймовірність порушення прав громадян, зокрема під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій (далі-НС(Р)Д).

Відповідно до норм міжнародного права, право на ефективне розслідування кримінальних правопорушень є невідчужуваним і повинно гарантуватися у всіх обставинах, включаючи період введення правового режиму воєнного стану. За таких умов, забезпечення стандартів ефективного досудового розслідування є необхідністю, а право на справедливий судовий розгляд не повинно піддаватися обмеженням.

У контексті воєнного стану, де виникає підвищена потреба у забезпеченні національної безпеки, важливо зазначити, що ці обставини не повинні слугувати

виправданням для порушення чи обмеження вже існуючих прав та свобод особи, зокрема права на ефективне розслідування.

В умовах воєнного стану можливе використання спеціальних засобів під час проведення НС(Р)Д. Ці засоби включають технічні засоби, спеціальне обладнання, інформаційні системи тощо [1, с.8]. Відповідно до пункту 1 частини 1 статті 615 Кримінального процесуального кодексу України, процесуальні дії під час кримінального провадження фіксуються у відповідних процесуальних документах, а також за допомогою технічних засобів фіксування кримінального провадження, крім випадків, якщо фіксування за допомогою технічних засобів неможливе з технічних причин [2].

Важливо зауважити, що в разі технічних труднощів, які перешкоджають використанню технічних засобів фіксації, факти проведення негласних слідчих (розшукових) дій можуть бути документально зафіксовані відповідними процесуальними засобами. Такий підхід сприяє ефективності розслідування та одночасно забезпечує дотримання вимог закону, зокрема у ситуаціях, коли технічні обставини ускладнюють використання технічних засобів.

В аспекті порушення прав людини при проведенні НС(Р)Д, обов'язково слід звертати увагу на розроблені практики та стандарти Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) та міжнародні акти, які закріплюють основні права людини. Наприклад, стаття 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1950 р.) визначає, що кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції[3]. Згідно з цією статтею, втручання держави має бути законним, має переслідувати законні цілі, визначені у Конвенції, і повинно бути необхідним для досягнення мети на основі принципів демократичного суспільства.

Зазначимо, що негласні слідчі (розшукові) дії є видом слідчих (розшукових) дій як засоби формування судових доказів у кримінальному провадженні [4, с.820]

Введення особливого правового режиму воєнного стану не призводить до автоматичного введення особливого режиму досудового розслідування. Основним критерієм для його запровадження є об'єктивна неможливість проведення досудового розслідування у звичайному порядку. Зазначимо, що положення, закріплене в статті 615 Кримінального процесуального кодексу України, застосовується лише у випадку неможливості виконання слідчим суддею своїх повноважень у встановлений законом строк.

Підсумовуючи, можна дійти висновку, що негласні слідчі (розшукові) дії представляють собою унікальний та специфічний вид процесуальних заходів, які значно обмежують конституційні права осіб. Регулювання цих заходів в умовах особливого режиму досудового розслідування є край важливим для забезпечення ефективності та справедливості проведення досудового

розслідування у ситуаціях воєнного стану. Нормативно-правове регулювання негласних слідчих дій в умовах особливого режиму досудового розслідування є важливою складовою забезпечення ефективності та справедливості досудового розслідування під час воєнного стану. Закріплення чітких процедур та гарантій допомагає уникнути можливих зловживань та забезпечити високий ступінь відповідності засобів досудового розслідування міжнародним стандартам прав людини.

Список використаних джерел:

1. Гловюк І., Тетерятник Г., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України: науковопрактичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Електронне видання. Львів-Одеса, 2022. Станом на 25 березня 2022. 31 с. URL : <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4779>(дата звернення: 09.11.2023).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 11.09.2020 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 06.11.2023. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20210114#top> (дата звернення: 09.11.2023).
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення 09.11.2023)
4. Первій В. Ю. Негласні слідчі (розшукові) дії як засоби процесу доказування у злочинах, пов'язаних зі зловживанням владою або службовим становищем. The world of science and innovation: abstracts of the VII International scientific and practical conference. London, United Kingdom : Cognum Publishing House, 2021. (p. 817).

Володимир ГРИГОРЕНКО,
провідний науковий співробітник відділу
Українського науково-дослідного
інституту спеціальної техніки та судових
експертиз Служби безпеки України

КОНСТРУКТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ СУВАЛЬДНИХ ЗАМИКАЮЧИХ ПРИСТРОЇВ

Під замикаючим пристроєм (ЗП) розуміється технічний засіб, який застосовується для захисту дверей помешкань, сейфів, апаратури, портфелів, контейнерів, автомобілів та іншого від проникнення сторонніх осіб. Будь-яке ЗП у загальному виді складається з двох основних частин: кодового механізму,

який визначає ступінь таємності механізму і силової системи – призначеної для безпосереднього захисту об'єкта, що охороняється від проникнення.

На теперішній час одним із найбільш поширених типів ЗП, наряду з циліндричними штифтовими замикаючими пристроями зі штифтовим механізмом секрету, є сувальдні замикаючі пристрої (СЗП).

Сувальдні ЗП отримали свою назву завдяки назві основних елементів їх механізмів: сувальди утворюють секретну частину ЗП і служать для блокування засова (ригеля). Сувальди являють собою пласкі пластини в яких зроблені вирізи (пази) певної форми. Вони входять в зачеплення з деталлю засова – стійкою. При повороті ключа кожна сувальда підіймається і займає визначену для неї позицію кодової комбінації. Тільки у тому випадку, коли всі сувальди займуть правильне положення – кодові пази всіх сувальд розмістяться навпроти стійки засова, створюються умови для вільного переміщення стійки засова ключем СЗП.

За характером переміщення існує дві групи сувальд – поступального і коливального типу. Бокова поверхня вікна сувальди може мати різну форму. Існує виконання у вигляді насічки або у вигляді обманних пазів, які відрізняються від кодового – «прохідного», глибиною. Використання таких сувальд в значній мірі затрудняє несанкціоноване відмикання СЗП маніпуляційним методом.

Кількість сувальд у СЗП в залежності від конструкції і призначення знаходиться в межах від 2 для меблевих ЗП до 16 і більше для дверних та сейфових ЗП.

Моделльний ряд СЗП дуже широкий – вони бувають врізними й накладними, з ручками і без, можуть комплектуватися тягами (пристроєм для додаткового замикання дверей знизу і зверху – система «краб»), забезпечуватися засувкою (додатковим засувом, який замикається зсередини без допомоги ключа). СЗП виконуються як з двостороннім розміщенням сувальд навколо засуву, так і з одностороннім.

Дверні та сейфові СЗП можна умовно розділити на 3 групи:

1) 8-сувальдні ЗП. Кількість неповторюваних комбінацій секретів – від 250000. Найбільш «серйозні» замки, найчастіше забезпечені додатковими засобами захисту – в більшості моделей застосовуються особливі елементи для захисту від зламу – гартована П-подібна стійка на засуві, помилкові пази на сувальдах, броненакладка з розжареної сталі.

2) 6-сувальдні ЗП. Кількість неповторюваних комбінацій секретів – від 100000. Шість – мінімально допустима кількість сувальд для ЗП, призначеного для встановлення на вхідні двері. Взагалі, 6-сувальдні ЗП – це не проміжна група між 4- і 8-сувальдним, а самостійний клас. Поступаючись 8-сувальдним в кількості комбінацій секретів ключа, вони можуть

перевершувати деякі 8-сувальдні моделі за іншими захисним характеристикам. У групі «звичайних» замків 6-сувальдні, за інших рівних характеристиках, привабливі більш низькою ціною. По зламостійкості 6- і 8-сувальдні замки практично рівноцінні, і вибір слід робити, порівнюючи всі характеристики (наприклад, у 6-сувальдного ЗП може бути більш потужний засув, або він може комплектуватися змінним блоком секретності).

3) 4-сувальдні ЗП. Кількість неповторюваних комбінацій секретів – від 100 до 500 (в залежності від моделі). Такі СЗП рекомендовані для установки в дерев'яні двері товщиною 40-50 мм на період ремонту, будівництва і реконструкції. Після завершення робіт та здачі об'єкта замки слід замінити на більш секретні. В якості постійних 4-сувальдні замки застосовуються в підсобних приміщеннях, підвалах, горищах – тобто приміщеннях, де немає дорогої техніки та інших цінностей, у тимчасових дверях і т.п.

Державний стандарт встановлює чотири класи стійкості СЗП (1, 2, 3, 4) до кримінального відмикання і зламу, мінімальної фактичної кількості кодових комбінацій, які використовуються в кожному виді і класі стійкості СЗП. В залежності від класу стійкості СЗП характеризуються коефіцієнтом опору кримінальному відмиканню «Е» (в умовних одиницях відповідного класу стійкості 30, 60, 120, 620).

Наведений опис сувальдних замикаючих пристроїв доцільно використовувати під час підготовки, проведення відповідних оперативно-розшукових заходів або негласних слідчих (розшукових) дій з обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи в контексті уточнення та конкретизації заходів, або дій, для застосування спеціальних технічних засобів.

Список використаних джерел:

1. ДСТУ Б В.2.6-28:2006.
2. Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Розробка та виготовлення електронних засобів та їх застосування у правоохоронній діяльності», «Технічні засоби для негласного проникнення в публічно недоступні місця: житло чи інше володіння особи», О. Пономаренко, В. Григоренко, ст.34-38, м. Київ, ДНДІ МВС України, 2023.

Катерина ГУНЬКО

здобувачка вищої освіти III курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції

Науковий керівник:

Віталій ТЕЛІЧУК,

кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник, доцент,
професор кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ ПРОФАЙЛІНГУ
ЯК ПЕРСПЕКТИВНОГО НАПРЯМУ ДІЯЛЬНОСТІ ОПЕРАТИВНИХ
ПІДРОЗДІЛІВ ПО ВСТАНОВЛЕННЮ І ПОШУКУ ОБ'ЄКТА
ОПЕРАТИВНОЇ УВАГИ**

Без глибокого знання психології особистості, психологічних механізмів і мотивів, соціально-психологічних явищ та процесів, як свідчить досвід діяльності практичних підрозділів, неможливо зрозуміти істинні мотиви будь-якої поведінки, зокрема і протиправної. В умовах війни із Російською Федерацією, оперативним підрозділам необхідно освоїти та застосовувати будь-які сучасні методи боротьби із злочинцями, зокрема і військовими злочинцями, терористами, диверсантами та ін. [1, С. 111]. Процес діагностики і оцінки індивіда є одним із проблемних аспектів психологічного забезпечення ОРД. З проведених у цей час науково-практичних досліджень, у зазначеному контексті, як перспективний напрямок підвищення ефективності професійної діяльності правоохоронних органів, можна виділити методіку складання психологічного профілю (профайлінга), і першу чергу, підрозділів кримінальної поліції НПУ, оскільки найбільша частина виявлення та розслідування кримінальних правопорушень підвідомча саме НПУ. Психолого-кримінологічний портрет та його використання не є прямими доказами у кримінальних провадженнях. Проте вони можуть бути успішно використані під час проведення пошукових та оперативних дій для виявлення винних осіб і запобігання злочинам. В умовах невизначеності психолого-кримінологічний портрет дозволяє сформулювати та перевірити різні версії, а також прогнозувати можливий час і місце вчинення нових злочинів. Він також допомагає уточнити та звузити коло підозрюваних, щоб ідентифікувати особу, яка може мати відношення до вчиненого злочину [2].

Отримання інформації через мову жестів ґрунтується на здатності людини несвідомо передавати сигнали про свої емоції, думки та наміри за допомогою мови жестів. Для розуміння цього процесу слід володіти, хоча б базовими методами фізіономістики і візуальної психодіагностики.

Використовуючи знання про значення невербальної поведінки в умовах військового стану, оперативні працівники зуміють більш професійно відстежувати дії професійних маніпуляторів свідомістю людей-шахраїв, правопорушників, нещирих свідків. Втім виключно цим не обмежується сфера застосування знань з візуальної діагностики: розбираючись у тому, як сприймаються та розуміються співрозмовником ті чи інші жести, пози, міміка, оперативний працівник може моделювати власну невербальну поведінку, а значить – діяти на співрозмовників більш ефективно [1]. Наприклад, при спостереженні за співрозмовником або під час бесіди з ним оперативному працівнику або слідчому слід мати знання про те, що емоції, які переживає особа, можуть впливати на зміну міміки обличчя, що визначає вираз її обличчя. Сильні емоції можуть призводити до скоординованих змін напруги та розслаблення м'язів обличчя, що впливають на вираз обличчя. Також важливо розуміти, що щирість вираження емоцій в особі свідчить про симетрію обличчя, оскільки справжні емоції рідко викликають асиметрію між правою та лівою стороною обличчя. Типові вирази обличчя, що вказують на певні емоції, включають радість, інтерес, диво, презирство, страх, гнів та сором. Розпізнавання цих виразів обличчя при різних емоціях є надзвичайно важливим.

Як говорять в народі, «Очі – дзеркало душі», і вони можуть розповісти багато про людину. Поліцейські повинні спостерігати за розширенням зіниць, які можуть вказувати на підвищений страх або напруження. Важливо відзначити, що очі є одним з найбільш об'єктивних індикаторів детектування брехні. Рухи очних яблук можуть вказати на думки та правдивість інформації, що подається. Люди спрямовують свій погляд у певних напрямках, залежно від активності їхнього розуму.

Дослідження свідчать, що розширення зіниць відбувається, коли особі подобається побачена картинка, і, навпаки, вони звужуються від негативних вражень. Також люди можуть прищурювати очі, коли вони відчують негативні емоції. Реакції очей тривають дуже короткий час – приблизно 1/8 секунди, але при уважному спостереженні їх можна помітити [3]. Ще однією формою невербальних сигналів за участю очей є блокування очей, коли особа реагує на візуальну інформацію шляхом прикривання або закривання очей на деякий час. Ця реакція свідчить про негативні емоції, спричинені отриманою інформацією, і може відбуватися навіть під впливом власних думок.

Один із значущих жестів, на які слід звертати увагу, – це прикривання рукою очей, рота або вух. Ці жести свідчать про можливу дезінформацію

співрозмовника, оскільки мозок намагається утримати невірні слова, і це підсвідомо змушує особу вчинити певні жести. Деякі люди намагаються активно утримати цей жест, аби замаскувати нещирість в їхніх словах. Однак інколи спостерігач може відзначити цю жестикуляцію в співрозмовника, що може свідчити про його недовіру до отриманої інформації. Ще одним способом маскування цього жесту є дотик співрозмовника до свого носа, який може виявлятися в швидких і практично непомітних дотиках до носового відділу. Експерти пояснюють таку поведінку сяючими відчуттями на нервових закінченнях носа, які можуть викликати бажання позбутися дискомфорту через дотик до носа [4]. Важливо відзначити, що тіло реагує на імпульси мозку миттєво і не завжди може приховати ознаки обману. Людині важко контролювати свої дії, оскільки вони часто виникають підсвідомо. Проте, за наявності постійної практики, можливий певний рівень контролю над мовою жестів. Тривалий час утримувати такий контроль складно, особливо для звичайних людей, які не мають професійного досвіду у цій області. Професіонали, такі як актори та адвокати, чиє заняття пов'язане з наданням інформації, не завжди відповідають істині, можуть володіти високим рівнем контролю над власними жестами. Тому важко виявити ознаки обману в їхніх висловлюваннях.

Отже, підсумовуючи зазначене, можемо запропонувати структурно-логічну схему складання психологічного портрета об'єкта оперативної уваги. Вона складається з чітко визначених аспектів [5, 6], а саме:

дослідження та інтерпретація матеріалів попередньої перевірки (усіх речових доказів): відео; фотографії; довідки; протоколи огляду місця події; показання свідків і очевидців; опис жертв і потерпілих.

Дослідження жертви. Соціально-психологічне вивчення жертви злочину є важливим джерелом для складання психологічного портрета ймовірного злочинця. Якщо після нападу жертва залишилась живою, вона стає дуже ефективним джерелом інформації. Допомогти відновити (ідентифікувати) особистість злочинця може визначення того, як, де, коли і чому саме цю особу було обрано жертвою.

Спосіб життя (наявність або відсутність кваліфікованої праці, кримінальний досвід, джерело матеріального доходу та ін.).

Емоційність (глибина переживань, сила емоційних реакцій, схильність до створення «застійних» емоційних комплексів (злопам'ятність, мстивість) та ін.).

Положення в групі (вивчення особистого статусу та ін.); *Особливості поведіння* (у сім'ї; на роботі; у неформальних групах). Зібрану інформацію порівнюють, інтегрують та аналізують. У сукупності ці дані можуть характеризувати психологічний портрет об'єкта оперативної уваги. На їх основі можна проводити пошук серед підозрюваних, установити чи скоротити коло

підозрюваних, спробувати відповісти, чи могла ця особа вчинити саме цей вид злочину, а також розробити алгоритм ведення допиту конкретної особи.

Особливості поводження (на роботі; у сім'ї; у неформальних групах). Зібрана інформація порівнюється, інтегрується та аналізується. У сукупності отримані дані можуть характеризувати психологічний портрет об'єкта оперативної уваги. На їх основі можна проводити пошук серед підозрюваних, скоротити чи установити коло підозрюваних, спробувати відповісти, чи могла ця особа вчинити саме цей вид злочину, а також підготувати алгоритм ведення допиту конкретної особи.

Список використаних джерел:

1. Телійчук В. Г. Використання навичок здійснення візуальної психодіагностики як ефективний засіб отримання інформації оперативними працівниками. Правові та організаційно-тактичні засади оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 13 жовтня 2023 р.). Одеса: ОДУВС, 2023. С.111-114
2. Телійчук В. Г., Зінченко С. С. Щодо застосування профайлінгу в оперативно-розшуковій діяльності підрозділами кримінальної поліції Національної поліції України. *Юридичний бюлетень. Вип. № 12.* 2020. С.184–193. URL : <http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2020/12/27.pdf>
3. Руть Ю. В., Мартинова Т. О. Психологія профайлінгу: навч. посіб. Київ: ДП Вид. дім «Персонал», 2018. 236 с.
4. Клевцов О. Мова жестів як нетрадиційне знання в розслідуванні злочинів. *Право України. № 4.* 1998. С. 58–61.
5. Загальні принципи складання психологічного портрета людини. URL : <http://surl.li/nhycl>
6. Структурно-логічна схема складання психологічного портрета об'єкта оперативної уваги. URL : <http://surl.li/nhzwm>

Валерій ДАРАГАН,

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

При розгляді питання правового забезпечення протидії організованим злочинності в Україні ключове значення набуває саме дослідження нормативно-правової бази. Наразі нормативне забезпечення протидії організованим злочинності включає ряд законів та нормативно-правових актів, які регулюють діяльність правоохоронних органів, судової системи та інших державних органів, які займаються боротьбою з організованою злочинністю.

Доцільно виділити такі основні нормативно-правові акти, які регулюють протидію організованим злочинності в Україні:

1. Кримінальний кодекс України – цей кодекс встановлює кримінальну відповідальність за організовану злочинність та інші злочини;
2. Кримінальний процесуальний кодекс України – цей кодекс визначає процедури розслідування злочинів, включаючи організовану злочинність;
3. Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю»;
4. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»;
5. Закон України «Про Національну поліцію»;
6. Закон України «Про Службу безпеки України»;
7. Закон України «Про прокуратуру України»;
8. Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України»;
9. Закон України «Про Бюро економічної безпеки України».

Дані нормативно-правові акти є нормативною базою, котра покликана регламентувати та забезпечувати ефективну протидію організованим злочинності в Україні. Звісно, це далеко не весь перелік законодавчих актів, направлених на врегулювання питань протидії організованим злочинності, адже така протидія здійснюється на підставі значної кількості законів та міжнародних нормативно-правових актів, які регулюють питання протидії кримінальним правопорушенням у цілому. Вище визначені нормативно-правові акти мають окремі норми прямо направлені на регулювання протидії організованим

злочинності.

Аналіз положень Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [1] дозволяє дійти до висновку, що до суб'єктів, які наділені відповідними правоохоронними функціями та які безпосередньо приймають участь у протидії організованій злочинності на сьогоднішній день можна віднести державні органи, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю, зокрема:

- Національна поліція України;
- Національне антикорупційне бюро України;
- Бюро економічної безпеки;
- Служба безпеки України.

Інші суб'єкти приймають опосередковану участь у протидії організованій злочинності.

Аналіз законодавства, яке безпосередньо регулює питання діяльності вказаних правоохоронних органів України показало, що спеціальні закони, які регулюють питання діяльності вказаних правоохоронних органів не передбачають відповідних функцій боротьби з організованою злочинністю. Зокрема, у Законі України «Про Службу безпеки України» не передбачає відповідні обов'язки щодо боротьби з організованою злочинністю. Так само, відповідні обов'язки не передбачені і у Законах України «Про Національну поліцію», «Про Національне антикорупційне бюро України» та «Про Бюро економічної безпеки України».

Таким чином виникає питання, які ж функції та обов'язки щодо боротьби з організованою злочинністю виконують вказані правоохоронні органи?

Аналіз законодавства, яке безпосередньо регулює питання діяльності інших правоохоронних органів України показав, що незважаючи на те, що Законом України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» до переліку суб'єктів, які безпосередньо приймають участь у протидії організованій злочинності не включено Державне бюро розслідувань України, відповідно до Закону України «Про Державне бюро розслідувань України» до його повноважень входить здійснення інформаційно-аналітичних заходів щодо встановлення системних причин та умов проявів організованої злочинності та інших видів злочинності, протидію яким віднесено до компетенції Державного бюро розслідувань, вжиття заходів до їх усунення [2].

Певні функції щодо боротьби з організованою злочинністю передбачені й у Законі України «Про Державну прикордонну службу України». Наразі однією із основних функцій Державної прикордонної служби України є участь у боротьбі з організованою злочинністю та протидія незаконній міграції на державному кордоні України та в межах контрольованих прикордонних районів [3].

Зокрема, вказаний правоохоронний орган наділений низкою прав

безпосередньо направлених на боротьбі з організованою злочинністю, зокрема:

– відповідно до законів та інших нормативно-правових актів виключно в інтересах кримінального судочинства, міжнародного співробітництва в боротьбі з організованою злочинністю, а також з метою забезпечення національної безпеки України здійснювати контрольований (під оперативним контролем) пропуск через державний кордон України осіб у пунктах пропуску або поза ними. Рішення на такий пропуск приймає Голова Державної прикордонної служби України;

– створювати і використовувати в інтересах розвідки, контррозвідувального забезпечення охорони державного кордону України, оперативно-розшукової діяльності, участі у боротьбі з організованою злочинністю та протидії незаконній міграції інформаційні системи, у тому числі банки даних щодо осіб, які перетнули державний кордон України, осіб, які вчинили правопорушення, протидію яким віднесено до компетенції Державної прикордонної служби України, осіб, яким згідно із законодавством не дозволяється в'їзд в Україну або тимчасово обмежується право виїзду з України, недійсних, викрадених і втрачених документів на право виїзду за кордон та в інших випадках, передбачених законами України.

Враховуючи вище викладене вважаємо за доцільне доповнити ч. 2 ст. 5 Законом України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» п. «и» та «і» у такій редакції:

«и) Державне бюро розслідувань України;

і) Державна прикордонна службу України.».

Зокрема, доцільно внести відповідні зміни щодо функцій боротьби з організованою злочинністю у Закони України «Про Службу безпеки України», «Про Національну поліцію», «Про Національне антикорупційне бюро України» та «Про Бюро економічної безпеки України».

Список бібліографічних посилань:

1. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 № 3341-ХІІ
2. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 року № 3855-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 16. ст. 93 (зі змінами та доповненнями).
3. Про Державне бюро розслідувань України: Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 6. ст. 55 (зі змінами та доповненнями).
4. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003 № 661-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 27. ст. 208 (зі змінами та доповненнями).

Інна ЄФІМОВА,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри
правоохоронної діяльності
Університету митної справи та фінансів

ДО ПИТАННЯ ПРО ОПЕРАТИВНИЙ ПРОФАЙЛІНГ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПОРТРЕТИСТИКИ В ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У літературі оперативний профайлінг та психологічну портретистику в оперативно-розшуковій діяльності (ОРД) розглядають у площинах [1, с. 3]:

– поняття та уявлення про профайлінг; – профайлінг окремих властивостей учасників ОРД; – психологічні портрети в ОРД.

Достатньою впевненістю окремі дослідники вказують на те, що вдале здійснення ОРД можливе лише після опанування психологічної підготовки та готовності щодо саморефлексії, постійного вдосконалення та саморозвитку особистісних прийомів й знань оперативним працівником. До того ж, застосування особистісних прийомів разом з спеціальними психологічними знаннями та навичками стосовно об'єктів ОРД дозволить виконати необхідні оперативно-службові завдання [1, с. 7].

Профайлінг (англ. «profile» – профіль), у вікіпедії визначено як поняття, що охоплює сукупність психологічних методів і методик оцінки та прогнозування поведінки людини на основі аналізу найбільш інформативних індивідуальних ознак, характеристик зовнішності, вербальної та невербальної поведінки [2].

Щодо профайлінгу окремих властивостей учасників ОРД фахівцями [1, с. 106] рекомендовано розглядати через оцінку особливостей розумових здібностей за допомогою спостереження шляхом визначення об'єкту оцінки (ознаки зовнішніх проявів, емоцій, вегетативні зрушення, поведінкові реакції) та предмету оцінки (емоції реакції в складних, стресових ситуаціях).

Психологічні портрети в ОРД дослідниками розглядаються як сукупність діяльнісно-важливих, характерологічних, типологічних властивостей і ознак учасників ОРД [1, с. 117]. Й це стосується не тільки тих осіб, які представляють оперативний інтерес для оперативного працівника. Навіть планування проведення окремих дій оперативними працівниками потребує узгодження з керівником, який буде виступати поручителем стосовно того, що заплановані заходи будуть проводитись підготовленими працівниками. Інакше, не професійними діями може завдатись шкода, наприклад потенційні злочинці

змогли розпізнати залегеновану діяльність оперативних працівників. Найстрашнішим у цьому випадку може бути загибель самих працівників, або осіб які залучаються до співробітництва на конфіденційній основі.

Психологічні портрети пропонують розрізняти за видами: за глибиною та за змістом [1, с. 117].

За глибиною фахівцями рекомендовано розрізняти загальний, поглиблений, а також окремий або індивідуальний та експрес портрети.

За змістом дослідниками напрацьовані: психологічний портрет корупціонера, вбивці, крадія-домушника, кишенькового крадія, осіб причетних до незаконного обігу наркотиків й т. і. Дуже важливу нішу займають соціально-психологічні портрети учасників організованих злочинних груп та осіб з підвищеним злочинним впливом.

На думку Дмитрика Ю. І. та Кондратюка О. В., застосування профайлінгу правоохоронними органами в Україні має супроводжуватися вітчизняними прикладними науковими та практичними розробками у цій сфері. Відсутність останніх пояснюється недооцінкою можливостей профайлінгу. Зарубіжний досвід застосування профайлінгу разом із вітчизняними науковими розробками та рекомендаціями, які обов'язково враховуватимуть національні кримінологічні й оперативно-розшукові тенденції та особливості злочинності в Україні, має негайно впроваджуватися в правоохоронну діяльність разом із іншими методиками та засобами для боротьби зі злочинністю. А розпочати потрібно із формування у майбутніх працівників правоохоронних органів, зокрема поліцейських, первинних знань і навиків психологічної ідентифікації протиправної діяльності та причетних до неї осіб, для чого у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання потрібно відновити вивчення навчальної дисципліни «Психологія оперативно-розшукової діяльності» [3, с. 99].

Узагальнення думок фахівців щодо використання профайлінгу в ОРД дозволяють зробити висновок про те, що фахівець високого рівня підготовки впевнено буде розрізняти награні емоції або це природне ставлення особи до навколишньої обстановки, щирі показання від брехливих. Розрізняючи різні емоції об'єктів свого впливу оперативний працівник починає сумніватись, що спонукає перевіряти інформацію й в остаточному підсумку встановити істину в кримінальному провадженні.

Як підсумок, хотілось би звернути увагу щодо думки Дмитрика Ю. І. та Кондратюка О. В. [3, с. 98 – 99], про те, що «Концепція профайлінгу» в ОРД ґрунтується на тому, що протиправна дія і її підготовка можуть бути виявлені за допомогою аналізу певного набору фізичних, психологічних, поведінкових ознак, що становлять характеристику підозрюваних осіб, з позицій їх потенційної небезпеки. На рівні ОРД результати профайлінгу можна

використовувати в процесі застосування заходів оперативного ініціативного пошуку, під час оперативного розроблення, планування, організації та проведення оперативних комбінацій, застосування оперативно-розшукових заходів і т.і. Щодо зарубіжного досвіду, дослідниками вказано на те, що профайлінгом має займатися конкретний підрозділ, в якому це буде основним, якщо не єдиним, напрямом роботи. Не можна допустити розпорошення функціоналу профайлінгу по різних оперативних підрозділах та службах Національної поліції.

Список використаних джерел:

1. Розов В. І. Психологія оперативно-розшукової діяльності в схемах і таблицях: навчально-наочний посібник. – Київ. КНТ, 2022. 148 с.;
2. Поняття профайлінгу URL : <https://www.google.com/поняття+профайлінгу&rlz=1C1GCEA>;
3. Дмитрик Ю.І., Кондратюк О.В. Профайлінг у діяльності оперативних підрозділів URL : <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3978/1/13.pdf>.

Володимир ЄФІМОВ,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу
та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ДО ПИТАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ МІЖНАРОДНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ
ТА ПРОТИДІЇ ЕКОНОМІЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ
В БАЗОВИХ ГАЛУЗЯХ (АПК) УКРАЇНИ**

Значні недоліки в організації та проведенні правоохоронними органами України заходів з протидії економічним злочинам у базових галузях економіки (агропромисловий комплекс) викликаються внутрішніми факторами, які поєднуються з проблемами нормативно-правового характеру. У законодавчому порядку не вирішена проблема відповідальності конкретних осіб за проведення через офшорні зони експортно-імпортних операцій з стратегічною сировиною. Для виведення економіки України з тіні крім заходів спеціального характеру необхідно внести зміни в діючі або розробити нові нормативно-правові акти. Таким нормативно-правовим актом, в першу чергу, має бути Закон України «Про протидію економічній злочинності». Де буде чітко визначено конкретні

склади злочинів згідно з Кримінальним кодексом України, а також врегульовано питання до суб'єктів, які повинні здійснювати протидію економічній злочинності. Тільки після проведення зазначених дій, буде доцільним вести діалог щодо формування повноцінної державної аграрної політики на основі концепції протидії економічній злочинності з урахуванням особливостей міжнародного співробітництва [1, с. 60].

За своєю суттю міжнародне співробітництво правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю є складною системою відносин, що включають узгоджені політику, законодавство, правозастосовну, організаційно-управлінську, інформаційну, науково-дослідну діяльність держав в особі державних органів і посадових осіб, а також діяльність міжнародних правоохоронних органів та організацій [2].

Дуже цікавою класифікаційною моделлю міжнародного співробітництва щодо протидії економічній злочинності є модель запропонована професором Грицишеним Д. О. Модель передбачає ідентифікацію видів міжнародного співробітництва за такими класифікаційними ознаками: за напрямками (презентаційне, навчально-освітнє, технічна та інші види допомоги, безпосередня взаємодія); за формами прояву (через налагодження інформаційно-комунікаційних зв'язків, через договірні відносини, через здійснення спільних правоохоронних заходів); за суб'єктами (шляхом створення міжнародних правоохоронних організацій (глобальні, регіональні), міжвідомча взаємодія (відомчі, через міжнародні організації); за діяльністю окремих осіб (офіцери зв'язку, особисті контакти) [3, с. 48]. На жаль в рамках цієї роботи не має можливості детально розглянути та охарактеризувати положення зазначеної класифікаційної моделі міжнародного співробітництва щодо протидії економічній злочинності. Позитивним аспектом буде хоча би привернути увагу дослідників до вказаних проблем.

Дуже цікавим напрямом міжнародної взаємодії в сфері запобігання та протидії економічній злочинності, зокрема для вищих навчальних закладів системи МВС України є направлення на підвищення професійного рівня правоохоронців та в цілому якості діяльності вітчизняних правоохоронних органів через участь в різних міжнародних освітніх програмах. Вказаний напрям міжнародного співробітництва як навчально-освітній реалізовується як: обмін досвідом; навчальні семінари; навчання в закордонних університетах та коледжах держав з якими Україна заключила відповідні договори. Значна кількість поліцейських України щорічно проходить навчання за «Програмами обміну поліцейськими в рамках роботи Європейського поліцейського коледжу (CEPOL) в таких країнах як Словаччина, Чорногорія, Німеччина та інші. До того ж, у МВС України існує практика короткострокового стажування в рамках міжнародних тренінгів та круглих столів.

Як підсумок, необхідно зазначити, що практично неможливо вирішити найскладніші соціально-економічні, політичні та інші завдання, особливо в сучасних умовах російської агресії проти нашої держави, без участі України в міжнародному співробітництві в боротьбі зі злочинністю в діяльності міжнародних правоохоронних організацій. Саме удосконалення механізмів взаємодії правоохоронних органів різних держав, чітке правове регулювання й ефективне застосування традиційних форм міжнародного співробітництва, пошук нових форм та напрямів співпраці є вагомим запорукою успішного вирішення багатьох проблем не лише зовнішньополітичного, зовнішньоекономічного, а й внутрішнього характеру. У цілому зазначенні вище положення можуть дозволити сформувати комплекс взаємодії вітчизняної правоохоронної системи з подібними системами інших країн, що можливо підвищить результативність та ефективність процесів запобігання та протидії економічній злочинності.

Список використаних джерел:

1. Єфімов В. В. Щодо напрямів формування державної аграрної політики України у протидії економічній злочинності / Економічна та інформаційна безпека: проблеми та перспективи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 14 квітня 2017 р.). Дніпро: ДДУВС, 2017. 236 с.;
2. Поняття міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю URL : <https://www.google.com/search?>;
3. Грицишен Д. О. Міжнародна співпраця в сфері запобігання та протидії економічній злочинності: державно-управлінський аспект / Економічний вісник, 2020, № 4, С. 36 – 50.

Ольга ЗЛАГОДА,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри оперативного-розшукової
діяльності Національної академії
внутрішніх справ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ**

24 лютого 2022 року Україна зіткнулася зі повномасштабною збройною агресією російської федерації, в результаті якої відносно цивільних осіб і військовослужбовців регулярно вчиняються протиправні діяння, значна частина яких припадає саме на воєнні злочини.

Наразі органи Національної поліції України з метою оптимізації діяльності уповноважених суб'єктів із організації та документування воєнних злочинів вживає низку заходів у сферах їх нормативно-правового регулювання, матеріально-технічного, наукового й інформаційного забезпечення. Зокрема, особлива увага приділяється саме організаційним аспектам оперативно-розшукової діяльності.

Організація діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України під час воєнного стану на деокупованих територіях залежить від ефективності застосування засобів і методів оперативно-розшукової діяльності, наскільки раціонально і продумано вони використовуються оперативними підрозділами.

Це пояснюється тим, що обставини, що виникли після повномасштабного вторгнення російських військ на територію України, змусили правоохоронну систему налаштуватися на нові реалії і ключове місце, не зважаючи на підслідність воєнних злочинів, у розслідуванні посіли саме органи та підрозділи Національної поліції. Чи не малу роль щодо виявлення та фіксації фактів вчинення воєнних злочинів у вказаній системі відіграють оперативні підрозділи Національної поліції України [1, с.58].

Відповідно до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» у складі Національної поліції оперативно-розшуковою діяльністю займаються: кримінальна та спеціальна поліція [2].

До структури кримінальної поліції належать наступні підрозділи: Департамент карного розшуку; Департамент міграційної поліції; Департамент оперативної служби; Департамент оперативно-технічних заходів; Департамент забезпечення діяльності, пов'язаної з небезпечними матеріалами; Департамент кримінального аналізу; Департамент стратегічних розслідувань; Департамент кіберполіції; Департамент внутрішньої безпеки; Департамент боротьби з наркозлочинністю [3].

Практика боротьби з кримінальними правопорушеннями свідчить, що позитивні результати в попередженні, виявленні та розслідуванні злочинів, розшуку злочинців, безвісно зниклих осіб під час військових дій можливі лише за умови правильної організації повсякденної діяльності оперативних підрозділів.

Під організацією оперативно-розшукової діяльності мається на увазі найбільш доцільна за даних умов система використання наявних сил, засобів і методів оперативно-розшукової діяльності в боротьбі з правопорушеннями і злочинністю.

Правильна організація діяльності оперативних підрозділів дозволяє:

– зосередити увагу на найбільш важливих, вирішальних напрямках боротьби зі злочинністю і маневрувати оперативними силами;

- своєчасно виявляти недоліки в оперативно-розшуковій роботі та здійснювати заходи щодо їх усунення;
- удосконалювати боротьбу зі злочинністю шляхом заміни застарілих форм і способів новими, ефективнішими;
- неухильно підвищувати кваліфікацію оперативних працівників, їхню оперативну майстерність у протидії кримінальних правопорушень, розшуку злочинців і безвісти зниклих осіб.

Для того, щоб правильно організувати оперативно-розшукову роботу, треба дотримуватися певних умов, а саме:

- досконало знати лінію роботи, територію, об'єкт обслуговування, стан злочинності, характеристику сил і засобів, які можна використати для боротьби з нею, особливо на деокупованих територіях;
- планувати роботу оперативного підрозділу на основі глибокого аналізу й оцінки оперативної обстановки, належної розстановки сил і засобів ОРД, ефективної взаємодії з іншими підрозділами органів Національної поліції України;
- забезпечувати виконання запланованих заходів шляхом систематичного контролю за роботою оперативних працівників.

Відповідно до названих умов класична класифікація організації діяльності оперативних підрозділів поділяється:

- 1) вивчення, аналіз й оцінка оперативної обстановки;
- 2) планування оперативно-розшукової діяльності;
- 3) розстановки сил і засобів оперативних підрозділів органів Національної поліції України;
- 4) організації взаємодії у процесі оперативно-розшукової діяльності;
- 5) контролю за оперативно-розшуковою діяльністю.

В умовах воєнного стану в Україні важливого значення набуває правильна організація діяльності оперативних підрозділів Національної поліції на деокупованих територіях, а саме від актуального вивчення, оцінки та аналізу оперативної обстановки залежить виконання поставлених завдань перед оперативним працівником.

Розглядаючи ситуацію яка склалася на деокупованих територіях України, слід зазначити такі основні етапи планування та проведення операцій:

- організаційно-підготовчий етап, який включає визначення мети, місць проведення заходів, постановку завдань конкретним виконавцям, їх інструктаж;
- вивчення конкретної обстановки, що склалася, прийняття на цій основі відповідного рішення і визначення завдань;
- розробка операцій, встановлення термінів, порядку і послідовності їх проведення, необхідних сил і засобів;
- безпосереднє здійснення запланованих заходів;

– завершення операцій, підведення їх підсумків, внесення необхідних змін до типових планів дій і розміщення сил на майбутнє.

Важливим елементом організації оперативно-розшукової діяльності є взаємодія оперативних підрозділів між собою та з іншими службами органів Національної поліції України, державними органами, громадськістю та інше.

Відповідно до законодавчих актів, термін «взаємодія» використовується в правоохоронній діяльності, а саме у законах України «Про Національну поліцію України»[4], «Про оперативно-розшукову діяльність» [2], та у відомчих нормативно-правових актах, що стосуються організації взаємодії оперативних підрозділів. До таких нормативних документів можна до прикладу віднести наказ №575 від 07.07.2017 р. «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні» [5].

Контроль – це процес забезпечення досягнення належною організацією оперативної роботи поставлених цілей. Налагоджена система контролю сприяє своєчасній поінформованості керівника оперативного підрозділу про стан організації ОРД підпорядкованими йому працівниками, яка дає змогу забезпечити об'єктивний аналіз діяльності за всіма її напрямками, визначити результати їх виконання, виявлення допущених відхилень від відповідних нормативних установлень, принципів організації та регулювання діяльності, яка перевіряється [6, с.150].

Організацію діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України необхідно розглядати як невід'ємну складову оперативно-розшукової діяльності, а особливе значення надати під час воєнного стану в Україні на деокупованих територіях, де повинен існувати конкретний алгоритм діяльності оперативних підрозділів, який включає окремі елементи, а саме: 1) з вивчення, аналізу й оцінки оперативної обстановки; 2) планування оперативно-розшукової діяльності; 3) розстановки сил і засобів оперативних підрозділів органів Національної поліції України; 4) організації взаємодії у процесі оперативно-розшукової діяльності; 5) контролю за оперативно-розшуковою діяльністю; 6) створення конкретних умов під час проведення ОРЗ на деокупованих територіях, з урахуванням особливостей несення служби.

Однак, даний розподіл є дещо умовним, оскільки від конкретної ситуації залежить певна послідовність та ефективність застосування певної організації дій оперативних працівників в цілому, а особливо на деокупованих територіях.

Список використаних джерел:

1. Дараган В. В. До питання компетенції підрозділів кримінальної поліції щодо протидії воєнним злочинам. / Актуальні питання та перспективи використання оперативно-розшукових засобів у розкритті злочинів в умовах воєнного стану: матеріали міжвідом. наук.-

практ. конф. (Київ, 30 берез. 2023 р.) МВС України, НАВС. Київ : НАВС, 2023. С.58-61.

2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>

3. Структура Національної поліції. URL : <https://www.npu.gov.ua/pro-policiyu/struktura-nacionalnoyi-policiyi>

4. Про Національну поліцію України Закон України від 2 липн. 2015 року № 580-VII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>

5. Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: затв. наказом МВС України від 7 липня 2017 р. №575

6. Князев С. М. Загальна характеристика організації оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи Національної поліції України. / *Південноукраїнський правничий часопис* 4-2019, ч. 3 с. 146-151.

Едуард КОПИЛОВ

викладач кафедри

оперативно-розшукової діяльності

Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ ПІДРОЗДІЛАМИ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Прокуратура України є єдиною системою, що у встановленому чинним законодавством порядку здійснює нагляд за підрозділами, що проводять оперативно-розшукову діяльність [1].

Використання результатів оперативно-розшукової діяльності в умовах воєнного стану, завдання прокурорського нагляду в цій сфері наразі є доволі актуальним питанням. Воно визначає саме прокурорський нагляд як самостійний вид державної діяльності, що полягає у перевірці уповноваженою особою конкретно визначеного об'єкта дотримання ним чинних законів, з метою попередження та виявлення його порушень, а також порушень прав і свобод громадян [2].

Згідно зі ст. 131-1 Конституції України, прокуратура здійснює:

- підтримання публічного обвинувачення в суді;
- процесуальне керівництво досудовим розслідуванням,
- нагляд за негласними та іншими слідчими й розшуковими діями

органів правопорядку;

– представляє інтереси держави в суді [3].

До основних завдань прокурорської діяльності відноситься попередження порушень закону, пов'язаних із обмеженням конституційних прав громадян, їх поновлення в разі допущення вказаних порушень [4].

Як вид діяльності, що здійснюється органами прокуратури, прокурорський нагляд можна визначити як сукупність дій зі спостереження за дотриманням законності у суспільних відносинах, які здійснюються компетентними на те підрозділами із застосуванням наданих законом повноважень та спрямовуються саме на попередження, виявлення й припинення порушень, а також притягнення до відповідальності порушників [5].

Статтею 2 Закону України «Про прокуратуру» визначені функції прокуратри. [6]. Також прокурорський нагляд як самостійний вид державної діяльності, полягає у перевірці уповноваженим суб'єктом конкретного об'єкта дотримання законів для попередження та виявлення порушень вимог чинного законодавства, прав і свобод людини та громадянина [7]. Таким чином, прокуратура сприяє забезпеченню дотримання законності органами досудового слідства та вживає заходів щодо відновлення прав громадян у разі їх порушення [8].

Прокурорський нагляд за підрозділами, які проводять оперативно-розшукову діяльність в умовах воєнного часу проводиться в інтересах держави, та направлений на забезпечення прав і свобод громадян. Але проведений аналіз Конституції України свідчить, що саме вищезазначені питання та їх забезпечення потребують постійного вдосконалення [9].

Прокурору категорично забороняється втручатися в методи та тактичні прийоми оперативно-розшукової діяльності, якщо це не суперечать вимогам чинного законодавства й не порушує права і свободи громадян [10].

Елементи системи прокурорського нагляду працюють більш ефективно, коли націлені на досягнення спільних результатів та несуть рівну відповідальність за їх настання. Саме тому результати роботи прокурора залежать від його компетенцій. В умовах сьогодення керівники оперативних підрозділів направляють матеріали ОРС до відповідного органу досудового розслідування з метою закріплення за цією оперативно-розшуковою справою слідчого для подальшого забезпечення її супроводження [11].

Прокурорський нагляд за діяльністю оперативних підрозділів органів внутрішніх справ є систематичним спостереженням уповноваженими державними органами за роботою оперативних підрозділів з метою забезпечення законності. Засобами такого контролю є перевірки документів, оцінювання професійних знань, умінь, навичок тощо, своєчасне реагування у випадках, коли мають місце факти порушення закону [12].

Удосконалення прокурорського нагляду за оперативними підрозділами дозволяє самостійно та ефективно виконувати завдання відповідно до визначених чинним законодавством функцій. Належна та якісна організація розслідування кримінальних правопорушень передбачає тісну взаємодію між слідчими та уповноваженими підрозділами, які проводять оперативно-розшукову діяльність,

Підводячи підсумок, слід зазначити, що виклики сьогодення, пов'язані з військовою агресією російської федерації вказують на необхідність зміни підходів до функцій та обов'язків окремих правоохоронних органів. Прокурорський нагляд за підрозділами, що проводять оперативно-розшукову діяльність в умовах воєнного стану має дуже важливе значення для впорядкування й удосконалення організації й діяльності оперативних підрозділів поліції. У тому числі діяльності підрозділів, безпосередньо залучених до виявлення та розслідування воєнних та інших злочинів, дотриманні прав та свобод громадян, попередженні та виявленні порушень вимог чинного законодавства, оскільки в умовах сьогодення прокуратура є єдиною системою, яка у встановленому законодавством порядку виконує контрольну функцію нагляду за всіма підрозділами, що проводять оперативно-розшукову діяльність.

Список використаних джерел:

1. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення: 07.11.2023)
2. Липівський В.В. Поняття та правова природа прокурорського нагляду. Вісник кримінального судочинства. 2016. № 3. С. 165–169.
3. Конституція України 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 09.11.2023).
4. Богатирьова О. І., Галай А. О., Гладун О. З. та ін. Заходи забезпечення кримінального провадження: науково-практичний посібник / за заг. ред. В. Т. Маляренка. Київ : Національна академія прокуратури України, 2015. С. 310.
5. Столітній А. В. Прокурорський нагляд: історія, сучасність, перспектива. Національний юридичний журнал: теорія і практика. 2015. № 3. С. 81–84.
6. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення: 10.02.2023).
7. Шморгун О. С. Прокурорський нагляд за дотриманням законності та дисципліни в діяльності органів виконавчої влади. URL : <http://pravoznavec.com.ua/period/article/4147/%D8> (дата звернення: 02.03.2023).
8. Білічак О. А. Прокурорський нагляд за законністю провадження негласних слідчих (розшукових) дій. *Юридичний вісник*. 2014. № 5. С. 115–120. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення: 09.11.2023).
9. Копилов Е. В. Формування безпекового середовища суспільства й держави в умовах сьогодення. *Юридичний науковий електронний журнал* № 5-450 2022. С. 34-36.
10. Мукоїда Р. В. Прокурорський нагляд за додержанням законів органами, які

проводять оперативно-розшукову діяльність. *Південноукраїнській правничий часопис*. 2014. №1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2014_1_47 (дата звернення: 05.11.2023).

11. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : затв. наказом МВС № 575 від 07.11.2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text7> (дата звернення 25.05.2023).

12. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992р. № 2135-XII / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення: 8.11.2023).

Руслан ЛАВРОВ

аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ

СПОСОБИ ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРАБАНДИ ФАЛЬСИФІКОВАНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Оперативно-розшукова характеристика – це термін, який часто вживається в контексті реалізації функцій оперативних підрозділів правоохоронних органів під час протидії злочинності. Вона сприяє розумінню природи вчинюваних кримінальних правопорушень та цілей протиправної діяльності, пов’язаних із нанесенням шкоди громадському порядку та національній безпеці.

Оперативно-розшукова характеристика становить собою процес збирання, систематизації й аналізу певної інформації для визначення та розуміння окремих елементів протиправної діяльності з метою використання можливостей оперативних підрозділів під час планування та проведення оперативно-розшукових заходів або негласних слідчих (розшукових) дій на різних етапах своєї діяльності для успішної протидії кримінальній протиправності.

Повне розуміння суті кримінальних правопорушень має вирішальне значення для розробки ефективних стратегій протидії злочинності або пом’якшення впливу її суб’єктів на правопорядок.

Оскільки актуальність проблеми розповсюдження серед населення України фальсифікованих лікарських засобів, а також те, що переважна кількість таких ліків потрапляє в Україну шляхом використання організованими групами контрабандних схем, приділення уваги розгляду питання способів здійснення зазначених кримінальних правопорушень, як елемента оперативно-розшукової характеристики, вбачається на часі.

Важливість вивчення способів контрабанди фальсифікованих ліків

правоохоронними органами, насамперед, обумовлена необхідністю забезпечення безпеки кінцевих споживачів фармацевтичної продукції від неякісних ліків, захистом і збереженням репутації легітимної вітчизняної фармацевтичної промисловості, необхідністю комплексної протидії діяльності транснаціональній організованій злочинності, дотриманням міжнародних стандартів та законів у галузі фармацевтики, контролем за поширенням інфекцій та резистентності до ліків, що створює загрозу громадському здоров'ю, вироблення алгоритмів протидії цьому виду злочинів усіма доступними способами.

Важливо зазначити, що будь-які дії, пов'язані із ввезенням або розповсюдженням фальсифікованих ліків, є незаконними і можуть мати серйозні наслідки для громадського здоров'я.

Спосіб вчинення кримінального правопорушення – важливий елемент оперативно-розшукової характеристики контрабанди фальсифікованих медичних засобів. Він є вихідним елементом, так би мовити, певним ключем для оперативно-розшукової протидії та досудового розслідування кримінального правопорушення, а також для визначення засобів і методів протидії контрабанді. По суті, спосіб правопорушення визначає і спрямовує дії правопорушника, показує його основні риси, виступає головною ланкою оперативно-розшукової характеристики і чинником для розроблення конкретної методики протидії.

У теорії кримінального права поняття «спосіб вчинення кримінального правопорушення» розглядається як такий, що має певний порядок, метод, послідовність рухів і прийомів, які застосовуються особою під час вчинення навмисних або необережних правопорушень, пов'язаних із вибіркоvim використанням засобів їх вчинення. Він є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони складу злочину, як це прямо передбачено диспозицією статті Кримінального кодексу України [1, с. 110].

На тактику оперативно-розшукової протидії контрабанді фальсифікованих лікарських засобів насамперед впливають три її основні види способів, а саме:

- 1) поставка товару в обхід зони митного контролю;
- 2) переміщення товару через кордон шляхом укриття від митного контролю;
- 3) використання комбінованих способів [2, с. 42–43].

Важливим є розуміння того, що переміщення через державний кордон контрабанди фальсифікованих лікарських засобів може носити легальний, або нелегальний характер.

Легальний характер перетинання кордону фальсифікованим товаром може здійснюватися шляхом використання підроблених документів й засобів ідентифікації; шляхом недекларування або недостовірного декларування товару у відкритий чи скритий спосіб. Нелегальний характер означає переміщення

об'єктів контрабанди шляхом незаконного перетину кордону. Слід зазначити, що обидва способи контрабанди фальсифікованих лікарських засобів можуть бути використанні як за безпосередньою участю контрабандиста, так і без нього [3].

Сьогодні до найбільш розповсюджених способів здійснення провезення фальсифікованих лікарських засобів на територію України є:

1. Незаконний ввіз (фальсифіковані лікарські засоби завозяться через кордон без необхідних дозвільних документів або контролю. Це може також включати використання нелегальних шляхів, обхід офіційних митниць тощо);

2. Підробка упаковки (правопорушники намагаються створити вигляд фальсифікованих ліків максимально схожим на оригінал, включаючи підроблені етикетки, пакки та інші елементи упаковки);

3. Використання нелегальних мереж постачання (як правило, злочинні організації використовують налагоджені підпільні контрабандні канали для постачання фальсифікованих ліків у різні країни);

4. Компрометація ланцюга постачання (контрабандисти втручаються в ланцюг постачання справжніх лікарських засобів, додаючи фальсифіковані ліки на різних етапах виробництва та постачання).

Способи вчинення контрабанди, які характеризують функціональний і детермінований зміст протиправної діяльності з перевезення через митний кордон України товарів поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, мають свою специфіку залежно від виду транспорту, на якому відбувається транспортування предметів контрабанди. Наразі основними транспортними способами доставки фальсифікованих лікарських засобів традиційно служать морський, повітряний, залізничний та автомобільний транспорт [4].

Таким чином, під способами контрабанди фальсифікованих лікарських засобів слід розуміти систему взаємопов'язаних й взаємообумовлених дій, що вчиняються суб'єктом під час планування, підготовки, вчинення й приховування незаконного переміщення фальсифікованих лікарських засобів через державний кордон України.

Список використаних джерел:

1. Кримінальне право України: заг. ч.: підруч. [4-те вид., перероб. і доп.] / за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. Харків : Право, 2010. 456 с.
2. Шевчук В. М. Криміналістичні проблеми дослідження та систематизації способів вчинення контрабанди. Митна справа. 2002. №4. С. 40–49.
3. Бандурина Я. Способы совершения контрабанды огнестрельного оружия и боеприпасов. Проблемы законности. 2013. № 121. С. 321–328. URL : <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/6258> (дата звернення: 26.10.2023).
4. Барган С. С. Способи вчинення контрабанди в умовах воєнного стану. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2023. № 6. С. 137–143. URL : <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.6.22> (дата звернення: 13.10.2023).

Олександра МАРТИНЕС ВЕГА

курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності,

Володимир ЄФІМОВ

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу
та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ З ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ПІД ЧАС ДОКАЗУВАННЯ В ОКРЕМИХ СТАДІЯХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ФОРМІ ДІЗНАННЯ

Взаємодія з оперативними підрозділами під час доказування на різних стадіях кримінального провадження, зокрема у формі дізнання, має свої особливості та вимоги. Однією з ключових складових успішної роботи є ефективна комунікація та згуртованість зі стороною оперативних підрозділів.

На етапі дізнання важливо враховувати, що оперативники мають свою власну методичку та процес збору інформації. Здійснення судового доказу вимагає глибокого розуміння цих методів, а також забезпечення прав та свобод особи під час здійснення дізнання.

У процесі взаємодії з оперативними підрозділами слід забезпечити конфіденційність інформації та захист від розголошення та незаконного використання отриманої інформації. Важливо ретельно вивчити всі матеріали, які були зібрані оперативниками, та оцінити їхню допустимість у судовому процесі.

У кожній фазі кримінального розслідування існує своя неповторна динаміка збору, аналізу і оцінки доказів, яка визначається завданнями конкретної стадії.

На етапі досудового розслідування здійснюється процесуальна валідація, що охоплює всі складові. Цей процес починається з реєстрації інформації про скоєння злочину в єдиному реєстрі досудових розслідувань. Щоправда, є одне виняткове положення. У невідкладних ситуаціях, перед внесенням до цього реєстру, може бути здійснено обстеження місця події (згідно з п. 3 ст. 214 КПК України).

На цьому етапі проводяться слідчі та приховані розшукові заходи, здійснюється запит інформації від сторін обвинувачення та захисту, а також від державних та місцевих органів, підприємств, установ та організацій, а також

фізичних осіб – щодо речей, документів, відомостей, експертних висновків, ревізійних актів [1, с. 7].

Зокрема, на етапі підготовчого розслідування суд, як правило, не здійснює збір нових або додаткових доказів. Оцінка доказів проводиться виключно з точки зору можливості проведення судового слухання (згідно з п. 2 ст. 314 КПК України), тобто докази оцінюються з точки зору їх відповідності вимогам для такого слухання. Проте, важливо відзначити, що при закритті кримінального провадження (згідно з п. 2 ч. 3 ст. 314 КПК України) суд зобов'язаний оцінювати достовірність доказів.

Під час судового розгляду відбувається ретельне процесуальне доказування та втілення всіх основних принципів кримінального розслідування. На цьому етапі суд виступає у ролі судді, а прокурор, потерпілий та їхні представники виконують функцію обвинувачення. Функцію захисту здійснюють обвинувачені, їхні адвокати та законні представники [3, с. 8]. Суд, дотримуючись об'єктивності та неупередженості, створює необхідні умови для реалізації процесуальних прав та обов'язків сторін (згідно з п. 3-6 ст. 22 КПК України).

У процесі апеляційного провадження основним завданням є перевірка та оцінка наявних доказів у матеріалах кримінального провадження. Під час апеляційного розгляду діють норми судового розгляду, які визначені для суду першої інстанції, з урахуванням особливостей, передбачених в розділі 31 КПК України [4, с. 2].

Під час касаційного провадження також в основному проводиться перевірка та оцінка наявних у матеріалах кримінального провадження доказів. Касаційний розгляд відбувається відповідно до норм розгляду справ в апеляційній інстанції, з урахуванням особливостей, передбачених в розділі 32 КПК України [1, с. 39]. Суд касаційної інстанції не має права проводити додаткове дослідження доказів, встановлювати чи підтверджувати факти, які не були встановлені в оскаржуваному рішенні, або розглядати питання про достовірність конкретних доказів, згідно з частиною 1 статті 433 КПК України [2].

У стадії провадження за нововиявленими обставинами суд має право не проводити додатковий аналіз доказів, що стосуються обставин, які були встановлені в судовому рішенні, яке переглядається, якщо ці обставини не суперечать і не оспорується (згідно з частиною 4 статті 466 КПК України) [4].

Важливо відзначити, що стадія виконання судового рішення має свої особливості у процесі доказування. Офіційні документи, такі як різні висновки, характеристики засуджених, медико-соціальні експертні висновки, надані адміністрацією установ виконання покарань або кримінально-виконавчою інспекцією, є єдиними процесуальними джерелами доказів на цьому етапі. Ці

документи надсилаються до суду адміністрацією виконання покарань або кримінально-виконавчою інспекцією, або витребовуються судом для подальшого використання в справі.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
2. Воробей А. О. Проблемні питання та перспективи вдосконалення спрощеного досудового розслідування. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2021. № 1. С. 111–115.
3. Каліновська М. О. Форми участі слідчого та дізнавача у процесі доказування під час застосування запобіжних заходів на стадії досудового розслідування. Університетські наукові записки. 2020. Том 19. № 5 (77). С. 142–149.
4. Щербаковський М.Г. Проблеми використання висновку спеціаліста під час розслідування кримінальних проступків щодо дітей. Актуальні проблеми досудового розслідування та судового розгляду злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей, шляхи їх вирішення : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 19 черв. 2020 р.) / редкол. : В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський, В.В. Корольчук. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. С. 356–358.

Миргородський О. І.,

заступник начальника

ГУНП в Дніпропетровській області –

начальник кримінальної поліції

**ЩОДО ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ВІЙНИ**

Виклики сьогодення, пов'язані з військовою агресією російської федерації вказують на необхідність зміни стандартних підходів до функцій та обов'язків окремих правоохоронних органів України. Реалії війни показали, що правоохоронна система України не була готова до такої кількості воєнних злочинів, які принесла на територію України російська федерація [1].

Особливий правовий режим воєнного стану спричинив зміни у діяльність майже всіх інституцій держави. Нові повноваження отримали правоохоронні органи України, зокрема набули чинності зміни до Закону України «Про Національну поліцію», якими передбачено розширення повноважень поліціантів на період введення в Україні воєнного стану та 60 днів після його припинення або скасування. Як ми знаємо завданнями Національної поліції є:

- 1) забезпечення громадської безпеки та публічного порядку;
- 2) охорона та захист прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидія злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [2].

Вказані обставини зумовлюють необхідність зміни пріоритетних напрямів діяльності органів та підрозділів Національної поліції України, які повинні бути спрямовані на подолання викликів, пов'язаних з збройною агресією російської федерації.

На думку Гіденко Є., працівники Національної поліції зосереджують свою діяльність над внутрішньою загрозою воєнного стану в Україні, особливо соціальною криміналізацією, розвитком «тіньової економіки», різними проявами тероризму, неналежним правопорядком та низьким рівнем безпеки. Тому основною функцією правоохоронних органів щодо забезпечення воєнного стану є реагування на загрози, що досягається шляхом вирішення таких питань, як боротьба із злочинністю, тероризмом у всіх його формах, забезпечення громадської безпеки тощо [3, с. 89].

Безпалова О. виділяє наступні пріоритетні напрямки діяльності органів поліції під час правового режиму воєнного стану:

- 1) фіксація та кваліфікація воєнних злочинів в Україні;
- 2) розслідування воєнних злочинів в умовах активних бойових дій;
- 3) розмінування територій і будівель;
- 4) охорона публічного порядку та забезпечення публічної безпеки;
- 5) виявлення випадків учинення протиправних дій стосовно дітей;
- 6) використання сучасних інформаційних технологій, систем і засобів захисту інформації;

7) психологічне забезпечення діяльності органів поліції в умовах воєнного стану та надання поліцейськими первинної психологічної допомоги різним категоріям громадян [4, с. 18].

Муляр Г. у контексті забезпечення та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, виділяє наступні заходи, які забезпечуються Національною поліцією України:

- 1) посилений режим охорони публічного порядку та безпеки;
- 2) боротьба з диверсійно-розвідувальними силами;
- 3) охорона стратегічно важливих об'єктів і комунікацій життєдіяльності;
- 4) забезпечення взаємодії суб'єктів територіальної оборони;
- 5) сприяння діяльності військової адміністрації, судів, прокуратури, судових органів в період дії воєнного стану [5, с. 132].

На сьогодні, основними напрямками діяльності Національної поліції України, які виділяє керівництво МВС України є:

1. Відсіч та стримування збройної агресії російської федерації, виконання завдань територіальної оборони, заходів правового режиму воєнного стану;
2. Безпечна громада та формування безпечного середовища.
3. Протидія найбільш актуальним для воєнного стану кримінальним правопорушенням.
4. Розвиток інформаційних технологій, уніфікація зв'язку та кіберзахист.
5. Захист та розвиток кадрового потенціалу.

На нашу думку запропонована керівництвом МВС України сприятимуть подоланню викликів, пов'язаних з збройною агресією російської федерації.

Список використаних джерел:

1. Дараган В. В., Карповський С. В., Копилов Е. В. Стан та перспективи розвитку підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції та органів досудового розслідування у закладах вищої освіти МВС України. Scientific monograph. Academic Council of Baltic Research Institute of Transformation Economic Area Problems according to the Minutes № 4 dated 2023. С. 40-53.
2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580- VIII : станом на 6 лют. 2023 р.
3. Гіденко Є. Дії працівників національної поліції України в умовах воєнного стану. *Молодий вчений*. 2022. № 6. С. 87–89.
4. Безпалова О. Пріоритетні напрями діяльності органів поліції щодо забезпечення прав громадян в умовах правового режиму воєнного стану в Україні. *Право і безпека*. 2022. № 3. С. 13–24.
5. Муляр Г. В. Діяльність органів Національної поліції України в умовах правового режиму воєнного стану. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2023. № 61. С. 130-133.

Олександр НЕКЛЕСА

викладач кафедри кримінального
процесу та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ТА ОБҐРУНТОВАНOSTІ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Серед інших фундаментальних складових науки кримінального процесу існують кримінальні процесуальні гарантії, які мають розглядати як складову кримінальної процесуальної форми разом із встановленим законом юридичними процесами та умовами [1, с. 16]. Постійний аналіз сучасного кримінального процесуального законодавства, а також позицій права, що містяться в рішеннях судів України та Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), дає підстави зосереджувати гарантії, що передбачають законність та обґрунтованість проведення негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД). До них належать вимоги стосовно: наявності підстав для їх проведення; кола суб'єктів, уповноважених на їх проведення; тимчасового характеру їх проведення.

Аналізуючи вимоги щодо наявності підстав проведення НСРД, слід розглянути ст. 246 КПК, враховуючи зміст якої, проведення НСРД є законним коли існує наявність справжніх, юридичних та матеріальних підстав. Таким чином, існуючі підстави містяться в частині другій зазначеної статті, і вона передбачає те, що здійснення цього різновиду СРД допускається лише у випадках, коли відомості про злочин і особу, що його вчинила, немає можливості отримати другим чином, окрім як завдяки здійсненню НСРД. Така вимога встановлює свій прояв і в інших нормах закону. Зокрема, ч. 2 ст. 248 КПК, відображено перелік відомостей, що мають бути вказані в клопотанні про дозвіл на проведення НСРД, зобов'язує слідчого, прокурора, які звертаються до слідчого судді з відповідним клопотанням, відобразити аргументовану неможливість отримання інформацію про злочин та особу, яка його вчинила, в інший спосіб (п. 7 ч. 2 ст. 248 КПК). Також, відповідно до пункту другого частини третьої цієї ж статті, слідчий суддя повинен надати дозвіл на проведення НСРД у випадку, коли слідчий, прокурор зміг аргументувати, що під час такого проведення є вірогідність отримати докази, які матимуть беззаперечне значення для з'ясування обставин злочину та встановлення осіб, що його вчинили.

Частина 2 ст. 246 КПК встановлює матеріальну підставу для проведення

НСРД – можливість законного проведення більшості таких дій лише у випадках досудового розслідування кримінальних проваджень щодо тяжких та особливо тяжких злочинів. Лише окремі види НСРД не відносяться до такого правила, коли необхідно установити місцезнаходження радіоелектронного засобу та/або здійснити зняття інформації з електронних інформаційних систем або її частин у випадках дозволу її власника, або іншого законного володільця.

Під час розгляду матеріальної підстави проведення НСРД слід звернути увагу на проблемні питання, що стосуються визнання в якості доказів результати проведених НСРД у кримінальних провадженнях щодо злочинів невеликої тяжкості, коли першочергово ці провадження були внесені до ЄРДР за фактом вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину.

У цьому питанні цілком аргументованим видається висновок, якщо були аргументовані підстави для обґрунтованого припущення щодо вчинення особою діяння, яке кваліфікується відповідно до закону про кримінальну відповідальність як тяжкий або особливо тяжкий злочин на момент проведення НСРД і в подальшому, якщо у процесі досудового розслідування кваліфікацію злочину було змінено на ту, що передбачає відповідальність за нетяжкий злочин, то фактично отримані дані в результаті здійснення НСРД, мають бути доказами в такому кримінальному провадженні. У випадку відсутності підстав для кваліфікації діяння як тяжкого чи особливо тяжкого злочину, то отримані під час проведення НСРД фактичні дані не можуть бути визнані в якості доказів [2, с. 160].

Переходячи до характеристики вимог щодо кола суб'єктів, уповноважених на проведення НСРД, відзначимо, що згідно з ч. 6 ст. 246 КПК, вказані дії має право проводити слідчий, що розслідує кримінальне провадження, або за його дорученням – оперативні підрозділи, які мають законні повноваження. На думку окремих науковців та практиків присутнє суперечливе ставлення до наділення слідчого правом безпосереднього проведення НСРД. Наразі наприклад, на думку Глушка А. П. та Строкова І. В., збільшенню можливостей слідчого сприяє об'єднання слідчої та розшукової діяльності, яка відкриває можливості установлення нових засобів збирання доказів[3, с. 140-145].

У контексті розгляду наступної вимоги – тимчасового характеру проведення НСРД – доцільно зазначити, що КПК позначає початковий та максимальний строк проведення окремих НСРД в залежності від особи, яка їх санкціонує. Враховуючи правові позиції ЄСПЛ з цього аспекту, відзначимо, що на його думку надання правової переваги органам виконавчої влади у вигляді необмежених повноважень було б несумісним з принципом верховенства права.

Отже, щоб забезпечити особі достатній захист від протиправного втручання в її життєвий простір, законодавство повинно конкретно визначити

межі такої переваги, наданої компетентним органам, і порядок її здійснення, з урахуванням законної мети даного заходу. У тому разі ж, коли закон не містить вказівки, зокрема, і щодо строків обмеження прав особи, ЄСПЛ констатує неналежну «якість» подібних правових положень (п. 49, 51 рішення у справі «Волохи проти України» від 02.11.2006 р.).

Список використаних джерел:

1. Трофименко В. М. Теоретичні та правові основи диференціації процесуальної форми у кримінальному судочинстві: монографія. Харків : ТОВ «Оберіг», 2016. 304 с.
2. Панова А. В. Визнання доказів недопустимими у кримінальному провадженні: монографія. Харків : Право, 2017. 256 с.
3. Глушко А. П., Строков І. В. Негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні: проблемні питання проведення. Право і суспільство. 2013. №3/2013. С. 140-145.

Володимир ОГУРЧЕНКО

кандидат юридичних наук,
докторант Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ЩОДО ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ФУНКЦІЙ
ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ**

Аналіз нормативно-правових актів дозволяє прийти до висновку, що нормативно-правову основу забезпечення оперативно-розшукової функції Національної поліції України складають Закони України «Про Національну поліцію України» та «Про оперативно-розшукову діяльність» [1].

Що стосується відомчого забезпечення визначення оперативно-розшукової функції Національної поліції України то до нього слід віднести наступні нормативно-правові акти:

– наказ МВС України від 05.05.2016 № 07 «Про затвердження Інструкції про організацію оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи оперативними підрозділами Національної поліції України»;

– наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні»;

– наказ Національної поліції України від 09.11.2015 №83 «Про затвердження Положення про Департамент внутрішньої безпеки Національної

поліції України»;

– наказ Національної поліції України від 14.11.2015 р. № 90 «Про затвердження Положення про Департамент карного розшуку Національної поліції України»;

– наказ Національної поліції України від 16.11.2015 № 85 «Про затвердження Положення про Департамент кіберполіції Національної поліції України»;

– наказ Національної поліції України від 29.12.2019 № 1354 «Про затвердження Положення про Департамент кримінального аналізу Національної поліції України»;

– наказ Національної поліції України від 23.10.2019 № 1077 «Про затвердження Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України»;

– наказ Національної поліції України від 22.01.2021 № 52 «Про затвердження Положення про Департамент міграційної поліції Національної поліції України» [1].

Вивчення відомчої нормативної бази Національної поліції України дозволяє дійти до висновку, що єдиними суб'єктами виконання оперативно-розшукових функцій є підрозділи кримінальної поліції Національної поліції України [2].

У межах тез доповіді ми не будемо здійснювати аналіз положень Інструкції про організацію оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи оперативними підрозділами Національної поліції України оскільки вони носять положення віднесені до державної таємниці. Тому пропонуємо розглянути положенні інших визначених нами вище відомчих нормативно-правових актів з метою визначення оперативно-розшукових функцій підрозділів Національної поліції України.

Аналіз Положення про *Департамент внутрішньої безпеки* Національної поліції України показав, що на вказаний департамент покладено значну кількість функцій (26 функцій). Однак не всі вони можуть бути віднесені до оперативно-розшукових. Проведений аналіз дозволив нам виділити функції, які на нашу думку можна віднести до оперативно-розшукових:

– виявлення фактів втягнення поліцейських, державних службовців та інших працівників поліції у злочинну діяльність, здійснення профілактичних заходів стосовно них, а за наявності достатніх законних підстав документування вказаних протиправних дій;

– запобігання, виявлення, попередження і припинення фактів здійснення (або фактів сприяння, підбурювання чи терпимого ставлення) поліцейськими будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує

гідність, поведження чи покарання;

– здійснення комплексу оперативно-розшукових заходів, спрямованих на виявлення, попередження, припинення та документування кримінальних правопорушень, що готуються поліцейськими, державними службовцями та іншими працівниками поліції, а також корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень;

– виконання письмових доручень слідчого, прокурора щодо здійснення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні, а також з питань здійснення оперативно-розшукової діяльності за напрямами роботи ДВБ.

– здійснення оперативного обслуговування системи Національної поліції України з метою своєчасного отримання даних щодо фактів кримінальних, корупційних і пов'язаних з корупцією правопорушень, що готуються або вчинені поліцейськими, державними службовцями та іншими працівниками поліції, даних, необхідних для виконання завдань ДВБ щодо формування та забезпечення реалізації заходів з питань внутрішньої безпеки в Національній поліції України, а також організації і здійснення заходів захисту поліцейських, державних службовців та інших працівників поліції від перешкоджання їм у виконанні службових обов'язків [3].

Аналіз Положення про *Департамент карного розшуку* Національної поліції України показав, що на вказаний департамент покладено значну кількість функцій (37 функцій). Однак не всі вони можуть бути віднесені до оперативно-розшукових. Проведений аналіз дозволив нам виділити функції, які на нашу думку можна віднести до оперативно-розшукових:

– безпосередня робота з джерелами оперативної інформації та за оперативно-розшуковими справами;

– організація агентурно-оперативної роботи, відповідно до вимог законодавства України та нормативно-правових актів МВС, ужиття заходів, спрямованих на покращання якісного складу агентурної мережі, зміцнення оперативних позицій у злочинному середовищі, розвиток інституту офіцерів-нелегалів, контроль за раціональним використанням коштів, призначених для цієї роботи, а також активне комплексне використання під час провадження оперативно-розшукових справ джерел оперативної інформації, можливостей оперативної служби та оперативно-технічних заходів;

– на підставі комплексного аналізу оперативної обстановки та наявної в підрозділах карного розшуку територіальних органів поліції оперативної інформації підготовка управлінських рішень щодо активізації роботи з протидії груповій і організованій злочинності та вжиття оперативно-розшукових заходів з притягнення правопорушників до кримінальної відповідальності;

– організація проведення комплексних оперативно-профілактичних відпрацювань території регіонів держави, а також спеціальних операцій, спрямованих на протидію злочинності [4].

Аналіз Положення про *Департамент кіберполіції* Національної поліції України показав, що на вказаний департамент покладено значну кількість функцій (23 функції). Однак не всі вони можуть бути віднесені до оперативно-розшукових. Проведений аналіз дозволив нам виділити функції, які на нашу думку можна віднести до оперативно-розшукових:

– у межах своїх повноважень уживає необхідних оперативно-розшукових заходів щодо викриття причин і умов, які призводять до вчинення кримінальних правопорушень у сфері протидії кіберзлочинності;

– уживає передбачених чинним законодавством заходів зі збирання й узагальнення інформації стосовно об'єктів, що становлять оперативний інтерес, у тому числі об'єктів сфери телекомунікацій, інтернет-послуг, банківських установ і платіжних систем з метою попередження, виявлення та припинення кримінальних правопорушень [5].

Аналіз Положення про *Департамент кримінального аналізу* Національної поліції України показав, що на вказаний департамент покладено значну кількість функцій (30 функцій). Однак не всі вони можуть бути віднесені до оперативно-розшукових. Проведений аналіз дозволив нам виділити функції, які на нашу думку можна віднести до оперативно-розшукових:

– здійснює облік оперативно-розшукових справ, що перебувають у провадженні підрозділів кримінальної поліції, та осіб, які проходять за цими справами; уживає заходів для запобігання заведенню ОРС на одних і тих самих осіб; контролює строки ведення ОРС і обґрунтованість перебування на обліку осіб, які за ними проходять;

– веде облік осіб, які конфіденційно співробітничать з підрозділами кримінальної поліції [6].

Аналіз Положення про *Департамент стратегічних розслідувань* Національної поліції України показав, що на вказаний департамент покладено найбільшу серед оперативних підрозділів Національної поліції кількість функцій (52 функції). Однак не всі вони можуть бути віднесені до оперативно-розшукових. Проведений аналіз дозволив нам виділити функції, які на нашу думку можна віднести до оперативно-розшукових:

– здійснює аналіз оперативної обстановки, соціально-економічних та інших факторів, що впливають на її ускладнення, тенденції та рівень розвитку корупції, організованої злочинності, в тому числі в органах державної влади, управління і місцевого самоврядування;

– здійснює відповідно до чинного законодавства заходи, спрямовані на

виявлення, запобігання та припинення злочинів, вчинених ОГ та ЗО, які впливають на соціально-економічну і криміногенну ситуацію в державі та в окремих її регіонах;

– організовує та здійснює оперативно-розшукову діяльність, в тому числі шляхом впровадження негласних штатних працівників у злочинне середовище, виконує спеціальні завдання з протидії злочинній діяльності ОГ чи ЗО та корупції;

– здійснює оперативно-розшукові заходи, в тому числі оперативно-технічні, з викриття ОГ і ЗО, їх організаторів, учасників та осіб, які сприяють, укривають чи організовують їх злочинну діяльність та фінансування;

– проводить спільно з оперативними підрозділами Державної кримінально-виконавчої служби України заходи з метою оперативного контролю над процесами, що відбуваються в середовищі засуджених, а також для вирішення інших завдань оперативно-розшукової діяльності, покладених на ДСР;

– вживає відповідно до чинного законодавства та в межах компетенції Національної поліції України заходи із протидії корупції й хабарництву у сферах, які мають стратегічне значення для економіки держави чи конкретного регіону, серед вищих посадових осіб, працівників судових, правоохоронних та контролюючих органів;

– вживає в межах компетенції заходи з викриття та ліквідації злочинних та фінансових схем, що використовуються ОГ і ЗО, в тому числі в органах влади та місцевого самоврядування, а також корупції;

– вживає в межах підслідності Національної поліції України заходи з протидії злочинам в органах державної влади, проти власності, у сфері інтелектуальної власності, пов'язаним з фальшивомонетництвом;

– протидіє кримінальним правопорушенням з ознаками організованості в сфері господарської діяльності, земельних відносин і використання державного майна, запобігання незаконному використанню надр та інших природних ресурсів, легалізації (відмиванню) доходів, одержаних незаконним шляхом;

– вживає заходи щодо захисту бюджетних коштів від злочинних посягань ОГ і ЗО, забезпечення правомірності застосування процедур закупівлі товарів, робіт і послуг та цільового використання бюджетних коштів;

– вживає відповідно до чинного законодавства заходи, спрямовані на здобуття в інтересах підрозділів кримінальної поліції та органів досудового розслідування інформації про криміногенні процеси в злочинному середовищі, у сферах, що перебувають під його впливом, протиправну діяльність окремих осіб та злочинних угруповань, схеми легалізації (відмивання) доходів,

одержаних злочинним шляхом;

- встановлює конфіденційне співробітництво з особами на засадах добровільності з метою вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності та кримінального провадження;

- проводить комплекс організаційних, оперативно-розшукових, фінансово-господарських заходів для забезпечення впроваджень штатних та позаштатних гласних і негласних працівників до злочинного середовища, а також виконання ними спеціальних завдань з розкриття злочинної діяльності ОГ і ЗО шляхом участі в її діяльності в межах, визначених законодавством України;

- забезпечує легендування штатних і позаштатних, гласних та негласних працівників, які залучаються до виконання спеціальних завдань і проведення оперативно-розшукової діяльності;

- здійснює облік, ведення та зберігання особових справ штатних і позаштатних гласних та негласних працівників, матеріалів оперативно-розшукової діяльності, особливості доступу до яких визначені законодавством України;

- забезпечує підготовку відповідно до чинного законодавства необхідних документів щодо виготовлення несправжніх (імітаційних) засобів (речей, документів), створення і використання спеціально утворених (легендованих) підприємств для вирішення завдань протидії злочинності, зашифрування відомчої належності працівників ДСР, а також для виконання заходів, спрямованих на забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства;

- розробляє і реалізує програми, комплексні та цільові оперативно-профілактичні операції, а також інші заходи, спрямовані на активізацію протидії злочинності на визначених пріоритетних напрямках [7].

Аналіз Положення про *Департамент міграційної поліції* Національної поліції України показав, що на вказаний департамент покладено значну кількість функцій (30 функцій). Однак не всі вони можуть бути віднесені до оперативно-розшукових. Проведений аналіз дозволив нам виділити функції, які на нашу думку можна віднести до оперативно-розшукових:

- запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним з торгівлею людьми, зокрема щодо сексуальної експлуатації дітей;

- запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним з учиненням незаконних дій щодо усиновлення (удочеріння);

- попередження, виявлення та припинення кримінальних правопорушень у частині насильницького донорства;

- протидію кримінальним правопорушенням щодо створення або

утримання місць розпусти і звідництва, а також у частині сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією;

– запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним з увезенням, виготовленням, збутом і розповсюдженням порнографічних предметів;

– попередження, виявлення та припинення кримінальних правопорушень щодо незаконного переправлення осіб через державний кордон України;

– виявлення кримінальних правопорушень щодо підроблення документів, печаток, штампів та бланків у сфері міграції, а також їх використання для отримання в Україні правового статусу іноземця;

– протидію кримінальним правопорушенням у частині службової діяльності та професійної діяльності у сфері міграції;

– попередження, виявлення та припинення правопорушень, пов'язаних з порушенням встановленого законом порядку працевлаштування за кордоном;

– оперативно-розшукову діяльність [8].

Аналіз структури підрозділів кримінальної поліції показав, що найбільший штат працівників складають працівники секторів (відділень) кримінальної поліції у відділах (відділеннях) та районних управліннях поліції. Однак аналіз відомчої нормативної бази показав, що на сьогодні діяльність вказаних підрозділів не має чіткої правової регламентації.

Підсумовуючи викладене можна дійти до висновку, що серед органів та підрозділів Національної поліції України оперативно-розшуковими функціями наділені виключно підрозділи кримінальної поліції, однак розподіл таких функцій в окремих випадках здійснено нерівномірно. Крім Зокрема, на сьогодні діяльність секторів (відділень) кримінальної поліції у відділах (відділеннях) та районних управліннях поліції не має чіткої правової регламентації тому не можна чітко визначити їх роль у виконанні оперативно-розшукової функції Національної поліції України.

Список використаних джерел:

1. Огурченко В. Г. Щодо нормативно-правового забезпечення оперативно-розшукової функції Національної поліції України. оперативно-розшукова діяльність національної поліції: проблеми теорії та практики : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 18 листоп. 2022 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С. 84-86.

2. Огурченко В. Г. Щодо визначення структури оперативних підрозділів Національної поліції як суб'єктів виконання оперативно-розшукової функції.

V Міжнародна науково-практична конференція «Український правовий вимір: пошук відповідей на глобальні міжнародні виклики» (Дніпро, 26 травня 2023 р.). Університет митної справи та фінансів. С. 228-229.

3. Про затвердження Положення про Департамент внутрішньої безпеки Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 09.11.2015 №83.

4. Про затвердження Положення про Департамент карного розшуку Національної

поліції України: наказ Національної поліції України від 14.11.2015 р. № 90.

5. Про затвердження Положення про Департамент кіберполіції Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 16.11.2015 № 85.

6. Про затвердження Положення про Департамент кримінального аналізу Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 29.12.2019 № 1354.

7. Про затвердження Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 23.10.2019 № 1077.

8. Про затвердження Положення про Департамент міграційної поліції Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 22.01.2021 № 52.

Володимир ОЛЕКСЕНКО

старший викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності

Валерія КУЧЕРЕНКО

здобувач вищої освіти II курсу

другого магістерського рівня

ННІ заочного навчання

та підвищення кваліфікації

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ, ЩО ВИНИКАЮТЬ В ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПІД ЧАС ДОКУМЕНТУВАННЯ НАРКОЗЛОЧИНЦІВ

Поширення наркоманії в Україні останнім часом набуває рис великомасштабного асоціального явища, яке спричинює руйнування фізичного і морального здоров'я нації, її генофонду, правопорядку, інтелектуального та економічного потенціалу суспільства. Наркотизація поширилася на всі регіони та верстви населення країни.

Нелегальне розповсюдження наркотиків охоплює все більш широкі кола нашого суспільства і становить значну загрозу розвитку та добробуту нації. Зростання рівня злочинності, високий рівень смертності, трагедії сімей та зруйновані людські долі все це лише частина бід, що супутні цьому явищу.

Пропорційно поширенню наркоманії зростає і кількість злочинів, учинених на її підґрунті, оскільки крім загрози спустошення суспільного потенціалу, наркотики призводять до погіршення криміногенної ситуації в країні. Щорічно наркоманами та особами, які перебувають у стані наркотичного сп'яніння, вчинюються інші злочини загальнокримінальної спрямованості

(вбивства, розбійні напади, грабежі та крадіжки) [1, с. 505].

Таке становище вимагає з боку держави перш за все ретельного вивчення криміногенних детермінант цих злочинів та подальшої розробки й здійснення заходів, спрямованих на протидію цьому вкрай негативному соціальному явищу сучасності.

Аналізом проблемних питань щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів в Україні, у тому числі пов'язаних із їх збутом займалися Албул С. В., Андреев М. М., Бандурка О. М., Баулін Ю. В., Борисов В. І., Вертліб О. Ф., Дорош Л. В., Расюк Е. В., Каленицький О. Л., Комашко В. В., Кіцул А. П., Костенко К. Г., Кириченко О. В., Михайлов В. І., Некрасов В. А., Сергатий М. О., Стрільців О. М., Тузов Ю. В. та ін.

На сьогодні існують проблеми щодо запобігання незаконному збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, а також існують прогалини в нормативно-правових актах України, спрямованих на протидію цим явищам.

Таке становище вимагає з боку держави перш за все ретельного вивчення криміногенних причин таких злочинів, й подальшої розробки та здійснення заходів, спрямованих на протидію цьому вкрай негативному соціальному явищу сучасності [1, с.505].

Правовою підставою використання оперативної закупки Національною поліцією України є чинний Кримінальний процесуальний кодекс України, а саме ст.ст. 110, 246, 251, 271; Закони України «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність» (п. 2 ч. 1 ст. 8), «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів і прекурсорів та зловживанню ними», а також Порядок проведення контрольованої поставки та контрольованої або оперативної закупки товарів, предметів та речовин, у тому числі заборонених для обігу, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності, затверджений спільним наказом Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України та Міністерства фінансів України № 144дск/108дск/6дск від 20.02.2017.

На жаль, чинне законодавство та нормативні акти, що регламентують підстави та порядок проведення оперативної закупки, досить суперечливі, про що свідчить, наприклад, те, що Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів і прекурсорів та зловживанню ними» визначає оперативну закупку як – операцію щодо придбання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів [2]. Водночас, згідно з положеннями Інструкції Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затвердженої спільним наказом: Генеральної Прокуратури

України, МВС України, СБ України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5 оперативна закупка полягає в імітації придбання або отримання, у тому числі безоплатного, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності товару, обіг якого обмежений чи заборонений чинним законодавством, з метою викриття і документування факту готування та вчинення злочину, а також установлення особи, яка його вчинила [3].

Оперативною закупкою можна придбати предмети у фізичних і юридичних осіб незалежно від форм власності, в різних формах договору купівлі-продажу: за усною, письмовою домовленістю, а також через застосування конклюдентних дій.

Предметом оперативної закупки є товар, обіг якого обмежений чи заборонений чинним законодавством.

Практика показала, що оперативна закупка є самим ефективним методом документування злочинної діяльності осіб, причетних до незаконного збуту наркотиків.

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України, запровадив інститут негласних слідчих (розшукових) дій. Згідно думки законодавця негласні слідчі (розшукові) дії відносяться до різновиду слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України (ч. 1 ст. 246).

Негласність проведення слідчих дій, регламентованих 21 главою КПК України, виражається в тому, що вони здійснюються приховано не лише від осіб, злочинна діяльність яких документується, але й від усіх інших суб'єктів, що не беруть безпосередньої участі у її провадженні.

За змістом положень КПК України, суб'єктами організації та проведення негласних слідчих (розшукових) дій слід вважати службових осіб уповноважених законом органів, що приймають рішення щодо їх здійснення, організують та виконують необхідні дії, спрямовані на отримання відомостей, що входять до предмету доказування у кримінальному провадженні.

Наразі відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 246 кримінально-процесуального законодавства рішення про проведення такої негласних слідчої (розшукової) дій, як контроль за вчиненням злочину має право прийняти виключно прокурор.

Контроль за вчиненням злочину може здійснюватись у випадках наявності достатніх підстав вважати, що готується вчинення або вчиняється тяжкий або особливо тяжкий злочин, та може здійснюватись у таких формах, як контрольована поставка; контрольована або оперативна закупка; спеціальний слідчий експеримент; імітування обстановки злочину [4].

Встановлюючи контроль за злочинними діями окремої особи (осіб) орган досудового розслідування має на меті розкриття усіх можливих спільників, місць зберігання об'єктів матеріального світу, що виступали предметом, або знаряддям злочину, встановлення свідків, виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню злочину, і, як наслідок, їх усунення.

Наразі існують такі проблемні питання, які виникають у підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України під час документування осіб причетних до незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, шляхом проведення оперативних закупок.

Відповідно до вимог Порядку проведення контрольованої поставки та контрольованої або оперативної закупки товарів, предметів та речовин, у тому числі заборонених для обігу, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності, оперативна закупка може проводитись в один або декілька етапів. Тобто даний нормативно-правовий документ не зазначає яку максимальну кількість оперативних закупок дозволено проводити. Зокрема, як показує практика протягом останніх двадцяти років оперативні працівники під час документування протиправних дій осіб, які причетні до незаконного збуту наркозасобів проводили як правило відносно однієї особи по дві оперативні закупки, що давало змогу більш якісно задокументувати злочинну діяльність наркозбувача.

Отже, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ під час розгляду кримінального провадження № 5-362КМ14 щодо обвинувачення гр. Б. у скоєнні кримінального правопорушення передбаченого ч. 2 ст. 307 КК України встановила, що працівники правоохоронних органів в порушення вимог ч. 3 ст. 271 КПК України (заборонено під час проведення заходів із контролю за вчиненням злочину провокувати (підбурювати) особу на вчинення цього злочину з метою його подальшого викриття) провели повторну оперативну закупку, чим спровокували особу на вчинення нового злочину. А враховуючи, що відповідно до ч. 3 ст. 271 КПК України заборонено використовувати у кримінальному провадженні речі і документи здобуті шляхом провокування (підбурювання) особи на вчинення злочину, колегія суддів суду касаційної інстанції виключили з судових рішень міського та Апеляційного судів епізод про обвинувачення гр. Б. у повторному незаконному збуті наркотиків, який було задокументовано під час проведення другої оперативної закупки.

Таким чином недоліки в законодавстві щодо оперативно-розшукової діяльності в частині проведення оперативної закупки та редакції ч. 3 ст. 271 КПК України, де чітко не визначене, що являється провокуванням (підбурюванням) особи на вчинення злочину, з метою його подальшого

викриття, негативно впливають на ефективність проведення оперативних закупок у сучасних умовах, допускають можливість спотвореного тлумачення терміна провокувати (підбурювати) особу на вчинення злочину, ускладнюють відмежування правомірних дій працівників поліції від неправомірних при проведенні ними оперативних закупок та штучно створюють проблеми допустимості одержаних доказів [5, с.114].

Отже підсумовуючи викладене, можемо зробити такий узагальнений висновок. З урахуванням сучасного стану наркозлочинності в державі потребує перегляду та удосконалення кримінально-процесуальні норми, які передбачають провокуванням (підбурюванням) особи на вчинення злочину.

Список використаних джерел:

1. Олексенко В. Г. Проблемні питання документування оперативними підрозділами злочинів, пов'язаних з незаконним збутом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. *Юридичний науковий журнал*. 2022. №8. С.505-509.
2. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів і прекурсорів та зловживанню ними: Закон України від 15 лютого 1995 р. № 62/95-ВР / Верховна Рада України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 09.11.2023).
3. Інструкції Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затвердженої спільним наказом: Генеральної Прокуратури України, МВС України, СБ України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5 Верховна Рада України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 09.11.2023).
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI / Верховна Рада України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 09.11.2023).
5. Тарасенко Р. В. Недоліки ч. 3 ст. 271 КПК України та їхній вплив на стан проведення оперативних закупок. *Вісник кримінального судочинства Київський національний університет імені Тараса Шевченка*. 2018. № 2. С. 107-115.

Ольга ПАШКЕВИЧ

здобувач вищої освіти 3 курсу

за спеціальністю 262

«Правоохоронна діяльність»

факультету підготовки

фахівців для підрозділів

кримінальної поліції

Володимир ФЕДЧЕНКО

професор кафедри кримінального

процесу та стратегічних розслідувань

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

ЩОДО ВЗАЄМОДІЇ ДІЗНАВАЧА З ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ

З початку дії воєнного стану до чинного законодавства України було внесено низку змін, які викликані реаліями сьогодення. Зокрема, законодавець вніс зміни до Розділу IX-1 «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану» КПК України [1]. Він має забезпечити ефективність кримінального переслідування осіб в умовах воєнного стану.

Загалом робота дізнавачів та оперативних підрозділів спрямована на розслідування кримінальних правопорушень та кримінальних проступків, а також попередження та виявлення причин та умов, що сприяли їх вчиненню. Водночас розслідування всіх цих проступків можливе завдяки постійному та злагодженому спілкуванню дізнавача з оперативними підрозділами та своєчасному здійсненню низки спільних заходів, спрямованих на виявлення важливих обставин для кримінального провадження. Нормативною основою регулювання процесуальних відносин щодо взаємодії органів дізнання з підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність є положення, закріпленні у статтях 38, 39, 40, 40-1, 41 КПК України[2 ,с.143]. Важливо зазначити, що на відміну від дізнавача, оперативні підрозділи не є сторонами кримінального провадження, але відповідно до положень ч. 2 статті 41 Кримінально-процесуального кодексу України [3] працівник оперативного підрозділу при виконанні доручень дізнавача користується повноваженнями слідчого. Тобто під час виконання доручень співробітники оперативних підрозділів користуються повноваженнями дізнавача. Це говорить про те, що оперативники повинні виконувати будь-яку вказану слідчу

дію відповідно до процесуальної форми. Також оперативні підрозділи мають право користуватися повноваженнями дізнавача, застосовуючи примус при виконанні певних слідчих дій.

Одним із важливих аспектів взаємодії є обмін оперативною інформацією. Дізнавач співпрацює з оперативними підрозділами для отримання актуальних даних про проступки, підозрюваних, свідків та інші факти, що стосуються розслідування. Це дозволяє швидше та ефективніше розкрити кримінальні проступки та вжити необхідні заходи щодо затримання підозрюваних. Зокрема, дізнавач спільно з оперативними підрозділами виконує слідчі (розшукові) дії які зазначені в ст. 300 КПК. Закон говорить, що при кримінальних проступках дізнавачу дозволяється виконувати всі слідчі (розшукові) дії, які передбачені в Главі 20 КПК. Проте, якщо взяти негласні слідчі (розшукові) дії, то дізнавач може проводити згідно КПК такі дві НС(Р)Д як: зняття інформації з електронних інформаційних систем (ч. 2 ст. 264 КПК України) і встановлення місцезнаходження радіообладнання(радіоелектронного) засобу (ст. 268 КПК України). Взаємодія дізнавача з оперативниками полягає в плануванні та координації таких операцій, обміні інформацією та спільному аналізі зібраних даних.

Наприкладі проведення огляду місця події дізнавачу буде важко обійтися без оперативних підрозділів та ін. учасників. Під час проведення слідчо(розшукових) дій, всіх учасників умовно можна поділити на основних і факультативних. До основних – представники сторони обвинувачення, уповноважені проводити огляд – слідчий, дізнавач, керівник органу ДР, керівник органу дізнання, прокурор, а також оперативний співробітник лише у випадку, коли він відповідно до ч. 1, 2 ст. 41 КПК України[3], виконує письмові доручення слідчого, дізнавача, прокурора й відповідно користується повноваженнями слідчого. А в інших випадках оперативний співробітник буде на місці події факультативним учасником. Відповідно до п. 9 Розділу II Наказу від 07.07.2017 № 575 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні» оперативний співробітник на місці події виконує важливі завдання, які встановлені на обставини вчинення кримінального правопорушення або кримінального проступку, виявляє осіб які його вчинили. Також у такому наказі зазначається, що оперативники здійснюють поквартирний обхід; встановлюють час і місце, кількість осіб, наявність у них зброї, транспорту ін. знарядь злочину; негайно інформують слідчого(дізнавача) про одержані дані щодо обставин вчинення кримінального правопорушення чи проступку та осіб, які його вчинили, для їх подальшої фіксації шляхом проведення слідчих (розшукових) дій або негласних слідчих (розшукових) дій [4].

Загалом, взаємодія дізнавача з оперативними підрозділами є важливою

складовою боротьби зі злочинністю та забезпеченням правопорядку в Україні. Це спільна робота на благо громади, що здійснюється в рамках закону, ефективність якої досягається шляхом обміну інформацією, планування та координації дій та використання спільних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Юрій Сухов, к.ю.н., адвокат, партнер, АО «Arzinger» Андрій Ткачук, помічник юриста, Arzinger Анна Резнікова, к.ю.н., адвокат, юрист, АО «Arzinger» Особливості досудового розслідування в умовах воєнного стану: про що варто знати ЛІГА:ЗАКОН : веб-сайт. URL : https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA015971 (дата звернення: 14.11.2023).
2. Бондар В. С. Взаємодія слідчого(дізнавача) з підрозділами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, у криміналістичному та кримінальному процесуальному вимірах (методологічні та праксеологічні проблеми). *Київський часопис права*. 2022. № 2. С.141-153.
3. Кримінально-процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. №4651 – VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 14.11.2023).
4. «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні» Наказ від 07.07.2017 №575 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text> (дата звернення: 14.11.2023).

Сергій ПЕКАРСЬКИЙ

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри оперативно-розшукової
діяльності та інформаційної безпеки
Донецького державного університету
внутрішніх справ

ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку з повномасштабною агресією росії проти України в нашій державі з 24 лютого 2022 року діє правовий режим воєнного стану. Органи та підрозділи Національної поліції України діють у складі сил безпеки та оборони, залучаються до проведення стабілізаційних та безпекових заходів. У зв'язку з дією правового режиму воєнного стану органи та підрозділи Національної поліції переведені на посиленій варіант несення служби. Під посиленим варіантом несення служби розуміємо впровадження комплексу організаційно-правових, превентивних, профілактичних, оперативних та інших заходів, пов'язаних з особливим режимом виконання службових завдань і залученням

значної кількості поліцейських з метою швидкої стабілізації оперативної обстановки, якщо наявними силами і засобами, що безпосередньо залучені до забезпечення публічної безпеки і порядку у повсякденному режимі несення служби, їх виконати неможливо [1].

Інструкцію про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, яка затверджена наказом МВС України від 31.10.2016 № 1129 регламентується виконання підрозділами Національної поліції спеціальних службових завдань. Під терміном «спеціальні службові завдання», що вживається у зазначеній Інструкції, розуміємо завдання, що виконуються територіальними та міжрегіональними органами Національної поліції України, їх структурними і відокремленими підрозділами при реагуванні на надзвичайні ситуації, проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, відпрацюванні та уведенні в дію планів реагування на надзвичайні ситуації та/або під час виконання визначених законодавством України службових завдань у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, а також виконанні завдань територіальної оборони та цивільного захисту в особливий період [2].

Вимоги даної Інструкції безпосередньо розповсюджуються на здійснення повноважень працівниками територіальних та міжрегіональних підрозділів кримінальної поліції. Тобто, дефініцією є те, що окрім загальних повноважень щодо здійснення оперативно-розшукової функції з протидії злочинності, які визначені для підрозділів кримінальної поліції законодавчими та нормативно-правовими актами, в умовах правового режиму воєнного стану підрозділи кримінальної поліції залучаються і до виконання спеціальних службових завдань. Спектр виконання спеціальних службових завдань, оперативного обміну інформацією залежить від стану оперативної обстановки, характеризується налагодженням взаємодії з іншими органами, що входять до складу сил безпеки та оборони та визначається за погодженням з керівництвом військово-цивільних адміністрацій.

Як приклад, виконання службових обов'язків працівником кримінальної поліції на блокпосту [3] або здійснення ним перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану [4].

Окремо слід зазначити, що у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30 – 34 Конституції України [5], а саме: недоторканність житла (ст. 30), таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої

кореспонденції (ст. 31), конфіденційність інформації про особу (ст. 32), свобода пересування, вільний вибір місця проживання (ст. 33), право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань (ст. 34). Також можуть бути обмежені права визначені статтями Конституції: 38 – право брати участь в управлінні державними справами, вільно обирати і бути обраними; 39 – право збиратися мирно. Можуть бути також обмежені: право приватної власності (ст. 41); право на підприємницьку діяльність (ст. 42), право на працю (ст. 43), право на страйк (ст. 44), право на освіту (ст. 53). Також вводяться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності тощо.

Вважаємо, що дані обмеження прав і свобод фізичних та юридичних осіб, в умовах правового режиму воєнного стану, спрямовані на забезпечення правоохоронної функції в діяльності різних підрозділів поліції та виявлення і протидію кримінальним правопорушенням, які пов'язані зі збройною агресією проти України.

Виникає потреба у деталізації конфіденційного співробітництва при документуванні злочинних дій колаборантів, посібників країни агресора, учасників незаконних збройних формувань та учасників збройних формувань країни-агресора. Норми кримінального законодавства передбачають підстави звільнення від кримінальної відповідальності. Як приклад, звільняється від кримінальної відповідальності за статтею 260 КК України особа, яка перебувала в складі не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань якщо вона добровільно вийшла з такого формування і повідомила про його існування органи державної влади чи органи місцевого самоврядування [6]. Згідно норм оперативно-розшукового законодавства, за бажанням осіб їх співробітництво з оперативним підрозділом може бути оформлено письмовою угодою з гарантуванням конфіденційності співробітництва [7, ст. 12].

Підводячи підсумок, зазначаємо, що методологічна парадигма оперативно-розшукового забезпечення протидії злочинності підрозділами кримінальної поліції України в умовах правового режиму воєнного стану має взаємозалежні елементи:

– по-перше це виконання загальних повноважень підрозділами кримінальної поліції щодо попередження, виявлення, розкриття злочинів та забезпечення кримінального провадження на стадіях досудового розслідування та судового розгляду кримінального провадження відповідно до чинних норм законодавства України;

– по-друге об'єктом діяльності є суспільні відносини, які накладають відбиток на правову регламентацію діяльності уповноважених підрозділів

кримінальної поліції;

– по-третє, безпосередній вплив на об'єкт оперативно-розшукової діяльності підрозділів кримінальної поліції має злочинне середовище;

– по-четверте, дії злочинців, які мають прихований, латентний та організований характер;

– по-п'яте, розповсюдження зброї, боєприпасів, вибухівки поза регулюючим контролем;

– по-шосте, виконання повноважень із протидії злочинності, військовим злочинам підрозділами кримінальної поліції у складі сил безпеки, оборони та руху опору;

– по-сьоме, режимно-секретне забезпечення охорони державної таємниці та службової інформації в діяльності підрозділів кримінальної поліції.

Список використаних джерел:

1. Інструкція про порядок переведення органів Національної поліції України на посиленій варіант службової діяльності: затв. наказом МВС від 10.12.2015 № 1560 (редакція станом на 06.04.2023). URL : [Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.](#)

2. Інструкція про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку введення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: затв. наказом МВС України від 31.10.2016 № 1129. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-17#Text>.

3. Методичні рекомендації «Дії на блокпосту (контрольно-перепускному пункті)» (за досвідом проведення ООС (раніше АТО). Київ : «Центр учбової літератури», 2022. 72 с.

4. Порядок перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1456. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-%D0%BF#Text>.

5. Конституція України від 28 червня 1996 року (редакція станом на 01.01.2020). *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text>.

6. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III (редакція станом на 05.10.2023). *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

7. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII (редакція станом на 31.03.2023). *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.

Віта ПЕРВІЙ,

доктор філософії, викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Інститут негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД) завжди був у центрі уваги науковців та практиків. Пильна увага до цього інституту зумовлена тим, що НСРД є основним засобом інформаційного забезпечення процесу доказування у кримінальному провадженні [1, с. 819].

У зв'язку зі специфікою таких НСРД, в КПК України їм виділено окрему главу номер 21. Водночас, порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій регулюється не лише вказаною главою КПК. Відповідно до ч. 1 ст. 252 КПК України, фіксація ходу і результатів негласних слідчих (розшукових) дій повинна відповідати загальним правилам фіксації кримінального провадження, передбаченим цим Кодексом[2]. Таким чином, положення глави 5 КПК України – «Фіксування кримінального провадження. Процесуальні рішення» поширюється і на НСРД. Співробітники правоохоронних органів часто забувають про цей факт і порушують закон у цій частині. Наразі положення глави 40 КПК України – «Кримінальне провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю» також поширюються на НСРД. У більшості випадків співробітники правоохоронних органів ігнорують положення вказаної глави при проведенні НСРД.

Актуальною проблемою проведення негласних (слідчих) розшукових дій є систематичне порушення співробітниками правоохоронних органів положень КПК України, положень ЗУ «Про державну таємницю» та ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність та ґрунтується на аналізі наступних положень законодавства України.

Відповідно до ч. 1 ст. 106 КПК України, протокол під час досудового розслідування складається слідчим або прокурором, які проводять відповідну процесуальну дію, під час її проведення або безпосередньо після її закінчення [2]. Таким чином, протокол про хід та результати проведення НСРД, не може бути складений під час проведення цієї процесуальної дії оскільки він є фіксацією результатів НСРД, і має бути складений безпосередньо після закінчення цієї процесуальної дії. Цей протокол не може бути складений на наступний день, через тиждень або рік після завершення конкретної НСРД. Він

повинен бути складений посадовою особою, яка провела цю НСРД після її закінчення.

Наразі системною помилкою оперативних підрозділів правоохоронних органів при складанні протоколу про хід та результати проведення НСРД є те, що відповідні протоколи складаються не тими оперативними працівниками, які фактично здійснювали цю процесуальну дію, що є порушенням ч. 1 ст. 106 КПК України. Зокрема, при проведенні таких НСРД, як спостереження за особою, річчю або місцем, установа місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу), аудіо- відеоконтроль місця, процесуальну дію фактично виконує співробітник оперативно-технічного відділу правоохоронних органів, а протокол про хід та результати проведення НСРД складає оперативний працівник іншого підрозділу [3].

Отже, всі співробітники оперативних підрозділів мають право за дорученням слідчого або прокурора, проводити НСРД та складати відповідні протоколи їх проведення. Водночас, відповідно до ч. 1 ст. 106 КПК України, протоколи під час досудового розслідування складається слідчим або прокурором, який здійснює відповідну процесуальну дію [2].

Відповідно до ч. 2 ст. 41 КПК України, під час виконання доручень слідчого, дізнавача, прокурора співробітник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого [2]. Такий оперативний працівник має право складати протокол про хід та результати проведення НСРД. Однак протокол має бути підготовлений лише оперативним працівником, який безпосередньо проводив відповідну процесуальну дію. Якщо даний оперативний працівник просто залучав до участі в цій НСРД працівників іншого оперативного підрозділу в якості спеціалістів, то всі ці процесуальні дії мають бути відображені в протоколі про хід та результати НСРД, із зазначенням ім'я та по-батькові залучених до слідчої дії осіб, а також вказати на процесуальний статус вказаних. У протоколі про хід та результати НСРД також мають бути зазначені процесуальні дії, вчинені іншими співробітниками оперативного підрозділу, які залучалися як експерти під час проведення НСРД.

Не зазначення таких обставин також є підставою для визнання судом доказів недопустимими.

Відповідно до ч. 1 ст. 517 КПК України, досудове розслідування і судовий розгляд кримінальних проваджень, пов'язаних з відомостями, що становлять державну таємницю, здійснюються з додержанням вимог режиму секретності. Відповідно до частини 3 ст. 517 КПК України, у кримінальному провадженні, яке має відомості, що становлять державну таємницю, може брати участь особа, яка має відповідний допуск до державної таємниці та допущена до певної категорії секретної інформації та її матеріальних носіїв [2]. Тому, до кримінального провадження, що містить державну таємницю, не може бути

допущено особу, яка не мають відповідної форми допуску до державної таємниці. Це також стосується тих осіб, які слідчий або оперативний працівник залучає під час проведення НСРД. У сучасних реаліях поширеною є практика, що під час розслідування кримінальних проваджень, в яких проводяться НСРД, слідчі та оперативні працівники залучають до участі в цих НСРД осіб, які не мають допуску до державної таємниці. Тому кожен, хто залучений слідчим або оперативним працівником до участі в НСРД повинен спочатку отримати допуск та доступ до державної таємниці.

Відповідно до п. 4.12.3 Зводу відомостей, що становлять державну таємницю, затвердженого, наказом СБУ №383 від 23 грудня 2020 року, відомості про факт або методи проведення НСРД становлять державну таємницю. Тому абсолютно всі НСРД становлять державну таємницю, що прямо передбачено законодавством України [4].

Докази, отримані під час проведення НСРД є недопустимими якщо слідчий чи оперативний працівник не дотримався положень частини третьої статті 517 КПК України та положень Закону України «Про державну таємницю».

Отже, неухильне додержання положень Кримінального процесуального кодексу України при здійсненні процесуальних дій у кримінальному провадженні є прямим обов'язком керівників органів досудового розслідування, слідчих, прокурорів, оперативних працівників при вчиненні процесуальних дій в кримінальному провадженні. Закон не допускає не дотримання або виконання не в повному обсязі працівниками правоохоронних органів положень кримінального процесуального законодавства України. Ця обставина має вирішальне значення для подальшого вирішення судом питання про допустимість доказів, отриманих у кримінальному провадженні.

Список використаних джерел:

1. Первій В. Ю. Негласні слідчі (розшукові) дії як засоби процесу доказування у злочинах, пов'язаних зі зловживанням владою або службовим становищем. The world of science and innovation: abstracts of the VII International scientific and practical conference. London, United Kingdom : Cognum Publishing House, 2021. Pp. 817-821.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 11.09.2020 р. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 10.11.2023).
3. Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень: Постанови Пленуму Верховного Суду України від 26.12.2003 р. № 15. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0015700-03> (дата звернення: 10.11.2023).
4. Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю: Наказ Служби безпеки України Центральне управління від 23.12.2020 р. № 388. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052-21#Text> (дата звернення: 10.11.2023).

Володимир ПЩИК,

ад'юнкт кафедри кримінального процесу
та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ДО ПИТАННЯ ПОКАЗНИКІВ РОБОТИ ПІДРОЗДІЛІВ СТРАТЕГІЧНИХ
РОЗСЛІДУВАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОСІБ,
ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ У СТАТУСІ ПІДВИЩЕНОГО
ЗЛОЧИННОГО ВПЛИВУ**

Незважаючи на значні зусилля правоохоронних органів, організована злочинність якісно змінюється у бік вироблення нових технологій злочинної діяльності, проникнення та встановлення контролю за окремими сегментами економіки та створенням системи корумпованих зв'язків для забезпечення максимального злочинного результату.

Вивчення структури та динаміки організованої злочинності, зокрема діяльності осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу в Україні свідчить про стійку тенденцію до зміцнення позицій останньої, створення розгалуженої інфраструктури злочинної діяльності як на території України, так і за кордоном. Відтак, потрібно звернути увагу на якісні зміни у структурі транснаціональних організованих злочинних угруповань, для яких усе більш характернішою є мережева організація, наявність системи корупційних зв'язків, формування тіньових інституцій впливу на політичні процеси в Україні.

Наразі упродовж 2021-2022 рр. із 2329 осіб, які вчинили правопорушення у складі організованих груп та злочинних організацій, оперативними підрозділами правоохоронних органів виявлено 1543 (88,8 %). Найбільша питома вага виявлених учасників ОЗУ припадає на Національну поліцію – 1423 (89 %), органи безпеки – 47 (7,2 %), органи контролю за податковим законодавством – 73 (3 %), ДБР – 53 (2,7 %), НАБУ – 2. З великою впевненістю можна ствержувати, що така ж тенденція може спостерігатися і за минулі роки, хоча в статистиці Генеральної прокуратури вона не відображається. У 2017–2020 рр. правоохоронними органами виявлено 4537 осіб, які вчинили кримінальні правопорушення у складі ОГ та ЗО, у тому числі Національною поліцією – 3793 (79,3 %), СБУ – 359 (5,4 %), прокуратурою – 359 (7,5 %), органами контролю за податковим законодавством – 278 (6,3 %) [1].

На думку Водько М. П. і Подобного О. О., система державних органів та

їх оперативних підрозділів, в обов'язки яких входить протидія організованій злочинності є громіздка та неефективна. Підкреслюється, що оперативно-розшукову діяльність в Україні на сучасному етапі протидії організованій злочинності здійснюють одинадцять державних правоохоронних органів (Національна поліція, органи СБУ, Служба зовнішньої розвідки, Державне бюро розслідування, Державна прикордонна служба, Управління державної охорони, органи доходів і зборів, органи установ виконання покарань та слідчі ізолятори, розвідувальний орган Міністерства оборони, Національне антикорупційне бюро, Бюро економічної безпеки). Автори вважають, що всі вони мають можливість у межах своєї компетенції вести боротьбу з організованою злочинністю. До того ж, слідчу діяльність в Україні здійснюють згідно зі ст. 216 КПК п'ять органів досудового розслідування: Національної поліції, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, Державного бюро розслідувань, детективи Національного антикорупційного бюро, детективи Бюро економічної безпеки. Також акцентовано увагу на тому, що в суспільстві сформовано позицію вважати, що в країні створено потужну систему правоохоронних органів, які здійснюють оперативно-розшукову та слідчу діяльність, здатну вести активну та наступальну боротьбу з організованою злочинністю. Водько М. П. та Подобний О. О. так не вважають. На їх думку повинен враховуватись інтерес до системного аналізу результатів боротьби з організованою злочинністю [2, с. 164-165].

Тривалий час статистика Генеральної прокуратури України про організовану злочинність не фіксувала методи виявлення організованих груп та злочинних організацій. Наразі лише після внесення коректив у звітність по формі 1-03 у червні 2020 р. в таблиці 1.1 з'явилася графа «виявлено оперативними підрозділами». Що дослідниками вважається дуже вірним. Також вважається, що на розвиток теорії і практики оперативно-розшукової діяльності базовий вплив мають кримінологічні дослідження, а саме спираючись на неї, теорія оперативно-розшукової діяльності під час розроблення організаційно-тактичних проблем боротьби з організованою злочинністю використовує її основні положення. З достатньою впевненістю у науковій літературі стверджується, що створенню спеціалізованих підрозділів для боротьби з організованою злочинністю, с початку це були підрозділи БОЗ МВС України, наразі – підрозділи стратегічних розслідувань Національної поліції, передувало виявлення кримінологією організованої злочинності як самостійного соціально-протиправного явища з високою суспільною небезпекою, розмірами і тенденціями до розповсюдження [2, с. 174-175].

Отже, зазначимо, що на сучасному етапі щодо оперативно-розшукової протидії діяльності осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного

впливу сучасна юридична наука у зв'язку з низкою об'єктивних підстав (значні повсякчасні зміни до діючого законодавства) не зможе встигати надавати повну оцінку тенденціям та стану розвитку організованої злочинності. Це обумовлено тим, що учасники організованих злочинних угруповань маскують свій спосіб життя і поведінки як правослухняні. Ці обставини і викликають необхідність широкого використання в оцінюванні стану організованої злочинності комплексу дій з боку оперативних підрозділів правоохоронних органів, зокрема Національної поліції. У спеціальній літературі домінує думка про те, що оперативні підрозділи у вирішенні завдань протидії організованій злочинності володіють такими розвідувальними можливостями, яких не мають інші служби правоохоронних органів, що відповідно до З.У. «Про оперативно-розшукову діяльність» не наділені правом на здійснення оперативно-розшукової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>;
2. Правові та організаційні засади боротьби з організованою злочинністю в Україні : монографія / М. П. Водько, О. О. Подобний. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 208 с.

Олексій ПОНОМАРЕНКО,
начальник відділу Українського
науково-дослідного інституту
спеціальної техніки та судових експертиз
Служби безпеки України

**АВТОМОБІЛЬНІ ЗАМИКАЮЧІ ПРИСТРОЇ,
ОСОБЛИВОСТІ ЇХ КОНСТРУКЦІЙ ТА ЗАХИСТ
ВІД НЕСАНКЦІОНОВАНОГО ВІДМИКАННЯ**

Для забезпечення захисту транспортних засобів у повсякденні використовуються різні види та типи замикаючих пристроїв, завдання яких збереження від несанкціонованого доступу до транспортних засобів. В умовах службової діяльності оперативних підрозділів виникає необхідність для негласного проникнення та доступу до транспортних засобів, що є місцями зберігання предметів, документів, речовин та матеріальних носіїв інформації, шляхом відмикання замикаючих та блокуючих пристроїв дверей, багажного

відділення.

Переважно транспортні засоби обладнано наступними замикаючими пристроями (ЗП):

- механічними;
- з електронним керуванням;
- комбінованими.

Наразі транспортні засоби обладнуються такими додатковими системами захисту від несанкціонованого відмикання як автомобільна сигналізація, яка забезпечує можливість віддаленого контролю власником транспортного засобу за його станом.

1. Механічні автомобільні ЗП, як правило, побудовано за схемою фіксації внутрішнього циліндра ЗП за допомогою кодуючих елементів різного типу та конструкцій. До конструктивних відмінностей механічних автомобільних ЗП для запобігання несанкціонованого відмикання можна віднести:

- різний профіль шпарини циліндра ЗП;
- різну кількість та відмінність координат розміщення кодуючих елементів ЗП;
- послідовне «шахматне» розміщення кодуючих елементів, як одинарне, так і парне;
- кодуючі елементи ЗП застосовуються як рамочного типу, так і напіврамочного та дискового типів;

Штифтові кодуючі елементи механічних автомобільних ЗП, як і самі ЗП, побудовані за принципом ЗП що встановлюються до приміщень, але мають менший розмір

Рамочні кодуючі елементи механічних автомобільних ЗП мають відмінність один від одного тільки розміщенням «кодового вікна» відносно зовнішнього профілю, або внутрішніх кодових виступів у «вікні» кодує чого елемента. Відмикання такого типу ЗП відбувається за умови розташування торців рамочних кодових елементів в площині циліндра ЗП.

Напіврамочні кодуючі елементи (слайдери) мають «Т» подібний вигляд та їх відмінність один від одного – різне розташування кодового паза на верхній перетинці «Т» для розміщення блокуючого баланса (важеля), при цьому на ключі ЗП виконується змійко-подібний паз.

Дискові кодуючі елементи подібні до кодуючих елементів ЗП типу «Аблой» та їх відмінність один від одного – різні кутові положення кодового паза під блокуючий баланс (важіль).

Відмикання автомобільних ЗП з напіврамочними та дисковими кодуючими елементами відбувається за умови розташування пазів в одній

повздовжній площині циліндра ЗП, що дозволяє балансу (важелю) зміститись в циліндр ЗП. Такі види кодуєчих елементів ще називають пластинчатими.

2. Автомобільні ЗП з електронним керуванням – це електронні пристрої, що залежно від принципу дії поділяють на біометричні, кодові, смарт-замки. В свою чергу, залежно від способу замикання, вони поділяються на електромагнітні та електромеханічні ЗП.

Автомобільні ЗП даного типу адаптовано (підключено) безпосередньо до електронного блоку керування автомобілем та розблоковуються за умови отримання відповідних цифрових кодів. Цифрові коди можуть передаватись від панелі керування кодами, за вузько направленим радіоканалом, або за інфрачервоним променем від брелоків, ключів з мікročіпами та магнітних карток.

До цього типу автомобільних ЗП можна віднести й замикаючі пристрої (блокіратори) типу «KNOCK N'LOCK», основна відмінність яких – це при безпосередньому контакті спеціального брелока з якою металевою частиною автомобіля передається серія акустичних коливань (мікро-ударів) з часовою послідовністю що відповідає коду електронного ЗП.

Останній час виробники автомобільного транспорту, зважаючи на розширення цифрового простору та гаджетизацію суспільства, застосовують для захисту доступу та запуску автомобілів смарт-замки, керування якими відбувається за кодовими сигналами від мобільних телефонів або планшетів з використанням мобільних систем зв'язку (технологія бездротової передачі даних), що додатково дозволяє поєднувати функції контролю та керування захистом автомобіля (охоронна система), контролю за місцезнаходженням (GPS навігація) та віддаленого управління функціями автомобіля, як то ввімкнення двигуна, попереднього клімат-контролю та інше.

Відмінність цих ЗП – вони не мають замкової шпарини та невидимі для сторонніх осіб, керування такими ЗП, як правило, здійснюється дистанційно, або за прописаною програмно в блоці електронного керування автомобіля (блоці сигналізації) процедурою.

3. Комбіновані автомобільні ЗП поєднують в собі функції механічних та електронних ЗП, при цьому, як правило, застосовується криптостійка мікропроцесорна схема одна з частин якої знаходиться в ключі (передатчик кодованих сигналів, чіп), а інша – в циліндрі ЗП (приймальний мікропроцесор). При цьому блокування циліндра ЗП відбувається як механічно – кодуєчими елементами механічного ЗП, так і електро-механічно – вмонтованими блокаторами обертання циліндра що розблоковується при авторизації ключа циліндром ЗП за відповідним протоколом.

Також комбіновані автомобільні ЗП можуть конструктивно складатись з декількох видів раніше описаних замикаючих пристроїв, що створює

додатковий захист автотранспортних засобів від несанкціонованого відмикання ЗП та отримання доступу всередину автомобіля.

Маємо зазначити, що не зважаючи на різновид та різноманіття автомобільних замикаючих пристроїв, блокування і відмикання дверей та багажного відділення транспортних засобів забезпечується однаковими механічними складовими – тяги (рейки) до запірних механізмів (засувів), що є слабкою ланкою в захисті автомобіля від несанкціонованого відмикання блокуючих систем дверей, багажника та капота шляхом обходу запираючих пристроїв. Тому для захисту автотранспортних засобів застосовуються додаткові системи безпеки – встановлення протиугінних замків, авто сигналізації, додаткових систем блокування та нагляду за станом датчиків та агрегатів автомобіля.

Наведений опис автомобільних замикаючих пристроїв доцільно використовувати під час підготовки, проведення, або підведення підсумків проведення відповідних оперативно-розшукових заходів або негласних слідчих (розшукових) дій з обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи в контексті уточнення та конкретизації заходів, або дій, для застосування спеціальних технічних засобів.

Список використаних джерел:

1. Учебное видання «Практическое пособие для студентов специальности 1-24 01 02 «Правоведение» «Описание криминалистических объектов», В. Григорович, І. Лузгін, Республіка Білорусь, м. Новополоцьк, ПГУ, 2013.

2. Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Розробка та виготовлення електронних засобів та їх застосування у правоохоронній діяльності», «Технічні засоби для негласного проникнення в публічно недоступні місця: житло чи інше володіння особи», О. Пономаренко, В. Григоренко, ст.34-38, м. Київ, ДНДІ МВС України, 2023.

Юрій ПОПТАНИЧ,
аспірант Національної академії
внутрішніх справ

**ЧИННИКИ, ЩО СПРИЯЮТЬ ВЧИНЕННЮ КРИМІНАЛЬНИХ
ПРАВОПОРУШЕНЬ СЛУЖБОВИМИ ОСОБАМИ,
ЯКІ ЗАЙМАЮТЬ ОСОБЛИВО ВІДПОВІДАЛЬНЕ
СТАНОВИЩЕ, В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ**

З 24.02.2022 року по цей час згідно Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» та Закону України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» на території України введений правовий режим воєнного стану, який продовжується відповідно до вимог чинного законодавства.

Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.[1].

В умовах дії воєнного стану, кримінальні правопорушення що вчиняються службовими особами, які займають особливо відповідальне становище мають значний негативний вплив на національну безпеку України та одночасно є складними для виявлення та документування у зв'язку з суб'єктами, які їх вчиняють.

Наведені факти у період воєнного стану є надзвичайно деструктивним явищем, яке не просто руйнує засади верховенства права та стримує економічний розвиток держави, а й загалом послаблює обороноздатність країни та спричиняє інші негативні наслідки для суспільства, що робить їх надзвичайно суспільно-небезпечними.

Недаремно на цей час у суспільній думці та законотворчій діяльності наявна ініціатива зокрема щодо прирівняння покарання за вчинення корупційних кримінальних правопорушень у період воєнного стану до злочинів

проти основ національної безпеки України (наприклад державної зрадою), оскільки негативні наслідки вчинення цих злочинів є аналогічними.

Законодавець визначив категорію службових особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, зокрема Президент України, Прем'єр-міністр України, члени Кабінету Міністрів України, особи, посади яких належать до посад державної служби категорії «А» або «Б», та особи, посади яких частиною першою статті 14 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» віднесені до першої – третьої категорій та ін. [2].

Вчинення кримінальних правопорушень вказаною категорією осіб негативно впливає на авторитет органів державної влади та суспільні відносини, що робить надзвичайно важливим питання протидії ним та виокремлення чинників, які їм сприяють з метою збільшення ефективності протидії та превентивних заходів стосовно недопущення.

Чинниками, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень що вчиняються службовими особами, які займають особливо відповідальне становище слід вважати явища, процеси, інші фактори, які здійснюють будь-який визначальний вплив, зумовлюють їх вчинення та сприяють їм.

Зокрема, правовий режим воєнного стану значно розширив повноваження службових осіб, які займають особливо відповідальне становище, що зокрема вплинуло на зростання можливостей для зловживань в рамках їх виконання.

Спираючись на викладене, зазначимо, що на цей час, основними чинниками, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень службовими особами, які займають особливо відповідальне становище в умовах воєнного часу є:

1) розширення дискреційних повноважень (як наслідок зростання можливості зловживання та перевищення повноважень відповідною категорією осіб).

2) зростання ролі підзаконного нормотворення (містить ризики щодо менш якісного формування нормативної бази, наприклад: нечітких лінгвістичних формулювань, наявність прогалин у правовому регулюванні, правових колізій, тощо.)

3) збільшення значення правозастосовчих актів індивідуальної дії відповідної категорії службових осіб.

З огляду на викладене, з метою недопущення вказаних зловживань, доцільним є збільшення і удосконалення безпосереднього (в тому числі відомчого) та громадського контролю за діяльністю службових осіб, які займають особливо відповідальне становище в умовах воєнного часу, активна координація роботи правоохоронних та контролюючих органів з метою недопущення та протидії кримінальним правопорушенням, постійне

удосконалення нормативної бази з метою унеможливлення зловживань, зокрема, у питанні підвищення рівня покарання за злочини вчинені вказаною категорією осіб тощо.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 28, ст. 250. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.

2. Закон України «Про запобігання корупції». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2014, № 49, ст. 2056) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

Борис РАХЛІН,

аспірант Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ДОСЛІДЖЕННЯ
ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ВИКОРИСТАННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОЇ
ДОПОМОГИ ГРОМАДЯН ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ
У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ**

Ефективність діяльності у напрямку протидії злочинам залежить від своєчасного пошуку, збору, узагальнення, обробки, накопичення, зберігання, якості перевірки та використання інформації, спрямованої на вирішення завдань протидії злочинності. Залучення широкого кола членів суспільства в якості потенційних носіїв інформації, що представляє оперативний інтерес, має унікальну цінність при використанні у протидії злочинності.

Ужиті правоохоронними органами заходи щодо протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель виявилися недостатніми для реальної стабілізації криміногенної обстановки. Зазначене пов'язано, насамперед, з тим, що підрозділи Національної поліції України, Національного антикорупційного бюро України, Бюро економічної безпеки України до кінця не з'ясували основні способи та схеми, які на практиці використовують злочинці для вчинення даної категорії злочинів [1, с. 3]. Водночас установлення умислу під час розслідування злочинів цієї категорії є одним із найконтраверсійніших аспектів у зв'язку з несвоєчасним отриманням інформації про готування таких злочинів, неналежного рівня оперативно-розшукового документування оперативними підрозділами злочинних намірів на етапі готування злочинів у сфері публічних закупівель тощо.

Складовою організації оперативного супроводження сфери публічних

закупівель є утворення оперативними підрозділами Національної поліції України на об'єктах бюджетної сфери оперативних позицій. Тобто забезпечення якісного перекриття даних об'єктів особами, які на конфіденційній основі співробітничать з оперативними підрозділами Національної поліції України. Вказані особи відіграють чи не малу роль у процесі отримання первинної інформації про злочини у сфері публічних закупівель, а також у документуванні злочинних намірів зловмисників [2].

Проблематика використання конфіденційної допомоги громадян оперативними підрозділами Національної поліції України під час протидії злочинам у сфері публічних закупівель майже не знайшла свого відображення у наукових працях вчених. Окремі проблеми розглядалися вченими фрагментарно здебільшого в контексті протидії злочинам у сфері публічних закупівель.

Зокрема, окремі проблемні питання оперативно-розшукової протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення публічних закупівель були предметом досліджень таких вчених, як: Коряк В. В. «Протидія хабарництву у сфері державних закупівель оперативними підрозділами МВС України» (2012 р.); Дараган В. В. «Розкриття викрадань державних коштів при проведенні закупівель товарів та виконанні робіт (послуг) на підприємствах залізничного транспорту» (2012 р.); Сливенко В. Р. «Оперативно-розшукова протидія злочинам у сфері державних закупівель» (2012 р.); Нагачевський С. В. «Оперативно-розшукове виявлення та документування злочинів, вчинення службовими особами у сфері державних закупівель» (2013 р.); Часова Т. О. «Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів ОВС під час протидії злочинам у сфері державних закупівель» (2015 р.); Брильов М. О. «Оперативно-розшукова протидія злочинам, пов'язаним з розкраданням бюджетних коштів під час будівництва, ремонту та експлуатації автомобільних доріг» (2017 р.); Дараган В. В. «Теоретико-прикладні засади оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель кримінальною поліцією» (2018 р.) – докторська дисертація; Федорчук Ю. В. «Оперативно-розшукова протидія розкраданню бюджетних коштів під час здійснення закупівель медичного обладнання та ліків» (2018 р.); Кучеренко В. А. «Оперативно-розшукова протидія розкраданню бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням» (2019 р.).

Зокрема, деякі науковці вивчали проблеми використання конфіденційної допомоги громадян під час протидії злочинам, зокрема: Тарасенко В. Є. Окрема теорія агентурного методу оперативно-розшукової діяльності органів внутрішніх справ України (2011); Козаченко О. І. Теоретичні, правові та організаційно-тактичні основи негласного співробітництва (2021); Рижков Е. В. Правові та організаційні проблеми негласного співробітництва (2000); Обшалов С. В. Психологічне забезпечення негласного співробітництва (2003);

Черкасов Ю. Е. Агентурна робота органів внутрішніх справ (2003); Охріменко І. М. Психологічні засади негласного співробітництва в сучасних умовах (2005); Єфремов А. В. Використання історичного досвіду розшукової діяльності в агентурній роботі органів внутрішніх справ України (2006); Галючек А. А. Правові, організаційні та тактичні проблеми отримання інформації з використанням можливостей штатних негласних працівників (за матеріалами розвідувального управління ГУ БОЗ МВС України) (2007); Слободян Я. І. Довірчі відносини в агентурній роботі оперативних підрозділів МВС України (2007); Керницький Б. А. Організаційно-тактичні аспекти агентурної роботи підрозділів кримінальної міліції у протидії загальнокримінальній злочинності (2008); Хоменко В. П. Організаційно-тактичні аспекти агентурної роботи підрозділів по боротьбі з економічною злочинністю органів внутрішніх справ України (2008); Тарасенко Р. В. Удосконалення агентурної роботи підрозділів боротьби з незаконним обігом наркотиків міськрайвідділів органів внутрішніх справ України (2009); Трапезников В. І. Агентурна робота органів внутрішніх справ на залізничному транспорті (2009); Дмитрієв І. В. Агентурна робота оперативних підрозділів податкових міліції (2012); Кисельов А. О. Організація та тактика використання позаштатних негласних працівників органів внутрішніх справ у протидії злочинам економічної спрямованості (2012); Резников С. Д. Тактика агентурної роботи оперативних підрозділів ОВС у протидії незаконному обігу наркотиків серед неповнолітніх (2013); Вязмікін С. Р. «Агентурно-оперативне забезпечення захисту бюджетних коштів» (2017 р.);

Проте, незважаючи на широкий спектр змістовних наукових праць із зазначеної проблематики, слід констатувати, що за межами цих та інших досліджень залишилися питання правових, організаційних та тактичних засад використання конфіденційної допомоги громадян оперативними підрозділами Національної поліції України під час протидії злочинам у сфері публічних закупівель.

Метою дослідження пропонується визначити розробку науково обґрунтованих рекомендацій щодо удосконалення правових, організаційних та тактичних засад використання конфіденційної допомоги громадян оперативними підрозділами Національної поліції України під час протидії злочинам у сфері публічних закупівель.

Для досягнення поставленої мети, на нашу думку, доцільно буде вирішити такі основні завдання:

- здійснити аналіз стану наукової розробленості теми;
- визначити форми використання конфіденційної допомоги громадян оперативними підрозділами Національної поліції України під час протидії злочинам у сфері публічних закупівель;
- надати пропозиції щодо удосконалення нормативно-правового

врегулювання використання конфіденційної допомоги громадян оперативними підрозділами Національної поліції України під час протидії злочинам у сфері публічних закупівель;

– надати пропозиції щодо удосконалення організації добору кандидатів на негласне співробітництво з оперативними підрозділами Національної поліції України під час оперативного супроводження публічних закупівель;

– визначити напрямки підвищення ефективності перекриття об'єктів оперативного обслуговування негласними співробітниками під час оперативного супроводження оперативними підрозділами Національної поліції України публічних закупівель;

– розкрити організаційно-тактичні особливості використання конфіденційної допомоги громадян під час виявлення оперативними підрозділами Національної поліції України злочинів у сфері публічних закупівель;

– визначити організаційно-тактичні особливості використання конфіденційної допомоги громадян оперативними підрозділами Національної поліції України під час документування злочинів у сфері публічних закупівель;

- розкрити організаційно-тактичні особливості використання конфіденційної допомоги громадян оперативними підрозділами Національної поліції України під час розслідування злочинів у сфері публічних закупівель.

Об'єктом дослідження повинні виступати суспільні відносини, які виникають під час протидії злочинам у сфері публічних закупівель.

Предметом дослідження – правові, організаційні та тактичні засади використання конфіденційної допомоги громадян оперативними підрозділами Національної поліції України під час протидії злочинам у сфері публічних закупівель.

Для досягнення об'єктивності результатів дослідження доцільно застосовувати як загальнонаукові, так і спеціально-наукові методи пізнання.

Зокрема серед загальнонаукових методів дослідження доцільно використовувати: аналіз, синтез, класифікація, експеримент, абстрагування, індукція, дедукція, аналогія, порівняння, моделювання, системний метод та інші.

Серед спеціальних методів дослідження доцільно використовувати: метод експертних оцінок, формально-юридичний метод, порівняльно-правовий метод та інші.

Наукова новизна одержаних результатів полягатиме у тому, що дисертація є першим комплексним дослідженням основних правових, організаційних і тактичних засад використання конфіденційної допомоги громадян оперативними підрозділами Національної поліції України під час протидії злочинам у сфері публічних закупівель. За результатами узагальнення

наукових поглядів та оцінок практики будуть сформульовані теоретичні положення та визначено пропозиції з підвищення ефективності використання конфіденційної допомоги громадян оперативними підрозділами Національної поліції України під час протидії злочинам у сфері публічних закупівель.

Дослідження відповідає проблематиці практики, його положення можуть бути застосовані для вдосконалення теоретичних, правових, організаційних та інших засад використання конфіденційної допомоги громадян оперативними підрозділами Національної поліції України під час протидії злочинам у сфері публічних закупівель. Сформульовані в дисертаційному дослідженні положення, висновки, пропозиції і рекомендації можуть слугувати підґрунтям для підвищення ефективності використання конфіденційної допомоги громадян оперативними підрозділами Національної поліції України під час протидії злочинам у сфері публічних закупівель.

Визначені нами вище мета та задачі дослідження дають змогу визначити його основні напрями дослідження:

- теоретико-правові засади використання конфіденційної допомоги громадян оперативними підрозділами Національної поліції України під час протидії злочинам у сфері публічних закупівель;
- організаційно-тактичні засади використання конфіденційної допомоги громадян оперативними підрозділами Національної поліції України під час виявлення злочинів у сфері публічних закупівель;
- організаційно-тактичні засади використання конфіденційної допомоги громадян оперативними підрозділами Національної поліції України під час документування та розслідування злочинів у сфері публічних закупівель.

Визначені нами напрями вказаного наукового дослідження дозволять вирішити існуючі теоретичні та прикладні проблемні питання використання конфіденційної допомоги громадян оперативними підрозділами Національної поліції України під час протидії злочинам у сфері публічних закупівель.

Список використаних джерел:

1. Буряк М. В. Способи вчинення злочинів службовими особами в паливно-енергетичному комплексі України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 3 (108). С. 266- 278.
2. Дараган В. В. Оперативно-розшукова протидія злочинам у сфері державних закупівель: проблеми теорії та практики: монограф. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 352 с.

Дмитро САНАКОЄВ,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри кримінального процесу
та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Проблематика легалізації вогнепальної зброї виступала предметом вивчення українських та зарубіжних науковців. Питання легалізації вогнепальної зброї досліджували такі вчені, як Корецький Д., Сивачук О., Фріс П.; дозвільну діяльність поліції та реалізацію контролю за обігом цивільної зброї вивчали Бандурка О., Бахчев К., Битяк Ю., Миронюк Р., Негодченко О.; досвід зарубіжних країн в аспекті легалізації вогнепальної зброї був предметом досліджень зокрема, Гереги Г., Зарубінського О., Петренка Б. та ін. Водночас, є потреба в актуалізації існуючих теоретичних доробок в аспекті збройної агресії рф, що суттєво вплинуло на питання легалізації вогнепальної зброї. Тому доцільним є дослідження цієї проблематики в Україні в умовах воєнного стану та формування можливих шляхів її вирішення.

Сьогодні в Україні відсутній єдиний нормативно-правовий акт, який регулює обіг зброї загалом, і вогнепальної зокрема. За роки незалежності на розгляд парламентарів виносилось більше 7 законопроектів з питань врегулювання обігу цивільної зброї, проте через відсутність єдності в поглядах на рівні політичних кіл, це питання до сьогодні не вирішене.

Із початком збройного конфлікту на Сході України, а потім повномасштабної війни, набули нового значення питання врегулювання носіння зброї цивільним населенням, адже за статистичними показниками Україна стала лідером за кількістю зброї, що знаходиться у нелегальному обігові, адже за час від моменту виникнення конфлікту на Сході її чисельність суттєво збільшилася [1]. Наведені статистичні показники не є достовірними, адже в умовах воєнного стану визначити кількість нелегальної зброї надзвичайно складно.

Верховна Рада України 23 лютого 2022 року опублікувала проект Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю», визначивши його метою посилення дотримання режиму законності в питаннях визначення правового режиму власності на зброю, закріплення основних прав та обов'язків громадян і юридичних осіб щодо виробництва, набуття, володіння, розпорядження та використання зброї і боєприпасів, врегулювання інших суспільних відносин, що

безпосередньо з цим пов'язані [2].

Альтернативним вказаному є законопроект від 25.06.2022 № 5708-1 «Про право на самозахист та володіння цивільною вогнепальною зброєю» [3], який містить схожі попередньому положення. Обидва передбачають подібні механізми регламентації порядку набуття у власність цивільної зброї, її спадкування, зберігання, носіння, транспортування, тощо, проте є і певні відмінності, зокрема [4, с. 345]:

1. Згідно проекту № 5708, вогнепальна зброя може бути придбана спортсменами, які можуть зберігати зброю лише в тирі та не можуть носити її поза місцем проведення спортивних заходів [2]. За проектом № 5708-1 пропонується надання можливості придбати таку зброю фактично всім бажаючим та приховано носити її із собою, зберігати в себе вдома [3].

2. Проектом № 5708 держателем Єдиного реєстру зброї передбачено Міністерство внутрішніх справ України, а в альтернативному – Міністерство юстиції України.

Зрештою, сьогодні жоден із законопроектів не прийнятий а з червня 2023 року запрацював Єдиний реєстр зброї, затверджений ще наказом МВС України від 10 січня 2022 року № 2 [5].

Тому нормативно-правове регулювання легалізації вогнепальної зброї в Україні в умовах війни потребує встановлення чітких вимог та дій. Для того, щоб впровадити ефективне регулювання обігу цивільної зброї в Україні, доцільно враховувати й зарубіжний досвід регулювання використання цивільними особами вогнепальної зброї, де наявні такі дві тенденції:

1. Посилене законодавче регулювання норм і правил використання зброї цивільними особами.

2. Законодавче регулювання, спрямоване на створення балансу між законним використанням та встановленням обмежень на володіння зброєю для цивільних осіб.

Сьогодні в Україні існують проблеми, що можуть стати на перешкоді легалізації вогнепальної зброї. Однією з найбільших проблем є корупція. А тому, легалізація права володіння цивільною вогнепальною зброєю має відбуватися за наявності чіткої правової регламентації та практики дотримання основних принципів:

- легалізація на законодавчому рівні та контроль за обігом зброї;
- належне адміністрування Єдиного реєстру вогнепальної зброї;
- ідентифікація власників зброї;
- прозорість процедур отримання ліцензії на зброю;
- організація та проведення сертифікованого навчання власників зброї;
- контроль за дотриманням умов і правил зберігання, транспортування та використання цивільної вогнепальної зброї (без формалізму);

- процедура блокування та анулювання ліцензій на вогнепальну зброю;
- електронні додатки для сповіщення власників зброї про необхідність своєчасного продовження терміну дії дозволів на зброю, укладення страхових угод, планових чи періодичних перевірок зброї тощо.

Підсумовуючи зазначимо, що у світовій практиці на сьогодні відсутній єдиний підхід щодо легалізації зброї, який встановлюватиме баланс між можливістю законного володіння та використання зброї, а також обмежень на володіння зброєю для цивільних осіб. Ефективність вирішення цього питання прямо залежить від врахування специфіки України – повномасштабної війни, корупційного складника, високого рівня злочинності. Зрештою, основними недоліками легалізації вогнепальної зброї є: 1) вірогідність зростання кількості вбивств та суїцидів; 2) ймовірність потрапляння зброї до злочинців; 4) небезпека для життя та здоров'я правоохоронців при затриманні злочинців; 5) використання вогнепальної зброї при вчиненні інших тяжких та особливо тяжких злочинів; 6) створення нових корупційних схем для отримання дозволу на володіння, носіння, використання та застосування вогнепальної зброї. Розв'язання вказаних проблемних питань сприятиме імплементації зарубіжного досвіду та створенню ефективного механізму законодавчого врегулювання обігу вогнепальної зброї в умовах воєнного стану в Україні.

Список використаних джерел:

1. Сивачук О. В. В Україні кількість необлікованої зброї збільшилася до майже 5 млн. одиниць. *Українські національні новини*. 2017. URL : <http://www.unn.com.ua/uk/news/1639409-kilkist-nelegalnoyi-zbroyi-v-ukrayini-zbilshilasya-do-5-mlnodinits-ekspert>.
2. Прийнято за основу проект Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю». Верховна Рада України. URL : <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/219896.html>
3. Про право на самозахист та володіння цивільною вогнепальною зброєю: проект Закону України №5708-1, зареєстрований Верховною Радою України від 13.07.2021. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72481.
4. Миронюк С. А., Кобрусєва С.А. Перспективи запровадження обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні та нові виклики для поліції у цій сфері. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. 2023. С. 344-347.
5. Про затвердження Положення про функціональну підсистему «Єдиний реєстр зброї» єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ // *Офіційний вісник України* від 08.02.2022. № 11, стор. 65, ст. 597 (зі змінами від 05.07.2023).

Тетяна СИВОГРИВОВА,

аспірант Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ДОКУМЕНТУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ
ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ РОЗКРАДАННЯМ БЮДЖЕТНИХ
КОШТІВ У ПРОЦЕСІ ПРОВЕДЕННЯ БУДІВЕЛЬНИХ РОБІТ**

Кримінальні правопорушення, пов'язані з розкраданням бюджетних коштів у процесі проведення будівельних робіт як негативне явище зумовлено численними факторами, що, відповідно, потребує реагування шляхом застосування політичних, економічних, юридичних (правових) засобів. До останніх належить сфера компетенції правоохоронної системи держави, зокрема наявність ефективних правових механізмів щодо спроможності протидіяти вказаним кримінальним правопорушенням наявними силами та засобами на усіх етапах кримінального судочинства.

Як свідчать результати дослідження, протидія кримінальним правопорушенням у бюджетній сфері, ускладнена певними чинниками. Ідеться про значну латентність таких правопорушень, що зумовлена поведінкою суб'єктів суспільно небезпечних дій. Здебільшого як замовник будівельних робіт з боку державної установи (підприємства, організації), так і підрядчик (виконавець будівельних робіт), зацікавлені в нерозголошенні факту їх злочинних стосунків. Наступний чинник – це досить складна конструкція правових норм особливої частини Кримінального кодексу України щодо об'єктивної сторони таких злочинів, які по своїй суті відносяться до корупційних злочинів. Не сприяють набуттю досвіду з протидії такому явищу й численні зміни норм кримінального матеріального та процесуального права. Зазначені чинники спонукають до застосування особливих методів виявлення та фіксації цих злочинів.

Одним із найбільш дієвих методів протидії вказаним кримінальним правопорушенням є оперативно-розшукове документування, яке дозволяє своєчасно задокументувати наявні злочинні наміри фігурантів, довести їхню співучасть та своєчасно попередити настання суспільно небезпечних наслідків у вигляді не тільки розкрадання бюджетних коштів, а й неналежного виконання будівельних робіт (порушення існуючих правил, використання неякісних матеріалів тощо). Як показує практика, ефективність оперативно-розшукового документування залежить не тільки від професійних дій оперативного

працівника, а й у своєчасному залученню до вказаного процесу працівника органу досудового розслідування з метою забезпечення належного збору необхідної для досудового розслідування інформації, а також забезпечення процесу реалізації матеріалів оперативної розробки.

Як показали результати дослідження, початковий етап реалізації матеріалів оперативної розробки, як правило, включає в себе такі заходи:

- залучення до процесу реалізації слідчого;
- спільний аналіз та оцінка наявних матеріалів оперативної розробки;
- складання плану реалізації матеріалів оперативної розробки.

На початку даного етапу оперативний працівник готує матеріали оперативно-розшукової справи для вивчення їх слідчим. У процесі підготовки таких матеріалів оперативному працівнику необхідно врахувати деякі фактори, зокрема:

- підготовлені для надання слідчому матеріали оперативно-розшукової справи не повинні розкривати джерела походження оперативної інформації;
- матеріали, підготовлені до реалізації повинні містити відомості про проведену роботу із забезпечення відшкодування завданої шкоди, у тому числі вжиті заходи з розшуку майна і коштів, на які може бути накладено арешт, та про їх місцезнаходження [1].

Після підготовки матеріалів оперативного провадження для вивчення їх слідчим здійснюється їх спільний аналіз.

На даному етапі оперативному працівнику при аналізі матеріалів оперативної розробки необхідно вивчити наступні питання про:

- можливість на даному етапі забезпечити безпеку осіб залучених до негласного співробітництва, які приймали безпосередню участь у розробці;
- достатність здійснених заходів направлених на забезпечення збереження речових доказів [2].

Слідчий у свою чергу аналізуючи матеріали повинен вивчити питання про:

- достовірність наявних в матеріалах даних;
- наявність достатніх даних, що свідчать про наявність ознак вчинення злочину;
- чи всіх причетних до вчинення злочину осіб виявлено та встановлено;
- наявні джерела доказової інформації;
- чи здійснено заходи, направлені на забезпечення відшкодування завданої злочинними діями фігуранта шкоди [2].

Як показали результати дослідження, важливим питанням спільної роботи слідчого та оперативного працівника на вказаному етапі складання плану реалізації матеріалів оперативної розробки.

Підготовчий етап реалізації матеріалів оперативної розробки щодо

розкрадання бюджетних коштів у процесі проведення будівельних робіт передбачає здійснення організаційних заходів, пов'язаних з підготовкою до проведення заходів, передбачених планом реалізації.

Наявність плану – обов'язкова умова успішного розв'язання складних завдань. Адже всяка діяльність – це не сума якихось розрізнених окремих дій, не конгломерат їх, а організаційне ціле, в якому кожний елемент знаходиться в істотній залежності від іншого, взаємодіє з ним. Ці дії являють собою певну систему, розташовуються у відомому порядку, послідовності, підпорядкуванні, тобто будуються за певним планом. Складаючи план, слідчий і оперативний працівник не можуть пройти мимо якого-небудь завдання, питання, які впливають з версій, які висуваються у справі. Вони повинні абсолютно чітко визначити так звані проміжні цілі, послідовне досягнення яких дозволить в подальшому вирішити основні завдання по запобіганню і розкриттю злочинів. Тому в плані повинні бути передбачені заходи, необхідні для отримання відповідей на всі ці питання [3].

Важливим моментом, що підлягає розгляду у процесі складання плану заходів з реалізації матеріалів оперативної розробки, є визначення виконавців, оскільки саме від них насамперед залежить успішне виконання намічених заходів. Під час визначення виконавців слід врахувати їх знання, кваліфікацію, здібності, фізичний стан тощо. В окремих випадках визначені у плані реалізації заходи доречно здійснювати спільними силами оперативних працівників та слідчих. Як показали дослідження, кращих результатів можна досягти у випадках спільної участі у проведенні оглядів об'єктів будівництва, інвентаризацій та обшуків. Проведення спільних заходів також потребує проведення попереднього планування та визначення ролей кожного учасника таких заходів у процесі їх проведення.

На цьому етапі реалізації кожен з її учасників здійснює підготовчі заходи щодо здійснення визначених у плані заходів реалізації.

Оперативний працівник на вказаному етапі реалізації забезпечує збір інформації, направленої на своєчасне оновлення наявної інформації з метою своєчасного впливу на зміни в кожній конкретній оперативній ситуації, пов'язаній з проведенням окремих заходів реалізації. Зокрема, важливим питанням для оперативного працівника на вказаному етапі реалізації є здійснення заходів, направлених на збереження документів, які мають значення для проведення досудового розслідування. Слідчий у свою чергу забезпечує підготовку відповідних процесуальних документів, а також здійснює узгодження проведення окремих заходів з прокурором та/або слідчим суддею.

Аналіз вивчених кримінальних проваджень та оперативно-розшукових справ щодо розкрадання бюджетних коштів у процесі проведення будівельних робіт показав, що найчастіше (83 %) оперативні працівники та слідчі реалізацію

матеріалів починали з проведення слідчих (розшукових) дій, направлених на збирання доказів. У цих випадках, щоб не дати змоги розроблюваним вжити заходів, що ускладнювали реалізацію матеріалів оперативної розробки, планувалось:

– проведення слідчих (розшукових) дій, направлених на отримання доказів, по можливості так, щоб розроблюваним відразу не стало відомо про розпочате розслідування вчиненого ними кримінального правопорушення;

– передбачались заходи, що максимально скорочували терміни затримання розроблюваних від моменту початку кримінального провадження, для чого спочатку планувалось проведення оперативно-розшукових заходів, а вже після – слідчих (розшукових) дій;

– здійснювалось планування одночасного проведення обшуків як у замовника будівельних робіт так і у підрядника (субпідрядників).

Виходячи з вище зазначеного, можна дійти до наступних висновків відносно напрямків покращення взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів під час оперативно-розшукового документування кримінальних правопорушень, пов'язаних з розкраданням бюджетних коштів у процесі проведення будівельних робіт:

1. На початковому етапі реалізації оперативному працівнику кіберполіції необхідно врахувати окремі фактори, зокрема: а) підготовлені для надання слідчому матеріали оперативно-розшукової справи не повинні розкривати джерела походження оперативної інформації; б) матеріали, підготовлені до реалізації повинні містити відомості про проведену роботу із забезпечення відшкодування завданої шкоди, у тому числі вжиті заходи з розшуку майна і коштів, на які може бути накладено арешт, та про їх місцезнаходження.

2. На підготовчому етапі реалізації оперативний забезпечує збір інформації, направленої на своєчасне оновлення наявної інформації з метою своєчасного впливу на зміни в кожній конкретній оперативній ситуації, пов'язаній з проведенням окремих заходів реалізації. Зокрема, важливим питанням для оперативного працівника на вказаному етапі реалізації є здійснення заходів, направлених на збереження документів, які мають значення для проведення досудового розслідування. Слідчий у свою чергу забезпечує підготовку відповідних процесуальних документів, а також здійснює узгодження проведення окремих заходів з прокурором та/або слідчим суддею.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: наказ МВС України від 07.07.2017 № 575.

2. Сфімов В. В., Дараган В. В., Часова Т. О. Взаємодія слідчих та оперативних

підрозділів Національної поліції під час протидії злочинам у сфері державних закупівель : монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 205 с.

3. Душейко Г. О. Організаційно-тактичні основи реалізації оперативно-розшукової інформації в стадії порушення кримінальної справи: дис. ... канд. юрид. наук: 21. 07. 04. Харків : Нац. ун-т внутр. справ. 268 с.

Кирило СИРИЦЯ

здобувач вищої освіти 3-го курсу
ННІ права та міжнародно-правових
відносин

Тетяна БАТРАЧЕНКО

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри
правоохоронної діяльності
Університету митної справи та фінансів

**ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОГО ТА ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ
НА ФУНКЦІЇ ПРАВООХОРОНЦЯ
В ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

Сучасна сфера правоохоронної діяльності визначається складною та динамічною обстановкою, яка вимагає постійного вдосконалення та адаптації методів та стратегій. Зростання складності злочинів та розширення їхнього спектру вимагають від правоохоронних органів використання новітніх підходів та технологій для ефективного вирішення завдань оперативного розшуку. Одним із ключових аспектів, який набуває все більшого значення в цьому контексті, є роль соціального та емоційного інтелекту в професії правоохоронця.

Актуальність даного дослідження виходить за межі нормальних обставин і набуває особливого значення в умовах військового часу. У сучасному світі, коли військові конфлікти та загрози терористичних актів стають більш розповсюдженими, роль соціального та емоційного інтелекту у сфері правоохоронної діяльності стає визначальною. Умови військових конфліктів вносять непередбачувані виклики для правоохоронців, які зіштовхуються з різноманітними соціальними та емоційними ситуаціями. Отже, у цьому контексті вивчення та удосконалення аспектів соціального та емоційного інтелекту стає насущною потребою, щоб забезпечити ефективну реакцію на виклики військових умов, збільшити рівень безпеки та зберегти громадський порядок в умовах загострення суспільно-політичної нестабільності.

Соціальний інтелект визначається як здатність індивіда розуміти, сприймати та ефективно взаємодіяти з іншими людьми в соціальних ситуаціях. Це включає в себе здатність розпізнавати емоції та наміри інших осіб, враховувати соціальні контексти та виявляти адекватну поведінку в різноманітних ситуаціях. Індивіди з високим рівнем соціального інтелекту зазвичай виявляють емпатію, легко адаптуються в соціальні групи та вміють будувати ефективні міжособисті відносини. Натомість, емоційний інтелект передбачає здатність індивіда розуміти, виражати, регулювати та сприймати емоції, як в себе, так і в інших. Це включає в себе уміння розпізнавати власні емоції та емоції інших, керувати стресом та адаптуватися до змінних емоційних станів. Індивіди з високим рівнем емоційного інтелекту здатні краще пристосовуватися до навколишнього середовища, вирішувати конфлікти та досягати успіху в соціальних та професійних взаємодіях. Отже, і соціальний і емоційний інтелект відіграють важливу роль у сучасному суспільстві, сприяючи як особистісному розвитку, так і соціальній гармонії. Загалом, соціальний та емоційний інтелект є ключовими компонентами успішної соціальної інтеграції та розвитку особистості. У правоохоронних органах, зокрема при здійсненні оперативно-розшукової діяльності соціальний та емоційний інтелект стають невід'ємною частиною взаємодії з громадськістю та розв'язання конфліктів [1, С. 38].

У процесі дослідження, вважаємо за доцільне приділити увагу впливу емоційного інтелекту в оперативно-розшуковій діяльності. Отже, емоційний інтелект визначає рівень емоційного розвитку особистості. Загалом, цей концепт вказує на здатність та можливість індивіда ефективно управляти своїми емоційними станами та розуміти емоційний стан інших. У структурі емоційного інтелекту виділяються чотири групи здатностей: саморозуміння, саморегуляція, соціальні навички (вплив, навіювання, мотивація), та емпатія (розуміння емоційного стану партнера по спілкуванню). Цей інтелект розділяється на внутрішньоособистісний та міжособистісний аспекти, що включають компоненти, такі як самооцінка, впевненість у собі, розуміння власних почуттів, самоконтроль, терпимість, відповідальність, оптимізм, мотивація досягнень, гнучкість, а також емпатія, антиципація, толерантність, відкритість, комунікабельність, та діалогічність. Розвинутість цих якостей істотно впливає на ефективність та результативність професійної діяльності працівників поліції, особливо в умовах стресових ситуацій. Емоційний інтелект дозволяє забезпечувати самоконтроль, розподіляти емоції та виявляти емпатію під час взаємодії з громадськістю та розв'язання конфліктів, що виникають під час виконання службових обов'язків. Оскільки емоції тісно пов'язані з процесом мислення, розуміння та ефективного керування ними може сприяти підвищенню продуктивності процесу мислення та виведенню уваги на виконання конкретних

завдань [2, С. 464].

Не менш важливим аспектом емоційного інтелекту є збереження психічного здоров'я, що особливо актуально для правоохоронців, які часто знаходяться у стресових та емоційно виснажливих ситуаціях. Високий рівень соціального та емоційного інтелекту допомагає їм ефективно управляти власними емоціями, розуміти власні потреби та дбати про своє психічне здоров'я. Самопізнання та вміння розпізнавати свої емоції, а також пошук підтримки, стають важливими елементами самозахисту та підтримки психічного здоров'я у сфері правоохоронної діяльності.

Усе вищезазначене підкреслює важливість розглядання емоційного інтелекту як необхідного компонента емоційної та професійної компетентності правоохоронця. Освідомленість та розуміння власних емоцій, їх управління, співчуття до інших, а також демонстрація дружелюбного ставлення під час взаємодії з громадськістю не лише є основою для кращого сприйняття світу, але й є засобом самопізнання, успішного професійного росту, саморозвитку та самореалізації. Враховуючи це, одним із завдань сучасних навчальних закладів МВС України є формування та розвиток у курсантів навичок раціонального спілкування та поведінки в конфліктних ситуаціях. Це, в свою чергу, передбачає розвиток у майбутніх правоохоронців емоційного інтелекту.

Таким чином, спроможність правоохоронця розпізнавати та розуміти емоції не лише власні, але й інших осіб, виявляється критичною для побудови довірчих відносин із співробітниками та громадськістю. Здатність адекватно реагувати на стресові ситуації та ефективно управляти емоціями забезпечує успішну виконавчу функцію правоохоронця в розслідуванні злочинів. Урахування цих аспектів визначає значущість розвитку соціального та емоційного інтелекту в контексті формування сучасного, компетентного правоохоронця.

Список використаних джерел:

1. Батраченко Т. С. Роль соціального та емоційного інтелекту в професії правоохоронця. Матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Роль соціального та емоційного інтелекту як найважливіших soft-skills XXI століття в освітньому процесі» Видавничий дім «Гельветика», Одеса. 2023. С. 34-38.
2. Тюріна В. О. Емоційний інтелект як фактор формування й розвитку професійної компетентності курсантів як майбутніх працівників поліції. Харківський національний університет внутрішніх справ: 25 років досвіду та погляд у майбутнє (1994–2019 рр.). Харків, 2019. С. 463-465.

Ілля СТЕПАНОВ,
аспірант
Харківського національного
університету внутрішніх справ

**ДЕЯКІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ПЛАНУВАННЯ ЗАХОДІВ З ОПЕРАТИВНОГО СУПРОВОДЖЕННЯ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ ЩОДО ЗЛОЧИНІВ
У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ**

Злочини у сфері публічних закупівель характеризуються високим рівнем їх підготовки до їх вчинення з метою надання таким діям вигляду законних операцій. Зокрема, після того як правоохоронні органи нарешті знайшли в діях зловмисників ознаки окремого злочину, злочинці починають здійснювати активну протидію розслідуванню, а також здійснюють заходи, спрямовані на приховування набутих злочинним шляхом коштів та інших матеріальних цінностей. Усе це зумовлює складність розслідування таких злочинів. За таких умов, як показує практика, оперативно-розшукове супроводження кримінального провадження є фактично єдиною формою діяльності, яка дозволяє зробити можливим успішне розслідування злочинів у сфері публічних закупівель [1].

Основним завданням взаємодії органів досудового розслідування Національної поліції України з іншими структурними підрозділами апарату центрального органу управління поліцією, міжрегіональними територіальними органами Національної поліції та їх територіальними (відокремленими) підрозділами, територіальними органами поліції та їх територіальними (відокремленими) підрозділами (далі – органи та підрозділи поліції) є запобігання кримінальним правопорушенням, їх виявлення та розслідування, притягнення до встановленої законодавством відповідальності осіб, які їх учинили, відшкодування завданої кримінальними правопорушеннями шкоди, відновлення порушених прав та інтересів фізичних і юридичних осіб [2].

Відповідно до положень Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні оперативний супровід досудового розслідування забезпечується з моменту створення слідчо-оперативної групи і до ухвалення судом вироку або постановлення ухвали, які набрали законної сили, або у разі закриття кримінального провадження. У свою чергу діяльність слідчо-оперативної групи здійснюється на підставі плану проведення слідчих (розшукових) дій та

негласних слідчих (розшукових) дій, який розробляється з урахуванням наданих обґрунтованих пропозицій усіх працівників, включених до складу слідчо-оперативної групи [2].

Виходячи з вказаного, планування заходів з оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель доцільно здійснювати у процесі планування проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні.

На нашу думку, вказане формулювання процесу планування заходів, направлених на виконання основних завдань взаємодії (запобігання кримінальним правопорушенням, їх виявлення та розслідування, притягнення до встановленої законодавством відповідальності осіб, які їх учинили, відшкодування завданої кримінальними правопорушеннями шкоди, відновлення порушених прав та інтересів фізичних і юридичних осіб) органів досудового розслідування Національної поліції України з іншими підрозділами Національної поліції у цілому, та оперативними підрозділами зокрема не може забезпечити вирішення таких завдань. Адже вказане формулювання не враховує значного комплексу можливих дій та заходів, які можуть використовувати зазначені підрозділи з метою виконання вказаних завдань взаємодії. Зокрема, зазначене формулювання процесу планування не враховує таку слідчу дію як тимчасовий доступ до речей та документів, наразі воно не враховує можливості застосування у процесі оперативного супроводження комплексу заходів оперативного (ініціативного) пошуку, використання агентурних можливостей оперативних підрозділів Національної поліції України тощо.

У зв'язку з вище вказаним, на нашу думку, ч. 1 Розділу V Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні пропонується викласти у наступній редакції:

«Діяльність СОГ здійснюється на підставі плану проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, який розробляється з урахуванням наданих обґрунтованих пропозицій усіх працівників, включених до складу СОГ. У зазначеному плані відображаються версії вчинення кримінального правопорушення, заходи, спрямовані на їх перевірку, а також зазначаються конкретні виконавці та строки виконання. У вказаному плані можуть бути передбачені інші слідчі дії, заходи оперативного (ініціативного) пошуку та інші заходи, направлені на вирішення завдань кримінального судочинства. План погоджується керівниками органу досудового розслідування і оперативного підрозділу та затверджується керівником територіального органу, підрозділу поліції. Якщо план проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій виконано, а кримінальне правопорушення

залишається нерозкритим, розроблюється план додаткових заходів. Виконання зазначених планів контролюється керівниками органу досудового розслідування та відповідних оперативних підрозділів за напрямками роботи.».

Отже, потрібно враховувати наявні на сьогодні прогалини в нормативному регулюванні планування заходів із оперативного супроводження кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері публічних закупівель.

Список використаних джерел:

1. Дараган В. В. Оперативно-розшукова протидія злочинам у сфері державних закупівель: проблеми теорії та практики: монограф. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 352 с.
2. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: наказ МВС України від 07.07.2017 № 575.

Віталій ТЕЛІЧУК,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник, доцент,
професор кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МОВА ТІЛА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ОПЕРАТИВНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ

Виявлення, розкриття та розслідування будь-яких злочинів це багатогранний інтелектуальний процес, однією з вагомих особливостей якого є використання теоретичних та практичних розробок не тільки профільної юридичної науки, у даному випадку оперативно-розшукової діяльності (далі ОРД), але й досягнень інших наукових галузей, наразі не лише суміжних кримінальних, але й інших, технічних, наукових, соціологічних та інших, часткова чи повна екстраполяція яких, з урахуванням особливостей досліджуваної проблематики, надає можливість використовувати найкращі теоретичні та практичні наукові досягнення на повну потужність. Лише за наявності чітко відпрацьованої системи теоретичних положень забезпечується ефективність практичного використання тих чи інших розробок самих різноманітних галузей науки, що дозволяє повно та більш глибоко досліджувати

означену проблематику [1].

Аналіз діяльності практичних підрозділів свідчить, що без глибокого знання психології особистості, психологічних механізмів і мотивів, соціально-психологічних явищ та процесів неможливо зрозуміти істинні мотиви будь-якої поведінки, зокрема і протиправної. В умовах війни із Російською Федерацією, яка захопила частину території України і продовжує вчиняти агресивні дії, які загрожують національній безпеці, оперативним підрозділам необхідно освоїти та застосовувати будь-які сучасні методи боротьби із злочинцями, зокрема і військовими злочинцями, терористами, диверсантами тощо [2, С.111].

Необхідність розробки психологічних підходів до вдосконалення роботи з людьми у сучасних умовах зростає. Візуальна психодіагностика є одним з актуальних розділів психодіагностики. Взагалі, психодіагностика – це наука, яка займається апробацією, розробкою і застосуванням певних методик для виміру індивідуально-психологічних особливостей людини [3].

Уважні спостереження за поведінкою опонента допомагають оперативному працівнику орієнтуватися в складних ситуаціях спілкування, дають можливість пізнавати людей за їх поведінковими проявами, долати можливі перепони та невдачі через відсутність взаєморозуміння. У світовій науці існує устояна думка, що 50 % інформації у спілкуванні несуть рухи та міміка. Оскільки зазначені критерії мають рефлекторну природу, вони виявляють справжнє в людині. І якщо ми бажаємо навчитися розуміти іншого, треба вміти вловлювати миттєві мимовільні 10 реакції людини та вміти інтерпретувати їх. Залежно від конкретної ситуації спілкування, окремий невербальний компонент несе своє смислове навантаження: певний кінетичний засіб може відігравати домінуючу, незначну чи додаткову роль у комунікації. Сучасні дослідження свідчать, що виразні рухи мають свою «спеціалізацію»:

– *рухи рук і ніг передають оцінний чинник (емоції, установки); рухи пози і ніг – інформацію про інтенсивність, активність та силу; жести – інтелектуально-вольові процеси особистості та емоційні стани; міміка є індикатором інтелектуально-вольових процесів, емоційних станів, якостей і стосунків особистості; поза і погляд – аналогічні спеціалізації міміки плюс відбивають статусно-рольові взаємовідносини; хода – емоційний стан, дії* [4].

Розпізнавання образу об'єкта ОРД вимагає відповіді на цілий ряд питань, що стосуються його характеру, морального, освітнього, інтелектуального рівня, способу життя, наявності фізичних чи психічних недоліків і т.д. Відповіді на зазначені питання можуть бути отримані оперативним уповноваженим в процесі спілкування з даною людиною, в процесі спостереження за його поведінкою при ставленні різних питань. У зв'язку з цим неоціненну допомогу співробітнику може надати інформація, отримана невербальними каналами. Такими каналами є: 1) зовнішній вигляд людини; 2) оформлення зовнішності, в

тому числі стиль одягу;3) експресія, що відображає пережиті емоційні стани; 4) виконуються дії (поведінка); 5) паралингвистичні компоненти мови об'єкта ОРД; 6) приблизні якості особистості (можуть бути вгадані на основі першого враження і минулого досвіду споглядання) [5]. Загалом, невербальний канал – це «мова тіла» у загальному сенсі: смак, запахи, голос, передача інформації через жести, зорові сигнали. Невербальні засоби комунікації сприяють створенню психологічного контакту між партнерами, відображають тлумачення ситуації, збагачують значення, передані словами. Стан здоров'я, національні особливості, соціальний статус, професійний етикет, належність до певних вікових груп виступають факторами, що впливають на невербальний бік спілкування. В різних культурах основні невербальні жести не відрізняються один від одного. «Так» або «ні» позначає кивання головою. Це вроджений жест, адже/оскільки він в однаковому значенні використовується глухими і сліпими людьми. Універсальним жестом є знизання плечима, що означає нерозуміння суті розмови. Але існують жести, значення яких змінює в залежності від конкретної культури, країни, нації, тому відмінності в невербальному мовою інших країн слід знати [6].

Можна визначити наступні невербальні засоби спілкування: 1) жести оцінки – витягування вказівного пальця вздовж щоки, почісування підборіддя, вставання під час бесіди та ходіння; 2) жести впевненості – розкачування на стільці, з'єднування кінчиків пальців рук у купол піраміди; 3) жести знервованості та невпевненості – зчеплення долонь, сплетення пальців рук, тримання стільця за спинку перед тим, як присісти на нього, постукування пальцями по столу; 4) жести самоконтролю – стискування руками підлокітників під час сидіння у кріслі, заведення рук за спину і стискання при цьому однієї руки іншою; 5) жести очікування – повільне обтирання мокрих долонь об тканину, почісування долоні; 6) жести заперечення – відведення тіла назад, схрещування рук на грудях, потирання кінчика носа; 7) жести привабливості – періодичні доторки до співрозмовника, прикладання рук до грудей; 8) жести домінування – різкі розмахування рук, виставлення великих пальців рук напоказ; 9) жести нещирості та сумніву – доторки до носа, прикривання рукою рота, невловний погляд тощо [2, С. 113]. Таким чином, «мова жестів», що включає такі форми самовираження, які не спираються на слова та інші мовні символи це невербальне спілкування. А. Піз, австралійський фахівець, стверджує, що за допомогою міміки, жестів, пози передається 55 %, слів – 7 % і, звукових засобів – 38 %, . Іншими словами, не настільки значуща, що йдеться, а як це робиться. Можна з упевненістю сказати, що більше половини міжособистісного спілкування посідає спілкування невербальне, хоча і думки фахівців в оцінці точних цифр розходяться. Тому слухати співрозмовника означає також розуміти мову жестів [7].

Досвід професійного спілкування оперативних уповноважених із різними категоріями об'єктів ОРД дозволив виявити наступні закономірності, що полегшують розуміння їхньої поведінки, почуттів, думок, намірів. Поздовжні зморшки на обличчі є ознакою зафіксованого в розумі бажання, а поперечні зморшки свідчать про те, що їхній власник – уважна натура (так як викликаються м'язом уваги, що допомагає тримати очі відкритими); хвилясті зморшки – знак психічно-інтелектуального безладу. Розмашисті рухи говорять про впевненість мовця і свідчать про те, що йому нема чого приховувати. Люди, які ходять швидко, розмахуючи руками, мають ясну мету і готові негайно її реалізувати. Ті, хто зазвичай тримають руки в кишенях, швидше за все, критичні і потайні або знаходяться в пригніченому стані (у такому випадку вони ще волочать ноги і дивляться вниз) і т.д.

Отже, аналіз невербальної поведінки об'єкта ОРД може допомогти оперативному працівнику в отриманні максимально повної інформації про його особистості, про його інтелектуальні, емоційні і вольові якості, психічні властивості і станах, а ця інформація, в свою чергу, може бути використана для обрання відповідної тактики під час встановлення психологічного контакту, під час рефлексивного управління (рефлексія – роздум, пов'язане з імітацією думок і дій противника і аналізом власних розмірковуючи й і висновків) [5]. Зокрема, оперативному працівнику, під час розмови, вміння розуміти жести дозволить отримати більше важливої інформації, ніж простий аналіз сказаного, створити повноцінний психологічний портрет особи і його особливості, і, як наслідок, більш майстерно виконувати свої професійні обов'язки [2, С.113-114].

Список використаних джерел:

1. Малий В. М. Місце та завдання оперативно-розшукової діагностики в системі протидії податковим злочинам. URL : <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2017/1/6.pdf>.
2. Телійчук В. Г. Використання навичок здійснення візуальної психодіагностики як ефективний засіб отримання інформації оперативними працівниками. Правові та організаційно-тактичні засади оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України: матеріали IV Всеукраїнської науковопрактичної інтернет-конференції (м. Одеса, 13 жовтня 2023 р.). Одеса : ОДУВС, 2023. С. 111-114.
3. Візуальна психодіагностика. URL : <http://psychology.univer.kharkov.ua/news2021/NMKDPT/Lisenaya/Viz/UK.pdf>.
4. Меркулова Ю. В., Смірнова О. М.. Візуальна психодіагностика в діяльності працівників національної поліції. URL : <https://oduvs.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/Lecture3.pdf>.

Психологічні механізми розпізнавання оперативним уповноваженим образу об'єкта ОРД в процесі невербального спілкування. URL : https://stud.com.ua/122185/pravo/diagnostika_individualna_osobistisnih_osoblivostey_obyektiv_operativnorozisknih_diyalnosti_zovnishnim

Засоби невербального спілкування. URL : <https://cutt.ly/CwTHDa1n>. Невербальні засоби спілкування. URL : <http://surl.li/mzqdf>

Сергій ТУНДАЄВ

ад'юнкт кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ НАПРЯМКИ МІЖНАРОДНОГО ПОЛІЦЕЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У ПРОТИДІЇ ОСОБАМ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У СТАТУСІ ПІДВИЩЕНОГО ЗЛОЧИННОГО ВПЛИВУ

Пріоритетним завданням загальнонаціональної стратегії правоохоронних органів загалом та оперативних підрозділів НП України зокрема, є ліквідація організаційної структури злочинності, де основним об'єктом кримінально-правового та оперативного впливу мають стати особи, які перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу, зокрема лідери і авторитети організованих груп та/або злочинних організацій, т. зв. «вори в законі», які володіють організаційно-розпорядчими функціями у злочинному середовищі.

Міжнародне поліцейське співробітництво як форма об'єднання зусиль правоохоронних органів різних держав повністю відповідає національним інтересам України, оскільки дозволяє, *по-перше*, ефективніше боротися зі злочинністю, *по-друге*, впливати, хоча б опосередковано, на формування правоохоронної політики партнерів із метою кращої координації [1].

Стратегією боротьби з організованою злочинністю визначено, що міжнародне співробітництво у цій сфері здійснюється, зокрема, шляхом:

- забезпечення дієвого співробітництва з Міжнародною організацією кримінальної поліції – Інтерполом, Європейським поліцейським офісом (Європол) та іншими міжнародними партнерами на двосторонній та багатосторонній основі відповідно до національного законодавства і міжнародних договорів;

- підвищення ефективності співпраці з правоохоронними структурами іноземних держав [2].

Відповідно до укладеної у 2014 р. Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Україна (розділ III «Юстиція, свобода та безпека») взяла на себе зобов'язання співпрацювати з ЄС у сфері боротьби з відмиванням коштів, тероризмом та фінансуванням тероризму, незаконним обігом наркотиків, організованою економічною злочинністю, корупцією, підробкою документів та кіберзлочинністю. Наразі сторони посилюють двостороннє, регіональне та міжнародне співробітництво у цій сфері із залученням Європолу (п. 3 ст. 22 Угоди), а також мають розвивати подальше судове співробітництво між

Україною та ЄС у сферах міжнародного правового співробітництва, судового процесу, а також захисту дітей (п. 2 ст. 24 Угоди).

Європол покликаний надавати підтримку державам-членам у запобіганні та боротьбі з усіма формами серйозної міжнародної та організованої злочинності, кіберзлочинності та тероризму. Європол також працює з багатьма країнами-партнерами, які не входять до ЄС, та міжнародними організаціями. Комісія та агентства ЄС надають інструменти для обміну інформацією між національними правоохоронними органами. Такі інструменти необхідні для своєчасного доступу до точної та актуальної інформації та кримінальної розвідки для запобігання, виявлення та успішного розслідування злочинної діяльності.

Правову основу такого співробітництва та обміну інформацією становлять: 1) Стратегія безпеки ЄС на 2020-2025 роки (9 грудня 2020 року Комісія запропонувала посилити мандат Європолу, щоб дозволити агентству краще підтримувати національні правоохоронні органи інформацією, аналізом і досвідом. Комісія також прийняла пропозицію, щоб дозволити Європолу видавати попередження в Шенгенській інформаційній системі (SIS) на основі інформації з третіх країн, зокрема, для виявлення іноземних бойовиків-терористів; 2) Європейський порядок денний безпеки на 2015–2020 роки; 3) Стокгольмська програма 2010 – 2015 років; 4) Гаазька програма 2005 – 2010 років (запроваджено принцип доступності як керівну концепцію для обміну інформацією в правоохоронних органах: у всьому ЄС інформація, доступна правоохоронним органам однієї країни ЄС, має бути доступною для всіх правоохоронних органів країни ЄС).

Заслуговує на увагу досвід країн ЄС щодо впровадження багаторічного циклу політики щодо реагування на тяжкі злочини та організовану злочинність ЕМРАСТ, розробленого у 2010 році ЄС з метою послідовного та методичного усунення найбільш важливих кримінальних загроз шляхом ефективного співробітництва між відповідними службами країн-членів, установами й органами ЄС [3]. ЕМРАСТ – це Європейська міждисциплінарна платформа протидії кримінальним загрозам. Вона запроваджує інтегрований підхід до внутрішньої безпеки ЄС, що включає заходи, які варіюються від зовнішнього прикордонного контролю, співпраці поліції, митниці та судових органів до управління інформацією, інновацій, навчання, профілактики та зовнішнього виміру внутрішньої безпеки, а також державно-приватного партнерства, де це доречно.

Кожен цикл триває 4 роки та оптимізує координацію та співпрацю щодо вибраних пріоритетів злочинності. Злочинні загрози визначаються на основі даних кримінальної розвідки, а потім узгоджуються на політичному рівні. Протягом циклу всі зацікавлені служби та зацікавлені сторони на

національному рівні та рівні ЄС запрошуються розподілити ресурси та взаємно зміцнити зусилля. Виникаючі загрози також відстежуються, щоб на них можна було ефективно реагувати.

Крок 1. Оцінка загроз серйозної організованої злочинності ЄС (SOCTA). Визначає набір ключових загроз на основі глибокого аналізу основних злочинних загроз, з якими стикається Європейський Союз. На їх основі Рада Європейського Союзу визначає пріоритети боротьби з серйозною та організованою злочинністю. SOCTA відіграє ключову роль в ЕМРАСТ.

У межах реалізації національної Стратегії боротьби з організованою злочинністю (2020) [2] також передбачено ідентифікацію ризиків і загроз, що виникають унаслідок організованої злочинної діяльності, постійний аналіз і реагування на них. Така оцінка загроз (SOCTA Україна) визначена першим етапом реалізації Стратегії, використання якої має уможливити визначення поточних загроз, пов'язаних з організованою злочинністю, її вплив на органи державної влади, місцевого самоврядування, суспільство, а також чинників, що спричиняють подальшу діяльність організованих груп, оцінити ймовірні в майбутньому загрози. Постановою Кабінету Міністрів України від 26.01.2022 року № 59 утворено Міжвідомчу робочу групу з питань координації запровадження системи оцінки SOCTA Україна [4] у діяльність центральних органів виконавчої влади, а також затверджено Порядок збирання і узагальнення інформації та здійснення оцінювання загроз організованої злочинності та тяжких злочинів відповідно до системи оцінки SOCTA Україна.

Крок 2. Пріоритети ЄС у сфері боротьби зі злочинністю та MASP.

На період ЕМРАСТ 2022-2025 (26 травня 2021 року), серед основних пріоритетів ЄС у боротьбі з тяжкою та організованою злочинністю визначено відповідні напрямки реагування, зокрема пов'язані з діяльністю організованих груп та злочинних організацій: 1) злочинні мережі підвищеного ризику; торгівля людьми; 2) незаконне переправлення мігрантів; 3) незаконний обіг наркотиків; 4) організована злочинність у сфері власності; 5) незаконний обіг вогнепальної зброї.

Крок 3. Річні операційні плани (ОАР). 15 ОАР містять оперативні дії щодо боротьби зі злочинністю в 10 сферах, що відповідають пріоритетам Європейського Союзу в галузі злочинності для ЕМРАСТ 2022-2025. ОАР спрямовані на усунення пріоритетних загроз і мають бути узгоджені з CHSG, як це визначено у G-MASP. До ОАР можуть бути додані додаткові цільові стратегічні цілі, адаптовані до конкретних пріоритетних потреб.

Крок 4. Незалежна оцінка. Наприкінці кожного циклу ЕМРАСТ проводиться незалежне оцінювання для аналізу впровадження ЕМРАСТ та його результатів, після чого приймається обґрунтоване політичне рішення, яке слугуватиме орієнтиром для наступного циклу ЕМРАСТ.

Інструменти обміну інформацією поліції:

1) *SIS – Шенгенська інформаційна система* (інформує про розшукуваних або зниклих безвісти осіб і об'єкти всередині ЄС і на його зовнішніх кордонах. У 2015 році SIS було оновлено, щоб полегшити та прискорити обмін інформацією про підозрюваних у тероризмі та посилити зусилля країн ЄС щодо анулювання проїзних документів осіб, підозрюваних у бажанні приєднатися до терористичних груп за межами ЄС);

2) *прюмські рішення* (спрямовані на посилення транскордонного співробітництва у сферах юстиції та внутрішніх справ, зокрема обміну інформацією між органами, відповідальними за запобігання та розслідування кримінальних правопорушень;

– *пропозиція Регламенту Прюм II* (спрямована на покращення автоматизованого обміну даними в рамках Прюмських рішень. Пропозиція регламенту включає: поліцейські записи; реєстраційні дані транспортного засобу; профілі ДНК, відбитки пальців або зображення обличчя; умови та процедури взаємного онлайн-доступу до національних баз даних; правила щодо обміну даними після вчиненого кримінального правопорушення; умови та порядок залучення Європолу);

3) *шведське рамкове рішення* (має на меті спростити обмін інформацією та розвідданими між правоохоронними органами країн ЄС. Встановлює правила щодо часових обмежень і стандартних форм для обміну будь-якою інформацією або даними, якими володіють правоохоронні органи (принцип доступності), за попереднім запитом або спонтанно, гарантуючи, що процедури транскордонного обміну даними не є суворішими, ніж ті, що застосовуються до обмінів на національному рівні (принцип еквівалентного доступу);

4) *база даних імен пасажирів ЄС (PNR)* (дозволяє країнам ЄС збирати дані про пасажирів від авіакомпаній та обробляти їх для запобігання, затримання, розслідування і судового переслідування у випадках терористичних і серйозних злочинів. Директива ЄС про PNR також визначає гарантії захисту даних і вказівки щодо обміну інформацією PNR між країнами ЄС і третіми країнами);

5) *програма безпечної мережі обміну інформацією Європолу (SIENA)* Дозволяє європейським компетентним органам обмінюватися інформацією між собою, Європолом і рядом третіх сторін у швидкий, безпечний і зручний спосіб. Ці бази даних сприяють співпраці, дозволяючи країнам ЄС визначати спільні дослідження та створюючи основу для стратегічного та тематичного аналізу);

6) *ENFAST (Європейська мережа груп активного пошуку втікачів)* – проєкт спрямований на підвищення безпеки в ЄС шляхом підвищення ефективності розшуку та арешту злочинців, які перебувають у міжнародному розшуку, які вчинили тяжкі злочини. ENFAST – це цілодобова мережа

поліцейських, які можуть негайно вжити заходів для виявлення та затримання втікачів).

Європейська організація з питань юстиції (*ЄВРОЮОСТ*) створена у березні 2002 року рішенням Ради Європи як підрозділ ЄС з правового співробітництва з метою заохочення та удосконалення координації співпраці між судовими органами країн ЄС, зокрема, щодо боротьби з серйозною організованою злочинністю. У листопаді 2018 року ЄВРОЮОСТ – Агентство Європейського Союзу зі співпраці у сфері кримінальної юстиції, юрисдикція якого поширюється на всі країни ЄС без необхідності ухвалення додаткових законодавчих актів.

Україна підписала угоду про співпрацю з Європейською організацією з питань юстиції ще до ухвалення змін у її статусі, 27.06.2016 року. Метою угоди визначено посилення співробітництва між Україною та Євроюстом у боротьбі з тяжкими злочинами, зокрема організованою злочинністю та тероризмом. Компетентним органом в Україні для виконання угоди є Офіс Генерального прокурора України.

Проект SIRIUS, що спільно реалізується Євроюстом та Європолем, є центральним інформаційним центром ЄС для обміну знаннями про транскордонний доступ до електронних доказів. Він пропонує різноманітні послуги, такі як керівні принципи, тренінги та інструменти, що допомагають отримати доступ до даних, які зберігаються у провайдерів онлайн-послуг. Ці послуги доступні правоохоронним та судовим органам через платформу та додаток. На сьогодні SIRIUS обслуговує спільноту компетентних органів з 44 країн, що представляють всі держави-члени ЄС і зростаючу кількість третіх країн.

Євроюст надає допомогу в широкому спектрі розслідувань. Кожна справа відрізняється від інших і вимагає індивідуального підходу. Часто прокурори повинні діяти негайно, щоб знайти і затримати підозрюваних. У таких випадках національні органи влади можуть покладатися на унікальні послуги Євроюсту за викликом, наприклад, сприяючи швидкому виконанню європейського ордеру на арешт (EAW), наказу про заморожування або збору доказів за допомогою європейського ордеру на розслідування (EIO).

На сьогодні виділяються такі інструменти міжнародного судового співробітництва у протидії організованим групам та злочинним організаціям:

1) повернення активів; 2) європейський ордер на арешт (EAW); 3) спільна слідча група (ССГ); 4) спеціальні слідчі дії; 5) конфлікти юрисдикцій; 6) передача кримінальних проваджень; 7) екстрадиція; 8) контрольовані поставки; 9) бази даних про судимості (європейська інформаційна система судимостей (*ECRIS*)); 10) Європейська судова мережа (EJN); 11) Судовий атлас (Judicial Atlas) Європейської судової мережі; 12) судова бібліотека EJN у кримінальних

провадженнях.

Важливо для України, що, зокрема, через розділ «Співпраця з третіми країнами та судовими мережами» на веб-сайті ЕЈН контактні особи ЕЈН мають онлайн доступ до контактних даних членів цих судових мереж, а також до контактних осіб у країнах, що не є членами ЄС. Таким чином, контактні пункти ЕЈН можуть надавати допомогу національним органам влади і тоді, коли виникає потреба у співпраці за межами ЄС.

Отже, реалізація положень Стратегії боротьби з організованою злочинністю, зокрема з особами, які перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу, має активно здійснюватися шляхом: 1) забезпечення дієвого співробітництва з Інтерполом, ЄВРОПОЛОМ та іншими міжнародними партнерами на двосторонній та багатосторонній основі відповідно до національного законодавства і міжнародних договорів; 2) підвищення ефективності співпраці з правоохоронними структурами іноземних держав.

Зазначене досягається винятково шляхом використання всього спектру інструментів міжнародного поліцейського співробітництва на регіональному, національному та міжнародному рівнях.

Список використаних джерел:

1. Олефір В. І. Міжнародне співробітництво у протидії організованій злочинності // Бюлетень з обміну досвідом роботи №157. 2005. С.106–110.
2. Про схвалення Стратегії боротьби з організованою злочинністю: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.09.2020 року № 1126-р // *Урядовий кур'єр* від 19.09.2020. № 183.
3. EU Policy Cycle – EMPACT. URL : <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/empact>
4. Деякі питання запровадження в діяльність центральних органів виконавчої влади системи оцінки СОСТА Україна: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.01.2022 року № 59 // *Офіційний вісник України* від 11.02.2022 року, № 12. С. 351, ст. 660.

Фархад ФАРХАДОВ,
аспірант Національної академії
внутрішніх справ

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ПРОФІЛАКТИКА ПРИВЛАСНЕННЮ, РОЗТРАТІ МАЙНА АБО ЗАВОЛОДІННЯ НИМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ

Аналіз результатів оперативно-розшукової профілактики привласненню, розтраті майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем свідчить про низку суттєвих недоліків, притаманних роботі

уповноважених оперативних підрозділів.

Основним критерієм оцінки ефективності діяльності оперативних підрозділів відповідно до ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» та п. 6 Положення про Національну поліцію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877 повинно стати здійснення превентивних та оперативно-профілактичних заходів. [1]

Відповідно до вимог ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» оперативні підрозділи у межах своїх повноважень відповідно до законів, що становлять правову основу оперативно-розшукової діяльності, вживають необхідних оперативно-розшукових заходів щодо попередження, своєчасного виявлення і припинення кримінальних правопорушень та викриття причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, здійснювати профілактику правопорушень. [2]

Отже, оперативно-розшукова профілактика привласненню, розтраті майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем є одним із обов'язків які покладені на уповноважені оперативні підрозділи які протидіють даним кримінальним правопорушенням.

Оскільки йдеться саме про не вчинений злочин, а лише про його підготовку, то на початковому етапі необхідно використовувати комплекс пошукових заходів, як гласних так і негласних для своєчасного виявлення ознак даних кримінальних правопорушень і вжиття заходів щодо недопущення їх вчинення. Наразі особливе місце має належати як загальній, так і індивідуальній профілактиці злочинів

Найбільш результативних профілактичних заходів загального характеру належать неухильність настання кримінальної відповідальності за привласненню, розтраті майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем; посилення та модернізація державного внутрішнього фінансового контролю та внутрішнього аудиту; покращення доступу до публічної інформації щодо діяльності службових осіб; роз'яснювальна робота з використанням можливостей представників громадськості; оприлюднення в ЗМІ найбільш резонансних справ про привласненню, розтраті майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем і рішення, що були прийняті в цих справах; проведення регулярних зустрічей керівництва бюджетних установ, їх фінансових та матеріально відповідальних осіб з кваліфікованими фінансистами, економістами та працівниками правоохоронних органів, з питань недопущення вчинення привласнення та розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем; моніторинг витрат бюджетних коштів і товарно-матеріальних цінностей з використанням можливостей інформаційних баз, кримінального аналізу, представників громадськості, ЗМІ; запровадження щорічного поліграфного опитування для

осіб які приймають рішення щодо використання бюджетних коштів.

До індивідуальних заходів профілактики доцільно віднести *принципи*: а) «*ефекту присутності*» з боку оперативних підрозділів, тобто появи оперативного працівника «у потрібний час у потрібному місці» максимальна результативність якого досягається лише до моменту вчинення злочину; б) «*ситуаційної усвідомленості*» привласнення та розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, суть якого полягає в обізнаності оперативного працівників щодо обставин підготовки, вчинення та приховування даного кримінального правопорушення.

Потрібно на рівні нормативно-правових актів передбачити, що одним із критеріїв оцінки діяльності уповноважених оперативних підрозділів є «оперативно-розшукова профілактика»; розробити та прийняти «Програму профілактики кримінальних правопорушень», у якій передбачити (Організаційні та практичні заходи; Кадрове забезпечення; Контроль та звітність).

Таким чином, оперативно-розшукова профілактика привласнення та розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем є системи контролю з метою виявлення та аналізу, усунення або нейтралізації причин і запобігання виникненню умов, що сприяють вчиненню даного кримінального правопорушення, виявлення осіб, від яких можна очікувати вчинення таких злочинів, здійснення на них превентивного впливу для недопущення вчинення злочинів, що готуються, й припинення тих, що вчиняються, з комплексним використанням оперативно-розшукових сил, засобів, заходів і методів.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL : <http://portal.rada.gov.ua/laws/show/3341-12>.
2. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 р. // Відомості Верховної Ради, 1992. № 22. Ст. 303. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>

Владислав ЦУКАНОВ,

а'дюнкт Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО ВПЛИВУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НА ІНСТИТУЦІЙНУ СПРОМОЖНІСТЬ ОПЕРАТИВНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ СФЕРИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУШВЕЛЬ

З кожним роком до правоохоронної діяльності державних органів, зокрема Національної поліції, висувуються більш підвищенні вимоги, що у свою чергу вимагає збільшення обсягу необхідних знань працівниками поліції. Підвищення інтелектуального рівня злочинців, використання правопорушниками більш досконалих способів і засобів вчинення правопорушень, ретельна підготовка, маскуваня злочинних дій вимагають адекватного реагування органів Національної поліції, що вимагає у свою чергу відповідної професійної підготовки працівників Національної поліції [1, с. 158-159].

Відповідно до статистичних даних Генеральної прокуратури України у 2022 році було обліковано 362 636 кримінальних правопорушень, наразі по 242 190 кримінальним правопорушенням на кінець звітного періоду рішення не прийнято (про закінчення або зупинення). Якщо узяти до уваги вказані показники за останні 5 років (2018 – 303 604; 2019 – 281 119; 2020 – 204 745; 2021 – 160 929) то вбачається, що вказаний показник коливається від 200 до 300 тисяч кримінальних проваджень щороку і суттєво не збільшується. Поясненням того є те, що кожен рік сотні тисяч кримінальних проваджень закриваються без доведення їх до суду (2018 – 428 298; 2019 – 396 317; 2020 – 423 474; 2021 – 412 624; 2022 – 243 792), зокрема на підставі п.п. 1, 2, 4, 6, 9-1 ч. 1 ст. 284 Кримінального процесуального кодексу України, зокрема за таких обставин:

- встановлена відсутність події кримінального правопорушення;
- встановлена відсутність у діянні складу кримінального правопорушення;
- втратив чинність закон, яким встановлювалася кримінальна протиправність діяння;
- існує вирок по тому самому обвинуваченню, що набрав законної сили, або постановлена ухвала суду про закриття кримінального провадження по тому самому обвинуваченню;
- існує нескасована постанова слідчого, дізнавача, прокурора про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4, 9

частини 1 статті 284 КПК України, у кримінальному провадженні щодо того самого діяння, що розслідувалося з дотриманням вимог щодо підслідності.

Вказані обставини вказують на відсутність належного рівня компетентності оперативних і слідчих підрозділів щодо ефективної протидії кримінальним правопорушенням і наявними прогалинами в кримінальному процесуальному законодавстві, що надає змогу закривати кримінальні провадження сотнями тисяч на рік.

На сьогодні Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України висуває наступні вимоги до кандидатів на посади оперуповноважених:

1. Вимоги до кандидатів:

- громадянство України;
- вік від 18 років;
- вільне володіння українською мовою, що засвідчується державним сертифікатом про рівень володіння державною мовою, виданий Національною комісією зі стандартів державної мови;
- вища освіта;
- знання Конституції України, ЗУ «Про Національну поліцію», ЗУ «Про запобігання корупції», ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність».

2. Бажані якості та навички:

- висока мотивація та орієнтація на якісні зміни в державі;
- аналітичні здібності, здатність систематизувати, узагальнювати інформацію, компетентність, гнучкість, проникливість, комунікабельність;
- неупередженість та порядність;
- самостійність, організованість, відповідальність;
- наполегливість, рішучість, стриманість, здатність швидко приймати рішення в умовах обмеженого часу;
- стійкість до стресу, емоційних та фізичних навантажень;
- вміння аргументовано висловлювати свою думку;
- прагнення до розвитку та самовдосконалення;
- досвід роботи з ПК (офісні програми, Інтернет) на рівні впевненого користувача.

Наразі підготовкою фахівців для підрозділів стратегічних розслідувань займається Навчально-науковий інститут права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. Випусковою кафедрою цього факультету є кафедра кримінального процесу та стратегічних розслідувань. Зокрема, у Національній академії внутрішніх справ є кафедра економічної безпеки та фінансових розслідувань. Перелік навчальних дисциплін вказаної кафедри вказує на те, що вона в змозі забезпечити підготовку (перепідготовку, підвищення кваліфікації)

лише тієї частини працівників підрозділів стратегічних розслідувань, які здійснюють протидію кримінальним правопорушенням у сфері економіки та не у змозі забезпечити таку підготовку щодо протидії організованій злочинній діяльності. Враховуючи не значну чисельність штату підрозділів стратегічних розслідувань Національної поліції України та незначну плінність кадрів у вказаних підрозділах, слід констатувати, що існуюча система закладів вищої освіти системи МВС України на сьогодні у змозі забезпечити належний рівень підготовки фахівців для підрозділів стратегічних розслідувань Національної поліції України.

Таким чином, аналіз навчальних дисциплін, які вивчають здобувачі вищої освіти в Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ показав, що здобувачі вищої освіти вивчають навчальну дисципліну «Протидія організованій злочинній діяльності у сфері публічних закупівель», що позитивно впливає на рівень їх знань у вказаній сфері та на процес оперативного обслуговування сфери публічних закупівель.

Дійшли висновку, що на сьогодні, система підготовки фахівців для підрозділів стратегічних розслідувань знаходиться на достатньому рівні та у змозі забезпечити підготовку відповідних фахівців, що позитивно впливає на кадрове забезпечення інституційної спроможності оперативного обслуговування кримінальною поліцією сфери публічних закупівель.

Список використаних джерел:

1. Кобзар О. Ф., Дараган В. В. Напрямки удосконалення підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 158-163.

Олександр ЮХНО,
професор кафедри криміналістики,
судової експертології та домедичної
підготовки Харківського національного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ВОЄННИЙ СТАН І ВИТОКИ НОВИХ ЗАВДАНЬ В ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Воєнний стан вимагає ефективно використовувати сталі форми і методи оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД), їх удосконалювати в оперативно-розшукової діяльності та напрацьовувати нові, використовувати при

цьому досвід інших правоохоронних органів, зокрема СБУ, НАБУ, МНС, Прикордонної служби, ЗСУ та їх структурних підрозділів, військової прокуратури, розвідки, контрозвідки та напрацювання окремих зарубіжних країн та ін.

Вимоги сьогодення вимагають корінним чином будувати, організувати і проводити взаємодію із оперативними та іншими структурними підрозділами вищеназваних міністерств і відомств та ін. Вимагає своїх специфічних на сьогодення підходів до організації і проведення оперативно-розшукових заходів на деокупованих територіях та співпраця при цьому с органами СБУ, контрозвідкою та ін.

Одним із основних напрямів удосконалення ОРД є належна організація і отримання оперативно-розшукової інформації оперативними підрозділами, яка заслуговує оперативний інтерес, виходячи при цьому що окремі її джерела мігрували, змінили своє проживання, пішли захищати на бойові позиції, змінили місце роботи, втратили зв'язки серед криміналітету чи навпаки мають в цю сферу доступ, та інше. Вказане вимагає перебудови і удосконалення наявних джерел та навчання їх з урахуванням воєнного стану, отримання нових. Зокрема, важливим питанням і напрямом ОРД є придбання нових джерел з різних напрямів оперативного обслуговування та завдань воєнного стану.

Доцільно переорієнтувати діяльність оперативних співробітників щодо надання завдань таким джерелам, з урахуванням значного витоку вогнепальної та іншої зброї, боєприпасів, вибухових речовин, військового майна та ін. із зони бойових дій, із маршрутів і місць її логістики при забезпечення бойових частин, незаконного списання та обігу і зловживань військових та інших осіб при цьому які потрапляють в незаконний обіг.

Ці питання слід враховувати й під час проведення ОРД на деокупованих територіях на яких були бойові дії, після чого залишилась зброя, боєприпаси, вибухові речовини та ін., які могли бути прихованими як агресорами, так і місцевим населенням. Крім цього, слід отримувати оперативну інформацію з метою протидії фактам «мордерства» в місцях відсутності володільців приватних та інших об'єктів незалежно від форми власності.

У зазначених напрямках, на нашу думку, доцільним слід вважати укріплення взаємодії з оперативними підрозділами правоохоронних та інших органів і відомств з метою обміну завданнями для джерел оперативної інформації, а також їх отримання, перевірки і реалізації. Значним за кількістю, обсягом, складнощами та соціальним значенням має встановлення загиблих військових і осіб на деокупованих та на інших територіях і безвесті зниклих, а також їх родичів, свідків з метою ідентифікації за допомогою молекулярно-генетичних експертиз-ДНК, зокрема тих осіб, які не можна ідентифікувати за зовнішніми ознаками (спотворення обличчя і біологічного стану рештків тіл та ін.). Наразі слід

загострити увагу на тому, що раніше, основними засобами ідентифікації особи в основному була дактилоскопічна експертиза, порівняльний стоматологічний аналіз-дослідження, особливі прикмети ознак зовнішності на тілах загиблих і їх сукупних ознак предметів одягу, прикрас та ін.

В умовах воєнного стану, як зазначають Степанюк Р. Л. і Гусева В. О., саме ДНК експертиза набуває суттєвого значення, враховуючи масштаби і складності слідчо-розшукових дій у воєнному стані і внаслідок надзвичайних подій із масовими жертвами, особливість збирання, транспортування і оброблення біологічних матеріалів та ін. [1], що ми підтримуємо. Крім названого, використання експертиз-ДНК має значення як у воєнному стані, так й у мирний час. Наразі використання такого виду криміналістичного дослідження дають можливість ідентифікувати особу: 1) за однією волосиною особи із наявністю її цибулини; 2) «змиви» з пальців рук дають можливість ідентифікувати особу при наявності неякісних відбитків пальців рук вилучених з огляду місць події; 3) «змиви» з пальців рук чи тіла і використаної зброї можуть допомогти в ідентифікації конкретної особи.

Тобто використання такого виду судової експертизи-ДНК надає більше можливостей у викритті і розкритті злочинів вчинених конкретними особами, встановлення і вилучення доказів судовими експертами і працівниками досудового слідства і дізнання у взаємодії з оперативними працівниками. Оперативним співробітникам слід враховувати, що в Кримінально процесуальний кодекс України (далі- КПК України) внесено новий додатковий розділ IX-1 «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану» та в ньому введено нові статті 615, 615-1, 616 [2]. Положення ст. 615 та інші включають особливості досудового розслідування в умовах воєнного стану від початку реєстрації заяви і повідомлення про кримінальне правопорушення в ЄРДР до його розгляду у суді [2].

Зокрема, їм слід знати про деякі особливості процесу досудового розслідування та взаємодії з процесуальними керівниками досудового розслідування-прокурорами і слідчими суддями, судом при забезпеченні заходів кримінального провадження, (зокрема, приводів), обшуків та інших слідчих (розшукових) дій, а також особливості проведення і процесуального оформлення негласних слідчих (розшукових) дій (далі-НСРД) за дорученням слідчого та ін. Наразі у разі технічної відсутності доступу до ЄРДР, дізнавач, слідчий прокурор виносять відповідну постанову з викладенням відомостей встановлених ст. 214 КПК України. При відсутності та неможливості виконання своїх обов'язків слідчим суддею з різних причин, замість нього певні дії і приймати рішення наділено прокурора згідно територіальної юрисдикції та відносно встановленого переліку злочинів.

Особи, які проводять слідчі (розшукові) дії, повинні фіксувати технічними

засобами (бажано на відео-зйомку) та скласти відповідні протоколи на протязі сімдесяти двох годин і зробити дублюючи копії. Якщо залучення понятих при огляді житла чи іншого володіння особи або обшуку є об'єктивно неможливим або пов'язано з потенційною небезпекою для іншого життя чи здоров'я, то такі дії проводяться без їх залучення. У випадках наявності підстав, що можлива втеча підозрюваного з метою ухилення від кримінальної відповідальності, уповноважена особа може затримати особу без ухвали слідчого судді, суду або постанови керівника органу прокуратури, але на протязі двохсот шістнадцяти годин з моменту затримання повинна бути доставлена до слідчого судді, суду, чи керівника органу прокуратури з клопотанням про її затримання, або повинна бути звільнена. У разі тримання особи під вартою, строк на місяць може бути продовжений прокурором відповідно до вимог КПК України, за клопотанням [2].

Таким чином, є певні особливості у проведенні досудового розслідування при воєнному стані, але під прокурорським чи судовим контролем. Таким чином, при досудовому розслідуванні співробітники оперативних підрозділів повинні тісно взаємодіяти зі слідчим, дізнавачем, прокурором при реалізації матеріалів оперативно-розшукових заходів, виконанні негласних слідчих (розшукових дій) та ін. Окремим напрямом, який підлягає подальшому дослідженню є удосконалення тактики в ОРД в умовах воєнного стану, що підлягає окремому дослідженню і в закритому доступі. Утім, підняті питання не є остаточними і підлягають подальшому дослідженню або науковому вивченню. Пропоную учасникам конференції прийняти участь в обговоренні піднятих питань та наданих пропозицій.

Список використаних джерел:

1. Степанюк Р. Л., Гусева В. О. Організаційні засади ДНК-ідентифікації загиблих унаслідок надзвичайних подій із масовими жертвами. *Криміналістичний Вісник*. 2023. № 1 (39). С. 29-37.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 5 травня 2022. Київ. ПАЛИВОДА. А. В. 2022. 496 с (Кодекси України).

Олександр ЯКОВЧЕНКО,
начальник Відділення поліції № 5
Дніпровського районного управління поліції
ГУНП в Дніпропетровській області

ЩОДО ВПЛИВУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НА ІНСТИТУЦІЙНУ СПРОМОЖНІСТЬ ОПЕРАТИВНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ ЛІНІЇ РОБОТИ ЩОДО НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ

Незаконне заволодіння автотранспортними засобами як різновид кримінального бізнесу, завдяки своїй прибутковості, є надзвичайно привабливим для злочинців. Суспільна небезпека цього кримінального правопорушення полягає у його вчиненні різноманітними кримінальними протиправними формуваннями (групою осіб за попередньою змовою; організованими групами та злочинними організаціями), що у загальній структурі кримінальної протиправності щорічно складає від 3–4 %. Також варто зауважити, що найчастіше ці кримінальні правопорушення вчиняють у співучасті (70 %), зокрема учасники організованих груп і злочинних організацій, які діють з розподілом ролей і мають транскордонні зв'язки, високий рівень спеціалізації та матеріально-технічного оснащення. Водночас постійно вдосконалюються способи викрадення автомобілів [1].

У загальному значенні інституційну спроможність розуміють як здатність інституції виконувати свої функції через забезпечення належного рівня професійної підготовки персоналу, процесів, організації та ресурсів відповідної інституції [2].

Ефективність протидії злочинам у цілому, та злочинам, пов'язаним з незаконним заволодінням транспортними засобами зокрема залежить від багатьох факторів як зовнішніх так і внутрішніх. Аналіз наукових праць показав, що чинники, що впливають на стан протидії кримінальним правопорушенням, можна уявити як два взаємодіючих і взаємообумовлених блоки інформації, що відображають :

- зовнішні умови, що визначають стан середовища, у якому здійснюють свої функції органи Національної поліції України;
- внутрішні умови, що відображають стан і діяльність самої системи органів Національної поліції України [3, с. 16].

До зовнішніх умов, що впливають на стан оперативної обстановки у сфері публічних закупівель, можна віднести: політичні, соціально-економічні, а також

характерні показники, які визначають загальний соціально-політичний стан. До внутрішніх умов належать показники, що відображають стан і діяльність безпосередньо системи органів Національної поліції, зокрема компоненти, які характеризують структуру, штатну чисельність і укомплектованість особового складу підрозділів кримінальної поліції та органів досудового розслідування Національної поліції України, ефективність розстановки сил і засобів, стан технічного оснащення, а також ефективність виявлення, розкриття і профілактики злочинів [4, с. 104].

Ураховуючи предмет нашого дослідження вбачається за доцільне розглядати інституційну спроможність оперативного обслуговування кримінальною поліцією лінії роботи щодо незаконного заволодіння транспортними засобами саме у розрізі наступних елементів:

- компоненти, які характеризують структуру, штатну чисельність і укомплектованість особового складу підрозділів кримінальної поліції та органів досудового розслідування Національної поліції України;
- ефективність розстановки сил;
- рівень професійної підготовки персоналу.

У межах тез доповіді пропонуємо розглянути саме питання впливу професійної підготовки працівників Національної поліції на інституційну спроможність оперативного обслуговування кримінальною поліцією лінії роботи щодо незаконного заволодіння транспортними засобами.

Аналіз діяльності підрозділів Національної поліції України щодо протидії незаконним заволодінням транспортними засобами показав, що на якість оперативного обслуговування кримінальною поліцією лінії роботи щодо незаконного заволодіння транспортними засобами прямо впливає рівень професійної підготовки працівників підрозділів кримінальної поліції.

На сьогодні підготовкою фахівців для підрозділів кримінальної поліції займаються усі без винятку ЗВО МВС України.

Аналіз освітньо-професійних програм підготовки поліцейських закладами вищої освіти МВС України показав, що вони не включають у собі компоненти, які б забезпечили отримання майбутніми працівниками підрозділів кримінальної поліції відповідних знань, вмінь та навичок, необхідних для якісної протидії незаконному заволодінню транспортними засобами.

Аналіз освітніх програм 262 Правоохоронна діяльність (поліцейські) показав, що серед основних та вибіркового компонентів відсутні дисципліни, які б розглядали питання оперативно-розшукової протидії окремим видам злочинів, у тому числі протидії незаконному заволодінню транспортними засобами.

Окрім того, нами було здійснено аналіз програм підвищення кваліфікації та спеціалізації для працівників карного розшуку щодо наявності у їх структурі питань протидії незаконному заволодінню транспортними засобами.

Аналіз вказаних програм показав, що в програмі короткострокового підвищення кваліфікації працівників карного розшуку передбачено вивчення теми «Організація і тактика розкриття незаконних заволодінь транспортними засобами» на вивчення якої передбачено 1 академічну годину. У процесі вивчення вказаної теми вивчаються такі питання: оперативно-розшукова характеристика злочинів, пов'язаних із незаконним заволодінням транспортними засобами; запобігання злочинам, пов'язаним із незаконним заволодінням транспортними засобами; особливості оперативно-розшукового документування злочинів, пов'язаних із незаконним заволодінням транспортними засобами.

Зокрема, у програмі підвищення кваліфікації працівників карного розшуку Національної поліції України передбачено вивчення теми «Організація розкриття незаконних заволодінь автотранспортом», вивчення якої передбачає 2 академічні години. У процесі розгляду теми вивчаються ті ж самі питання що й у попередній програмі. Програма спеціалізації працівників карного розшуку Національної поліції України аналогічно передбачає вивчення тих самих питань, але протягом 4 академічних годин.

Враховуючи вказане можна констатувати, що програми підготовки та перепідготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції не передбачають вивчення питань організації оперативного обслуговування кримінальною поліцією лінії роботи щодо незаконного заволодіння транспортними засобами, що негативно впливає на інституційну спроможність здійснення оперативного обслуговування вказаної лінії роботи силами підрозділів кримінальної поліції, що у цілому негативно впливає на рівень протидії вказаним злочинам.

Перелік використаних джерел:

1. Седакова В. В. Розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом: Автореф. дис. ... доктора філософії: 081 – Право. Київ : НАВС, 2021. 271 с.
2. Рось О. Г. Поняття та сутність нормативно-правового забезпечення інституційної спроможності представницьких органів місцевого самоврядування. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 18. С. 97-100.
3. Підготовка інформаційно-аналітичних документів в органах внутрішніх справ України. Підюков П. П., Сущенко В. Д., Лупало О. А. та ін.; за заг. ред. Я. Ю. Кондратьєва. Київ : Національна академія внутрішніх справ України, 2005. 87 с.
4. Легеза Ю. О., Дараган В. В. Характеристика внутрішніх факторів, що впливають на стан оперативної обстановки у сфері державних закупівель. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2019. № 2. С. 103-108.

**РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОВЕДЕННЯ 29 ЛИСТОПАДА 2023 РОКУ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ»**

З метою консолідації зусиль науковців та практиків, спрямованих на протидію злочинності засобами оперативно-розшукової діяльності, впровадження результатів науково-дослідної роботи Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ у практичну діяльність Національної поліції і до освітнього процесу університету 29 листопада 2023 року було проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Оперативно-розшукова діяльність Національної поліції: проблеми теорії та практики», організовану кафедрою оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції.

Метою конференції було проголошено пошук шляхів удосконалення оперативно-розшукової діяльності Національної поліції та протидії злочинності оперативно-розшуковими засобами.

У роботі конференції взяло участь понад 50 працівників правоохоронних органів, науково-дослідних та закладів вищої освіти, зокрема, 6 практичних працівників правоохоронних органів та 24 наукових, науково-педагогічних працівників та 21 здобувач вищої освіти.

Під час роботи конференції було розглянуто проблеми за такими напрямками:

- 1) сучасні проблеми теорії оперативно-розшукової діяльності;
- 2) правове забезпечення оперативно-розшукової діяльності Національної поліції;
- 3) інформаційно-аналітичне забезпечення оперативно-розшукової діяльності Національної поліції;
- 4) актуальні проблеми проведення оперативно-технічних заходів та використання спеціальної техніки під час оперативно-розшукової протидії злочинам;
- 5) оперативно-розшукова протидія окремим видам злочинів, у тому числі в умовах воєнного стану;
- 6) взаємодія оперативних підрозділів з іншими службами органів внутрішніх справ та правоохоронними органами під час протидії злочинам;
- 7) оперативне супроводження кримінальних проваджень в умовах воєнного стану;

8) актуальні проблеми проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

За результатами роботи науково-практичної конференції її оргкомітетом на підставі наданих матеріалів було сформульовано низку рекомендацій і пропозицій стосовно вирішення проблемних питань теорії та практики оперативно-розшукової діяльності Національної поліції, а також удосконалення чинних нормативно-правових актів, які регламентують зазначений вид діяльності, зокрема:

1) щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства України:

– передбачити в Кримінальному процесуальному кодексі України визначення поняття «електронні інформаційні системи»;

2) щодо вдосконалення оперативно-розшукового законодавства України:

– доповнити ч. 2 ст. 5 Законом України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» п. «и» та «і» у такій редакції:

«и) Державне бюро розслідувань України;

і) Державна прикордонна службу України.»;

– внести зміни щодо функцій боротьби з організованою злочинністю у Законі України «Про Службу безпеки України», «Про Національну поліцію», «Про Національне антикорупційне бюро України» та «Про Бюро економічної безпеки України».

3) щодо вдосконалення відомчого нормативного регулювання оперативно-розшукової діяльності:

– доцільно відомчим нормативно-правовим актом Міністерства внутрішніх справ України визначити порядок інформаційної взаємодії між Національною поліцією та Департаментом інформатизації МВС України, територіальними органами Національної поліції та відповідними підрозділами організаційно-аналітичного забезпечення й оперативного реагування;

– п.п. 1 п. 8 розділу XIV Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, затвердженої наказом МВС України від 07.07.2017 № 575 викласти в наступній редакції: слідчий разом із членами СОГ та залученими спеціалістами невідкладно після надходження повідомлення про загрозу вибуху чи обстрілу організовує проведення огляду за місцем обстрілу чи можливого знаходження вибухового пристрою, після завершення якого (але не пізніше 24 годин після подання заяви чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення) вносить відомості до ЄРДР;

– ч. 1 Розділу V Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні,

затвердженої наказом МВС України від 07.07.2017 № 575 викласти у наступній редакції:

«Діяльність СОГ здійснюється на підставі плану проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, який розробляється з урахуванням наданих обґрунтованих пропозицій усіх працівників, включених до складу СОГ. У зазначеному плані відображаються версії вчинення кримінального правопорушення, заходи, спрямовані на їх перевірку, а також зазначаються конкретні виконавці та строки виконання. У вказаному плані можуть бути передбачені інші слідчі дії, заходи оперативного (ініціативного) пошуку та інші заходи, направлені на вирішення завдань кримінального судочинства. План погоджується керівниками органу досудового розслідування і оперативного підрозділу та затверджується керівником територіального органу, підрозділу поліції. Якщо план проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій виконано, а кримінальне правопорушення залишається нерозкритим, розроблюється план додаткових заходів. Виконання зазначених планів контролюється керівниками органу досудового розслідування та відповідних оперативних підрозділів за напрямками роботи.».

4) щодо вдосконалення законодавства України:

- прийняти Закон України «Про протидію економічній злочинності»;
- нормативно-правове регулювання легалізації вогнепальної зброї в Україні в умовах війни потребує встановлення чітких нормативних вимог;

4) щодо удосконалення діяльності Національної поліції та інших правоохоронних органів:

- затвердити Державну цільову науково-технічну програму щодо створення державної інтегрованої інформаційної системи забезпечення управління в системі МВС України;

- для вирішення завдань сучасного інформаційного забезпечення оперативних підрозділів Національної поліції має бути розроблено комплексний підхід для досягнення високого рівня в діяльності правоохоронних структур, а саме: упровадження єдиної політики інформаційного забезпечення; створення багатоцільових інформаційних підсистем діяльності поліції; удосконалення організаційно-кадрового забезпечення інформаційних підрозділів; інтеграції та систематизації інформаційних обліків органів поліції на всіх рівнях; розбудови інформаційної мережі; створення умов для ефективного функціонування інформаційних обліків, забезпечення їх повноти, вірогідності, актуальності та безпеки; переоснащення інформаційних підрозділів сучасною потужною комп'ютерною технікою; поширення мережі комп'ютерних робочих місць користувачів інформаційних підсистем; подальшої комп'ютеризації інформаційних обліків; установа взаємодії поліції з населенням у розробці ефективних способів

такого забезпечення; упровадження нових форм і методів інформаційного забезпечення органів поліції; правове виховання через засоби масової інформації (медіа);

– в умовах воєнного стану оперативним галузевим підрозділам ГУНП в областях необхідно здійснювати постійний моніторинг виникнення проявів молодіжної злочинності, виявлення кримінально налаштованих осіб молодого віку, а також осіб, які підтримують збройну агресію проти України та ін. на територіях, лініях та напрямках оперативного обслуговування з метою пошуку, збору, узагальнення, збереження та використання інформації щодо криміногенних факторів.

5) щодо проведення наукових досліджень у ЗВО МВС України:

– визначити такі сучасні напрями наукового дослідження оперативно-розшукової діяльності: проблемні питання організації оперативного обслуговування кримінальною поліцією будівельної галузі; проблемні питання використання конфіденційної допомоги громадян оперативними підрозділами Національної поліції України під час протидії злочинам у сфері публічних закупівель; удосконалення тактики в оперативно-розшуковій діяльності в умовах воєнного стану;

– розробити методичні рекомендації щодо організації та тактики використання негласних позаштатних працівників оперативними співробітниками Департаменту кіберполіції Національної поліції України;

– реалізація положень Стратегії боротьби з організованою злочинністю, зокрема з особами, які перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу, має активно здійснюватися шляхом: 1) забезпечення дієвого співробітництва з Інтерполом, ЄВРОПОЛОМ та іншими міжнародними партнерами на двосторонній та багатосторонній основі відповідно до національного законодавства і міжнародних договорів; 2) підвищення ефективності співпраці з правоохоронними структурами іноземних держав. Вказане досягається винятково шляхом використання всього спектру інструментів міжнародного поліцейського співробітництва на регіональному, національному та міжнародному рівнях.

Оргкомітет конференції

Наукове видання

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ:
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Дніпро, 29 листопада 2023 року)

Редактор, оригінал-макет – *А. В. Самотуга*
Редактор *О. М. Врублевська*

Підп. до друку 06.05.2024. Формат 60x84/16. Друк – цифровий. Папір офісний.
Гарнітура – Times. Ум.-друк. арк. 8,66. Обл.-вид. арк. 9,31. Зам. № 14/24-зб

Надруковано у Дніпровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Науки, 26, sed@dduvs.edu.ua
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 6054 від 28.02.2018